

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΜΣ ΔΔΔΣ

«Ρήτρες Εγγυήσεως και
Κυπριακή Δημοκρατία
από τη σκοπιά
του Διεθνούς Δικαίου»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ

2016

Η παρούσα εργασία είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης εργασίας και δεν χρησιμοποιεί πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές.

Copyright © Αργυρόπουλος Κων/νος, 2016.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. *All rights reserved.*

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΜΕΡΟΣ Ι	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α.....	11
Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΗΤΡΑΣ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΣΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΚΡΑΤΟΣ.....	11
Κρατική Κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας	11
Ιστορικό πλαίσιο των Συνθηκών Εγγυήσεως	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β	19
ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1960 ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ	19
Διαπραγματευτικές Διεργασίες Διαμόρφωσης του Κυπριακού Συντάγματος	19
Συνθήκη Εγγυήσεως και Συνθήκη Συμμαχίας	22
Γνωμοδότηση Νομικής Υπηρεσίας ΗΕ.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ.....	29
Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΟΝ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ	29
Η Απαγόρευση Χρήσης Βίας.....	29
Κυρίαρχη ισότητα και ανεξαρτησία του κράτους.	34
Οι Διεθνείς Συμφωνίες υπό το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.....	37
Κανόνες <i>jus cogens</i>	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ	42
Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ.....	42
Μεθοδεύσεις των Εγγυητριών Δυνάμεων και οι αποφάσεις του ΣΑ	42

Το Δίκαιο της Ανάγκης	45
Έκθεση Γκάλο Πλάζα.....	46
ΜΕΡΟΣ II	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α	50
Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΥΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	50
Ενταξιακή Πορεία της Κύπρου.	50
Η Κυπριακή Δημοκρατία ως κράτος – μέλος της ΕΕ.	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β	59
ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ	59
Τουρκία και Ευρωπαϊκή Κοινότητα	59
Η Τουρκία και οι ενταξιακές της υποχρεώσεις.	62
Η πρακτική της Τουρκίας έναντι της Κύπρου στον ΟΑΣΕ.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ	68
Η Συνθήκη Εγγυήσεως κατά τα σχέδια επίλυσης	68
Συνθήκη Εγγυήσεως στις Προτάσεις Κουεγιάρ και Γκάλι	68
Σχέδιο Ανάν. Η συνέχιση της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ	77
Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	77
Η Συνθήκη Εγγυήσεως στην εν εξέλιξη διαπραγματευτική διαδικασία.	77
Η Συνθήκη Εγγυήσεως υπό τη βάση της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών.	83
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	93

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚΑ	Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΚτΕ	Κοινωνία των Εθνών
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία της Ευρώπης
ΟΗΕ	Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών
ΠΠ	Παγκόσμιος Πόλεμος
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών
ΣτΕ	Συμβουλίου της Ευρώπης
ΤΔΒΚ	Τουρκικής Δημοκρατίας της βόρειου Κύπρου
ΧτΗΕ	Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών (εξής ΧτΗΕ) αποτελεί βασική πηγή του Διεθνούς Δικαίου. Μετά το πέρας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (εξής ΠΠ), διαμορφώθηκε η υπόσταση του κυρίαρχου κράτους και καθορίστηκαν οι κανόνες που θα διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των ισότιμων κρατών, με σκοπό την διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας. Τα κράτη, υπό το πρίσμα της αναγνώρισης του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (εξής ΟΗΕ), διαθέτουν διεθνή υπόσταση και νομική προσωπικότητα και αποτελούν το βασικό «υποκείμενο» του διεθνούς δικαίου. Συνεργάζονται μεταξύ τους, τόσο ως προς τη σύναψη διεθνών, περιφερειακών και διμερών συμφωνιών, όσο και για την επίλυση των διαφορών τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΧτΗΕ. Η νομιμότητα των πράξεων των κρατών στο διεθνές σύστημα, προσφέρει την διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της ισότητας μεταξύ τους και τη διασφάλιση της ειρηνική συνύπαρξή τους. Επιπλέον, το διεθνές δίκαιο επιδρά και στο εσωτερικό των κρατών αναγνωρίζοντας τα δικαιώματα της ανεξαρτησίας και την εξασφάλιση της άσκησης της εθνικής κυριαρχίας.

Η Κύπρος, ύστερα από πολυετή και μαρτυρικό αγώνα του λαού της για την αποαποικιοποίηση από την Μεγάλη Βρετανία, απέκτησε την ανεξαρτησία της με το Σύνταγμα του 1960. Το εν λόγω Σύνταγμα, όπως έχει χαρακτηριστεί ως «δοτό», εμπεριείχε και τα αίτια της βραχυπρόθεσμης εφαρμογής του, τα οποία οδήγησαν στην αδυναμία διατήρησης και εξασφάλισης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Μελανά σημεία του Συντάγματος, αποτέλεσαν η «αναλογία συμμετοχής» των δύο κοινοτήτων, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, η ποσοστιαία κάλυψη των θέσεων δημόσιου, δικαστικού και στρατιωτικού χώρου από τις δύο κοινότητες, η «μη δυνατότητα αναθεώρησης» του Συντάγματος και εν πολλοίς, η υπαγωγή των δύο «ειδικών Συνθηκών Συμμαχίας και Εγγυήσεως». Ως συνέπεια των τελευταίων συνεχίζεται η παράβαση του διεθνούς δικαίου, επί 42 έτη, κατά τα οποία διαπράττεται η παράνομη κατοχή της περιοχής της βόρειας Κύπρου από της τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις, έπειτα από την εισβολή του 1974. Το γεγονός της τουρκικής παραβίασης πολλάκις έχει διαπιστωθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (εξής ΣΑ ΗΕ), από το 1974 έως και σήμερα.

Η Συνθήκη Εγγυήσεως αποτελεί τη διαμόρφωση των προϋποθέσεων στην Τουρκία για να εμπλακεί στην Κύπρο. Η Συνθήκη ενσωματώθηκε στο Σύνταγμα του 1960 κατά την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και δημιούργησε μια σειρά από τριβές, τόσο μεταξύ των δύο κοινοτήτων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στο νησί, όσο και στις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Η δημιουργία ύπαρξης τριών Εγγυητριών Δυνάμεων, αποτελούμενες από την Ελλάδα, τη Μ. Βρετανία και τη Τουρκία, επέφερε προβλήματα και διενέξεις και τελικώς οδήγησαν στην αδυναμία τους να επιτελέσουν τον αναγραφόμενο σκοπό της Συνθήκης, δει την

διατήρηση της ανεξαρτησίας, της συνοχής και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Στην παρούσα διπλωματική μελέτη κεντρική υπόθεση εργασίας αποτελεί η εξέταση της ανακολουθίας του καθεστώτος που επιβάλλουν οι Ρήτρες Εγγυήσεων σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Το τελευταίο όπως έχει διαμορφωθεί στις μέρες μας μέσα στο πλαίσιο, τόσο της κωδικοποίησης του, όσο και της ύπαρξης του εθίμου, δεν διαφαίνεται να αφήνει περιθώριο ύπαρξης και εφαρμογής του καθεστώτος Εγγυήτριας Δύναμης. Ειδικότερα, θα εξετασθεί η περίπτωση της Κύπρου και ο ρόλος που διαδραμάτισε η Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960, στην τραγωδία στο νησί, καθώς επίσης και η προβληματική της ύπαρξης μελλοντικής ανάλογης συνθήκης σε τυχόν λύση του Κυπριακού προβλήματος. Η περίπτωση της Κύπρου δύναται να αποτελέσει μία χαρακτηριστική περιπτωσιολογική μελέτη «*case study*», των προβλημάτων που δημιουργεί, ο ξεπερασμένος θεσμός της Ρήτρας Εγγυήσεως κατά το διεθνές δίκαιο, σε ένα κυρίαρχο, ισότιμο και ανεξάρτητο κράτος, από τις ενέργειες τρίτου κράτους. Οι διατάξεις μιας αντίστοιχης συνθήκης, όπως αυτή που συμπεριλαμβανόταν στο Κυπριακό Σύνταγμα του 1960, εγείρει σοβαρά ερωτήματα για το κατά πόσο παραβιάζει το διεθνές δίκαιο και ειδικότερα επεμβαίνει στην κυριαρχία του κράτους και σε εσωτερικά ζητήματα αποκλειστικής αρμοδιότητας του κράτους.

Ειδικότερα, στη παρούσα μελέτη, θα εξεταστεί η Συνθήκη Εγγυήσεως κατά το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960 και ο ρόλος των τριών Εγγυητριών Δυνάμεων, Ελλάδας, Μ. Βρετανίας και Τουρκίας, υπό τη σκοπιά του διεθνούς δικαίου. Επίσης, θα εξετασθεί η δικαιολογητική βάση επίκλησης της Τουρκίας για την εισβολή της στη Κύπρο το 1974, η οποία στηρίζεται στην άσκηση αρμοδιοτήτων, όπως αυτές απορρέουν από τη θέσπιση της Τουρκίας ως Εγγυήτρια Δύναμη. Ακολουθώντας, θα μελετηθούν τα σχέδια επίλυσης για το κυπριακό πρόβλημα, όπως εμφανίζονται από το 1963 και μετέπειτα, ως το Σχέδιο Ανάν, καθώς επίσης και τις νεότερες εξελίξεις αναφορικά με τη διαπραγματευτική διαδικασία επίλυσης του προβλήματος. Για το σχέδιο Ανάν, έχουν λεχθεί πολλά ως προς την αξία του και των αποτελεσμάτων που θα είχε. Το σχέδιο, εκτός άλλων, διατηρούσε το καθεστώς των Εγγυητριών Δυνάμεων, γεγονός που πρέπει να εξετασθεί αναφορικά με την συμβατότητα ως προς το διεθνές δίκαιο, το ΧΤΗΕ, αλλά και το Κοινοτικό δίκαιο.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (εξής ΕΕ), δημιουργεί επιπλέον υποχρεώσεις ως προς την τήρηση αρχών και κανόνων της Ένωσης για τη σύναψη οποιασδήποτε νέας συνθήκης. Η ανάπτυξη του Κοινοτικού Δικαίου, βασισμένο στις Ευρωπαϊκές Αρχές όπως διασφαλίζονται μέσα από την εξελικτική διαδικασία των Συνθηκών της Ένωσης, στην επαύξηση των αρχών και των ιδεών της Δημοκρατίας, της Ισότητας, της Ελευθερίας, της Αλληλεγγύης και της Ασφάλειας, ακολουθώντας τους κανόνες «*jus cogens*» του Χάρτη των ΗΕ, υπαγορεύει την νομιμότητα των κρατών – μελών της και εξασφαλίζει τις ανωτέρω αρχές. Υπό το πρίσμα αυτό, ο

Θεσμός της Ρήτρας Εγγυήσεως κατά οποιοδήποτε κράτος – μέλος εγείρει σοβαρά ερωτήματα αναφορικά με το εάν θα υπάρξει σύγκρουση με το Ενωσιακό Δίκαιο.

Η παρούσα διπλωματική εργασία σκοπό έχει να παραθέσει μια ολοκληρωμένη επιστημονική μελέτη αναφορικά με τη «σύγκρουση» της Ρήτρας Εγγυήσεως και ειδικότερα της Συνθήκης Εγγυήσεως του Κυπριακού Συντάγματος του 1960, με το διεθνές δίκαιο. Για το εν λόγω ζήτημα, υπάρχει πληθώρα βιβλιογραφία ικανών και σπουδαίων μελετητών, στην οποία βασίστηκε η παρούσα εργασία, με στόχο να προσθέσει μια πολύπλευρη μελέτη του θέματος, καθώς και να παραθέσει τις σύγχρονες προβληματικές του, μιας και την παρούσα χρονική συγκυρία διεξάγεται ένας νέος κύκλος διαπραγματεύσεων για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Η μεθοδολογία της εργασίας βασίστηκε στην μελέτη και ανάλυση των πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, στις νομολογίες των διεθνών και περιφερειακών δικαστηρίων, καθώς και στην ανάλυση επιστημονικών άρθρων, και πολιτικών δηλώσεων των «πρωταγωνιστών».

Στο Πρώτο Μέρος, θα εξετασθεί η ύπαρξη της Ρήτρας Εγγυήσεως αναφορικά με τις συνέπειες που προκαλεί στην αρχή της κυριαρχίας του κράτους. Αρχικά, στο Πρώτο Κεφάλαιο θα παρατεθεί μια γενική ανάλυση της θεματικής. Θα αναλυθεί ο θεσμός του κράτους και η αποκλειστική άσκηση αρμοδιότητάς του στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική. Συνεχίζοντας, θα αναλυθεί η περίπτωση επέμβασης τρίτου κράτους, κατά την εφαρμογή μιας Ρήτρας Εγγυήσεως, στις αποκλειστικές αρμοδιότητες και πολιτικές του κράτους. Για την καλύτερη εξέταση των ανωτέρω και την ορθότερη κριτική του θέματος, θα παρατεθεί μια ιστορική περιγραφή της πρακτικής των κρατών αναφορικά με το θεσμό και την άσκηση της Ρήτρας Εγγυήσεως, κατά το πέρασμα των χρόνων. Θα μελετηθεί η εξέλιξη του ρόλου της Εγγυητριας Δύναμης από την εποχή δημιουργίας του κράτους έως το μεσοπόλεμο και την ριζική αλλαγή του θεσμού μετά το Β' ΠΠ.

Συνεχίζοντας, με το Δεύτερο Κεφάλαιο του Πρώτου Μέρους, θα παρατεθεί η ανάλυση του Κυπριακού Συντάγματος του 1960 αναφορικά με τις δύο πρόσθετες συνθήκες, Συμμαχίας και Εγγυήσεως. Με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του θέματος θα παρατεθούν βασικά στοιχεία από τις διεργασίες διαμόρφωσης της διαπραγματεύσεως, έως τη σύναψη του «δοτού» Κυπριακού Συντάγματος. Παράλληλα, θα παρουσιαστεί οι διεργασίες που διεξήχθησαν στα ΗΕ αναφορικά με το δικαίωμα άσκησης της αποαποικιοποίησης του λαού της Κύπρου, αναφέροντας τις συνεχείς προσπάθειες της Ελλάδας, την περίοδο από το 1955 έως το 1960. Η συγκεκριμένη ανάλυση, σκοπό έχει να παραθέσει το διεθνές πλαίσιο, βάση του οποίου θα μπορέσει να γίνει καλύτερα κατανοητή η εξέταση των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως του Κυπριακού Συντάγματος του 1960, που θα ακολουθήσει στη συνέχεια. Θα παρουσιαστούν τρία διαφορετικά επίπεδα στα οποία αναφέρεται η εν λόγω συνθήκη και το ρόλο των Εγγυητριών Δυνάμεων. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ανάλυση του πολυσυζητημένου Άρθρου IV, της Συνθήκης, το οποίο

αποτελεί το επιχείρημα για τη δικαιολογητική βάση της Τουρκικής Δημοκρατίας κατά την παράνομη χρήση βίας και την εισβολή στα εδάφη της βόρειας Κύπρου το 1974. Επιπλέον, θα εξετασθεί και η Συνθήκης Συμμαχίας και ο ρόλος που διαδραμάτισε στην σημερινή κατάσταση στη Κύπρο, για το λόγω ότι βρίσκεται εμμέσως συνδεδεμένη με τη Συνθήκη Εγγυήσεως. Το Κεφάλαιο θα ολοκληρωθεί με την εξέταση της Γνωμοδότησης της Νομικής Υπηρεσίας ΗΕ αναφορικά με το προτεινόμενο Σύνταγμα του 1960 και ειδικότερα επί της Συνθήκης Εγγυήσεως, που έλαβε χώρα το 1959.

Στη συνέχεια, το Τρίτο Κεφάλαιο της παρούσας εργασίας θα προχωρήσει στην ανάλυση της σύγκρουσης μεταξύ της Συνθήκης Εγγυήσεως για την Κυπριακή Δημοκρατία και των άρθρων του ΧτΗΕ. Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να παρουσιάσει τον αναχρονιστικό χαρακτήρα του θεσμού των εγγυήσεων μέσα από την αντιπαραβολή με τους κανόνες του Χάρτη. Θα αναλυθούν ειδικότερα, συγκεκριμένα άρθρα του ΧτΗΕ, τα οποία έρχονται σε αντίθεση με την εν λόγω Συνθήκη, όπως το Άρθρο 2, Παράγραφο 1, 2, 3, 4 και 7, καθώς και τα Άρθρα 52 και 103. Επιπλέον, θα εξετασθεί η ασυμβατότητα της Συνθήκης Εγγυήσεως με κανόνες που κατατάσσονται ως «*jus cogens*», οι οποίοι κατέχουν αναμφισβήτητη υπεροχή έναντι οποιουδήποτε άλλου κανόνα. Το Πρώτο Μέρος της παρούσας εργασίας θα ολοκληρωθεί με το Τέταρτο Κεφάλαιο, το οποίο θα παραθέσει τον διαφορετικό τρόπο που ερμηνεύουν την Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960 οι εμπλεκόμενες χώρες, οι τρεις Εγγυήτριες Δυνάμεις.

Στο Δεύτερο Μέρος της διπλωματικής εργασίας, θα αναλυθεί η υπόσταση της Συνθήκης Εγγυήσεως υπό το Κοινοτικό Δίκαιο, οι βάσεις του οποίου στηρίζονται στις θεμελιώδεις και κυρίαρχες αρχές του, όπως Δημοκρατία, Ισότητα των κρατών, Ελευθερία. Επιπλέον, θα εξετασθεί αν μπορεί να υπάρξει μια Συνθήκη Εγγυήσεων για ένα κράτος – μέλος της Ένωσης, από τρίτο κράτος, καθώς επίσης και ευρύτερες προβληματικές αναφορικά με την τροποποίηση, κατάργησης, είτε συνέχισης της Συνθήκης, υπό το Ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο. Ειδικότερα, στο Πρώτο Κεφάλαιο, θα εξετασθεί η πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και των προβλημάτων που αντιμετώπισε με τις εξέλιξη των γεγονότων, από το 1963 έως το 1974. Θα αναλυθεί το Κυπριακό αίτημα αναφορικά με την ένταξη στην ΕΕ και οι αμφισβητήσεις από την τουρκική πλευρά του δικαιώματος της Κυπριακής Κυβέρνησης για το σύνολο της επικράτειας του νησιού. Θα εξετασθεί η θέση της ΕΕ αναφορικά με την αποδοχή της Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς και για το γεγονός της απόσχισης και τη δημιουργία του ψευδοκράτους στα εδάφη της βόρειας Κύπρου. Ειδικότερα, θα αναλυθεί το καθεστώς της Συνθήκης Εγγυήσεως στη βάση των αρχών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Επιπλέον, θα εξετασθούν οι δυσκολίες που θα προκύψουν για την ΕΕ, σε περίπτωση ύπαρξης μιας Συνθήκης Εγγυήσεως και δει η ύπαρξη της Τουρκίας ως εγγυήτριας δύναμης.

Υπό τις Ευρωπαϊκές Αρχές και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο θα συνεχιστεί και η ανάλυση στο Δεύτερο Κεφάλαιο, με σκοπό να εξετασθεί το καθεστώς του υπό ένταξης κράτους στην ΕΕ, που έχει αποδοθεί στην Τουρκία, αναφορικά πάντα με την ενδεχόμενη άσκηση του ρόλου της Εγγυήτριας Δύναμης. Θα αναλυθούν οι προϋποθέσεις για την ένταξη της και ειδικότερα επί των κριτηρίων που οφείλει να υλοποιήσει η Τουρκική Δημοκρατία για να προχωρήσει η διαδικασία ένταξης. Ουσιαστικά, επί της βάσης των αρχών, για τα κράτη – μέλη της ένωσης, θα πρέπει να δρουν με γνώμονα τη «καλή γειτονία», την «ειρηνική επίλυση των διαφορών» και τη «μη παραβίαση του ΧτΗΕ». Η «επέμβαση» της Τουρκίας στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου, κράτους – μέλους της Ένωσης, φαίνεται να αποτελεί γεγονός που αμφισβητεί τις ανωτέρω αρχές. Συνεχίζοντας στο κεφάλαιο θα εξετάσει τη θέση της Τουρκίας αναφορικά με τις διεθνείς σχέσεις της ως μέλος του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία της Ευρώπης (εξής ΟΑΣΕ). Θα μελετηθεί η υποχρέωση για κάθε κράτος – μέλος του Οργανισμού να δρα σύννομα, όπως υπαγορεύουν οι κανόνες και οι αρχές του. Σύμφωνα με την ιδρυτική Συνθήκη του Ελσίνκι του 1975, υποστηρίζονται ακράδαντα βασικές αρχές που πηγάζουν από τον ίδιο τον Χάρτη, όπως η «κυρίαρχη ισότητα» των κρατών και ο σεβασμός των δικαιωμάτων που είναι συνυφασμένα με την κυριαρχία του κράτους.

Έχοντας ολοκληρώσει ένα κύριο κύκλο ανάλυσης, που αποδεικνύει την σύγκρουση της Συνθήκης Εγγυήσεως με το διεθνές δίκαιο, αλλά και ουσιαστικότερα, την επέμβαση από την Τουρκική Δημοκρατία, στα εσωτερικά θέματα αποκλειστικής αρμοδιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας, η παρούσα εργασία θα προχωρήσει στο Τρίτο Κεφάλαιο αναφορικά με τα σχέδια επίλυσης του κυπριακού προβλήματος. Θα εξετασθούν τα βασικά σχέδια επίλυσης, αναφορικά με το γεγονός της πρόβλεψης ύπαρξης μιας ανάλογης νέας Συνθήκης Εγγυήσεως, υπό το διεθνές δίκαιο. Ξεκινώντας από το σχέδιο του 1963, ύστερα από τις πρώτες κοινοτικές εντάσεις, έως τα σχέδια επίλυσης που επεξεργάστηκαν μετά την εισβολή. Ειδικότερη αναφορά θα γίνει στο τελευταίο και πολυσυζητημένο «Σχέδιο Αννάν», το οποίο έφτασε μέχρι το τελικό στάδιο, για να απορριφτεί από την ελληνοκυπριακή κοινότητα ύστερα από το αρνητικό αποτέλεσμα δημοψηφίσματος. Επιπλέον, η θεματική θα εξετασθεί και υπό τις νεότερες εξελίξεις όπως αυτές δημιουργούνται κατά τις τελευταίες διαπραγματεύσεις για μια πρόταση επίλυσης και παρουσιάζονται από τις δηλώσεις των «πρωταγωνιστών».

Ολοκληρώνοντας την μελέτη της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, στο Τέταρτο Κεφάλαιο, θα εξετασθεί η Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960, αλλά και μια ενδεχόμενη αντίστοιχη, αναφορικά με περεταίρω προβληματικές. Αρχικά θα αναλυθεί η θέση των τριών εγγυητριών δυνάμεων κατά τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις, κατά τις οποίες εργάζονται για την επίτευξη μιας πρότασης επίλυσης του κυπριακού προβλήματος και ειδικότερα θα εξετασθεί η ενδεχόμενη ύπαρξη νέας Συνθήκης Εγγυήσεως. Ακολούθως, θα εξετασθούν οι διεργασίες

διαπραγματεύσεων υπό το πρίσμα της Σύμβασης της Συνθήκης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, του 1969. Θα εξετασθεί εάν η Συνθήκη παραμένει «εν ισχύ», σύμφωνα με τους κανόνες της Συνθήκης της Βιέννης, καθώς επίσης ποιες θα πρέπει να είναι οι προϋποθέσεις για τη κατάργηση, τροποποίηση, είτε δημιουργία μιας αντίστοιχης νέας συνθήκης και ποιοι θα πρέπει να συμμετέχουν στη διαπραγμάτευση.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΡΗΤΡΑΣ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΣΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΚΡΑΤΟΣ

Κρατική Κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας

Η Κύπρος αποτελεί κράτος – μέλος του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, μέλος του ΟΑΣΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς επίσης έχει συνάψει πλήθος πολυμερών και διμερών σχέσεων με άλλα κράτη. Παρόλα ταύτα το σύγχρονο αυτό κράτος βρίσκεται υπό την έμπρακτη αμφισβήτηση της Τουρκίας αναφορικά ως προς την εδαφική της ακεραιότητα και την αντικειμενική της υπόσταση ως κυρίαρχου κράτους στη διεθνή σκηνή. Η δημιουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960 επιτεύχθηκε ύστερα από τον αγώνα της για αποαποικιοποίηση. Από τις πρώτες μέρες της λειτουργίας της ως ανεξάρτητο κράτος έως το 1974, αντιμετώπισε την προσβολή της κυριαρχίας της και της ανεξαρτησίας της από τη Τουρκία, γεγονός που κατέληξε τον Ιούλιο του 1974, σε κατοχή των εδαφών της Κύπρου από την εισβολή των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, γεγονός που παραμένει έως και σήμερα.¹

Το Κυπριακό Σύνταγμα του 1960² και οι πρόσθετες Συνθήκες του, όρισαν και επικύρωσαν την «ανεξαρτησία» και τη «κυριαρχία» του κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στο Άρθρο 1, του Συντάγματος, αναφέρεται ότι «*Η Κυπριακή Πολιτεία είναι ανεξάρτητος και κυρίαρχος Δημοκρατία*»³. Το ίδιο και η Συνθήκη Εγγυήσεων τόσο στο Προοίμιο της, όσο και στο Άρθρο Ι, όπου αναφέρει ότι οι Εγγυήτριες Δυνάμεις έχουν την υποχρέωση να διασφαλίσουν την διατήρηση της ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.⁴ Πέραν αυτών όμως, η ανεξάρτητη υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας περιορίστηκε από τη γενέθλια πράξη της, καθόσον προβλέφθηκε το καθεστώς Εγγυήσεων και ορίστηκαν τρεις Εγγυήτριες Δυνάμεις της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ο Κύπρος Χρυσοστομίδης στα πορίσματα της μελέτης του «*Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο*» αναφέρει ότι οι δύο Συνθήκες Εγγυήσεως και Συμμαχίας «*δεν εξέθεσαν την ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας σε*

¹ Βλ. αναλυτικά στο Κεφ. 2, Μέρος Ι, της παρούσας εργασίας.

² Βλ τα κείμενα του Κυπριακού Συντάγματος του 1960 και των πρόσθετων Συνθηκών, στη Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlindependence_gr/dmlindependence_gr?OpenDocument, τελευταία πρόσβαση 27/10/16.

³ Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Το Κράτος της Κύπρου στο Διεθνές Δίκαιο*, ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 1994, σελ. 389.

⁴ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 404.

περιορισμούς που να μειώνουν την κυριαρχία του κράτους και την θέση της ισότητας της με τα άλλα κράτη».⁵ Παρά ταύτα η Τουρκία, με το πρόσχημα του ρόλου της ως Εγγυήτρια Δύναμη, ασκούσε συνεχή παρέμβαση σε θέματα που άπτονται τις αποκλειστικής αρμοδιότητας της υπόστασης του κυρίαρχου κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η συμπεριφορά της αντιβαίνει στις σχετικές προβλέψεις του Άρθρου 2, παραγράφου 7⁶ του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.⁷ Φυσικά, η εισβολή και κατοχή από τις στρατιωτικές τουρκικές ένοπλες δυνάμεις, το καλοκαίρι του 1974, και συγκεκριμένα με δύο ξεχωριστά χρονικές επιχειρήσεις⁸ παραβίασε επίσης και τις σχετικές προβλέψεις της παραγράφου 4⁹ του ομοίου άρθρου, οι οποίες συνιστούν πλέον κανόνες *jus cogens*, αλλά και τον ακρογωνιαίο λίθο της νέας τάξης πραγμάτων στο μεταπολεμικό διεθνές σύστημα.

Η προσπάθεια των Ελληνοκυπρίων για την ανεξαρτησία τους από την αποικιοκρατική δύναμη, ιδιαίτερα κατά την περίοδο 1955 - 1959, δεν αντιμετωπίστηκε ως τέτοια περίπτωση από τη διεθνή κοινότητα και πολύ περισσότερο από την Μ. Βρετανία. Ο ΟΗΕ με την σύνθεση της εποχής, αποτελούμενος από περιορισμένο αριθμό κρατών, βρισκόταν υπό την επιρροή των μεγάλων δυνάμεων, γεγονός που θα αλλάξει τα αμέσως επόμενα χρόνια με την εισαγωγή μεγάλου αριθμού νέων κρατών. Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση των λαών βρισκόταν σε πρώιμο στάδιο, γεγονός το οποίο θα ολοκληρωθεί τα επόμενα χρόνια και θα οδηγήσει στο μεγάλο κύμα αποαποικιοποίησης και σε σχεδόν διπλασιασμό των κρατών – μελών του Οργανισμού. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, δεν αναγνωρίστηκε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του λαού της Κύπρου. Ο απελευθερωτικός αγώνας δεν αναγνωρίστηκε ως κίνημα ενάντια στην κατέχουσα δύναμη, τη Μ. Βρετανία, που αρνούταν την ανεξαρτησία των Κύπριων.

Η μη αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης του Κυπριακού λαού είχε ως συνέπεια να μην παρέχεται στους εκπροσώπους του κινήματος, ασυλία, πρόνοια και δικαίωμα συμμετοχής τους κατά τις συνομιλίες Ζυρίχης – Λονδίνου για την διευθέτηση του προβλήματος, σύμφωνα με την πρακτική αναγνώρισης των

⁵ Βλ. οπ. π. υπ. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 377, καθώς και Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Ανοικτά Ζητήματα. Κυπριακό - Ευρωπαϊκή Ένωση – ΑΟΖ – Τουρκία*, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ, Αθήνα 2012, σελ. 21 – 24.

⁶ Άρθρο 2, Παράγραφος 7, του ΧτΗΕ, «Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα δίνει στα Ηνωμένα Έθνη το δικαίωμα να επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους και δε θα αναγκάζει τα Μέλη να υποβάλλουν τέτοια θέματα για ρύθμιση σύμφωνα με τους όρους αυτού του Χάρτη. Η αρχή όμως αυτή δεν πρέπει να εμποδίζει την εφαρμογή των εξαναγκαστικών μέτρων που προβλέπονται από το Κεφάλαιο 7»

⁷ Βλ. αναλυτικά στο Κεφ. 3, Μέρος Ι, της παρούσας εργασίας.

⁸ Βλ. επιχείρηση ΑΤΤΙΛΑΣ Ι και ΙΙ, Συρίγος Μ. Άγγελος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, ΠΑΤΑΚΗ, Αθήνα 2015, σελ. 223 – 232.

⁹ Άρθρο 2, Παράγραφος 4, του ΧτΗΕ, «Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους είτε με οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ασυμβίβαστη προς τους Σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».

εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων. Τελικά η ολοκλήρωση του αγώνα του λαού της Κύπρου επιτεύχθηκε με την ανακήρυξη του ανεξάρτητου κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας, με την υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου από τα μέρη, ξημερώματα της 16 Αυγούστου του ίδιου έτους. Η διεθνής αναγνώριση επιτεύχθηκε με την εισδοχή της Κύπρου στον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, στις 21 Σεπτεμβρίου 1960.¹⁰

Η δημιουργία του Κυπριακού κράτους ασκήθηκε με τη μεταβίβαση της κυριαρχίας από την Μ. Βρετανία, ως αποικιακή δύναμη, στη Κυπριακή Δημοκρατία. Η μετάβαση της κυριαρχίας στο νέο Κυπριακό κράτος αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά επίσημα ως δικαίωμα ανεξαρτησίας. Το γεγονός αποτυπώνεται ξεκάθαρα στα λόγια του Βρετανού πρωθυπουργό της εποχής, «ως αναγνώριση του δικαιώματος του λαού της Κύπρου σε ένα ανεξάρτητο καθεστώς στον κόσμο»¹¹. Η μεταβίβαση από την μία κυριαρχία στην άλλη έγινε με άμεση διαδοχή και τα Συνταγματικά άρθρα του 1960, άρχισαν να ισχύουν αμέσως με την παύση της Βρετανικής κυριαρχίας. Από τα ανωτέρω απορρέει ότι η δημιουργία του Κυπριακού κράτους αποτελεί περίπτωση «διαδοχής κράτους». Στις συνθήκες αναγνώρισης της ανεξαρτησίας της κυρίαρχης Κυπριακής Δημοκρατίας προβλεπόταν η συνέχιση των συμβατικών υποχρεώσεων που είχε αναλάβει για λογαριασμό της η αποικιακή δύναμη.¹²

Το Σύνταγμα του 1960 θεωρείται ως «δοτό» για τον λόγο ότι δεν συμμετείχαν στις διεργασίες της σύνταξης του οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, ο κυπριακός λαός. Επιπλέον, δεν ερωτήθηκε και δεν ψήφισε ο λαός για την αποδοχή του νέου Συντάγματος. Ο Δρ. Κύπρος Χρυσόστομίδης υποστηρίζει ότι η συμμετοχή του λαού δεν ήταν η συνηθισμένη στην αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία της Κύπρου. Δεν διεξήχθη κατά τη συνήθη πρακτική της άσκησης της διαδικασίας του δημοψηφίσματος, όμως μπορεί να λεχθεί ότι υπήρχε μια έμμεση αποδοχή, και άρα η απαιτούμενη δημοκρατική νομιμοποίηση εκ μέρους του Κυπριακού λαού, με την εκλογή του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Επιπλέον, ο Δρ. Χρυσόστομίδης παραθέτει τα ακριβή λόγια του τότε Γενικού Εισαγγελέα Κρίτων Τορναρίτη,

«Θα μπορούσε, όμως, να προβληθεί ότι, εφόσον οι εκλογές Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας και των βουλευτών, αν και διεξήχθησαν πριν από το Σύνταγμα, εντούτοις έγιναν σύμφωνα με την αρχή που καθιερώνει, και εφόσον το Σύνταγμα υπογράφηκε από τους εκλεγμένους από το λαό Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας, ο λαός έμμεσα ενέκρινε και αποδέχτηκε το Σύνταγμα.»¹³

¹⁰ Βλ. ειδικότερα για τα «Εθνικοαπελευθερωτικά Κινήματα», Ρούκουνας Εμμανουήλ., *Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2010, σελ 209 – 210.

¹¹ Λ. οπ. π. Χρυσόστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 19.

¹² Βλ. ειδικότερα για τη «Διαδοχή Κρατών», οπ. π. Ρούκουνας, σελ. 449 - 462

¹³ Βλ. οπ. π. Ρούκουνας, σελ. 20.

Από την ανωτέρω ανάλυση φαίνεται ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση, παρόλο των γεγονότων, από την παρέμβαση στα εσωτερικά ζητήματα του κράτους από τρίτη χώρα, έως και την οριστική κατοχή μέρους των εδαφών της, παραμένει ως η νόμιμη εκπρόσωπος της πολιτικής εξουσίας του κυρίαρχου και ανεξάρτητου Κυπριακού κράτους. Όποιος και να είναι ο αριθμός των παρεμβατικών πράξεων τρίτων χωρών, καθώς και το μέγεθος αυτών, το κράτος δεν χάνει την νόμιμη υπόσταση του και την διεθνή προσωπικότητα του κατά το διεθνές δίκαιο. Η Κυπριακή κυβέρνηση δεν κατέχει μόνο το δικαίωμα της άσκησης εξουσίας, αλλά και την υποχρέωση, να ενεργεί με οποιοδήποτε τρόπο για να επιτελέσει τον σκοπό της, δηλαδή να επιβιώσει η Κυπριακή Δημοκρατία «εν το συνόλω της».¹⁴

Ο ορισμός της έννοιας του κράτους, αν και δεν υπάρχει σαφής στο διεθνές δίκαιο, γίνεται αποδεκτό ότι θα πρέπει να συνδυάζει τρία απαραίτητα στοιχεία, του λαού, του εδάφους και της αυθυπόστατης πολιτικής εξουσίας.¹⁵ Κυρίως όμως, από τη ικανότητα δικαιοπραξίας, με καθεστώς ισότιμης αναγνώρισης από άλλα κράτη. Τα στοιχεία αυτά συρρέουν στο Κυπριακό Σύνταγμα του 1960 και στις πρόσθετες Συνθήκες του και προσδίδουν με την σειρά τους ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο την απαραίτητη νομιμότητα κατά τη σύσταση του κράτους.¹⁶ Η αναγνώριση από τον ΟΗΕ και από το σύνολο των κρατών, εκτός της Τουρκίας, βεβαιώνει την διεθνή νομιμότητα και υπόσταση του κράτους της Κύπρου και την ικανότητα σύναψης σχέσεων με άλλα κράτη. Ο καθορισμός των εδαφών του Κυπριακού κράτους αποδόθηκε από την Συνθήκη Εγκαθίδρυσης του 1960 και αποτελεί την περιφέρεια άσκησης της κυριαρχίας της, η οποία ορίζεται ως το σύνολο των αρμοδιοτήτων που ασκεί το κράτος.¹⁷

Η άσκηση κυριαρχίας του κράτους στην εδαφική του επικράτεια έχει διαμορφωθεί σε ένα σύμπλεγμα γενικών και ειδικών κανόνων με σκοπό να εξασφαλίσει την ασφάλεια, την ειρηνική συνύπαρξη, αλλά και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών. Όπως γράφει ο καθηγητής Εμμανουήλ Ρούκουνας, «Η κυριαρχία εκδηλώνεται ως η απόλυτη, πλήρης και αποκλειστική εξουσία του κράτους να ελέγχει χάρη στην εσωτερική έννομη τάξη, τα πρόσωπα και τα πράγματα που βρίσκονται στην εδαφική του επικράτεια.»¹⁸ Η εξουσία για το κράτος αφορά τα πεδία της νομοθετικής, της δικαστικής και της διοικητικής εξουσίας. Με τον

¹⁴ Τενεκίδης Γεώργιος, *Η Νέα Φάσις του Κυπριακού Προβλήματος από τη Σκοπιά του Διεθνούς Δικαίου*, άρθρο Νέα Οικονομία, Μάρτιος 1964, στο Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη, *Ο Γεώργιος Τενεκίδης και η Κύπρος. Απάνθισμα Κειμένων*, επιμ. Περράκης Στ., ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελ. 85 – 87.

¹⁵ Βλ. Συνθήκη Μονεβιδέο (1933).

¹⁶ Βλ. οπ. π. Ρούκουνας, σελ 182 – 188.

¹⁷ Τενεκίδης Γεώργιος – Κρανιδιώτης Γιάννος, *ΚΥΠΡΟΣ: Ιστορία, Προβλήματα και Αγώνες του Λαού Της*, Τρίτη έκδοση, ΕΣΤΙΑ, Αθήνα 2009, σελ. 479 – 485.

¹⁸ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 189 – 196.

προσδιορισμό του κράτους ως «κυρίαρχο» για την διεθνή κοινότητα, προσδιορίζεται η νομική αρχή «*sovereign equality*» μεταξύ τους, όπως υπαγορεύει και ο ΧτΗΕ, στο Άρθρο 2, Παράγραφο 1, «*Ο Οργανισμός βασίζεται στην αρχή της κυρίαρχης ισότητας όλων των Μελών του*». Επιπλέον, ως «ανεξάρτητο» κράτος μπορεί να θεωρηθεί, σύμφωνα με τον Ch. Rousseau, η αποκλειστικότητα, η αυτονομία και η πληρότητα αρμοδιοτήτων.¹⁹ Τα ανωτέρω θέτει ως αρχή του ο ΧτΗΕ όπου απαγορεύει την επέμβαση στο εσωτερικό των κρατών, Άρθρο 2, Παράγραφο 7.

Ιστορικό πλαίσιο των Συνθηκών Εγγυήσεως

Εξετάζοντας την Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960 για την Κύπρο, πρέπει να αναλυθεί η έννοια της λέξης «εγγυήσεως», μέσα από το ιστορικό πλαίσιο των εν λόγω συνθηκών, καθώς και των δεσμεύσεων που απορρέει. Ο εν λόγω όρος, κατά τον 19ο αιώνα, χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει την παροχή εγγυήσεως αναφορικά με θέματα εδαφικής ακεραιότητας, ανεξαρτησίας και να δηλώσει την στάση ουδετερότητας ενός κράτους. Η Ελλάδα, ως Εγγυήτρια Δύναμη του Κυπριακού Συντάγματος του 1960, είχε τέθηκε υπό τις εγγυήσεις των μεγάλων δυνάμεων για την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της, ύστερα από τον απελευθερωτικό αγώνα του 1821 ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η Γαλλία, η Μ. Βρετανία και η Ρωσία, με τη Συνθήκη του Λονδίνου, το 1832, εγγυούνται ότι η Ελλάδα θα αποτελεί μοναρχικό και ανεξάρτητο κράτος. Επίσης, κατά το Πρωτόκολλο του 1863, υπήρχε η ίδια εγγύηση από τις τρεις δυνάμεις και προστέθηκε ότι το κράτος θα είναι «*συνταγματικό*» μοναρχικό ανεξάρτητο. Με βάση τα κείμενα αυτά έδρασαν οι Μεγάλες Δυνάμεις το 1917, όταν απερίφραστα επενέβησαν σε θέματα εσωτερικής αρμοδιότητας του ελληνικού κράτους, απαιτώντας την εκθρόνιση του βασιλέα Κωνσταντίνου και την αντικατάστασή του από τον γιό του Αλέξανδρο.²⁰

Στη βάση ιδίου καθεστώτος, είχε ενταχθεί και η Οθωμανική Αυτοκρατορία μετά το πέρας του Κριμαϊκού Πολέμου, όπου η Αυστρία, Η Βρετανία, η Γαλλία, η Πρωσία, η Ρωσία και η Σαρδηνία εγγυήθηκαν, με την Συνθήκη των Παρισίων του 1856, την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της. Από τις αρχές του 20ου αιώνα ο θεσμός των εγγυήσεων λάμβανε ένα χαρακτήρα πρόσβασης των μεγάλων δυνάμεων στις περιοχές που βρίσκονταν υπό τα ενδιαφέροντά τους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των ΗΠΑ ως εγγυήτριας δύναμης. Το 1903 εγγυήθηκαν την ανεξαρτησία της Κούβας, αναγκάζοντας τη κυβέρνησή της να δεχθεί ότι οι ΗΠΑ είχαν το δικαίωμα να επέμβουν για τη φύλαξη της ανεξαρτησίας

¹⁹ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης, *Η Νέα Φάσις* 16, σελ. 25.

²⁰ Συρίγος Μ. Άγγελος, *Σχέδιο Ανάν. Οι Κληρονομίες του Παρελθόντος και οι Προοπτικές του Μέλλοντος*, ΠΑΤΑΚΗ, Αθήνα 2005, σελ. 295 – 298.

της Κούβας και την διατήρηση μιας ικανής κυβέρνησης. Επίσης, τον ίδιο χρόνο θα εγγυηθούν την ανεξαρτησία του Παναμά, με παρόμοια δικαιώματα επεμβάσεως, εξασφαλίζοντας τα συμφέροντα τους για το σχεδιαζόμενο έργο της διάνοιξης της διώρυγας. Οι δύο προηγούμενες περιπτώσεις μαζί με την περίπτωση εγγυήσεως της Αϊτής, το 1915, από τις ΗΠΑ, θεωρούνται ως ένα ιδιότυπο «ηγεμονικού» τύπου διεθνές δίκαιο.²¹

Ο θεσμός της Ρήτρας Εγγυήσεως θα αποκτήσει ιδιαίτερη αίγλη την περίοδο του μεσοπολέμου, με τις Συμφωνίες του Λοκάρνο το 1925. Σύμφωνα με τη συνθήκη αμοιβαίας εγγυήσεως που συμπεριλαμβανόταν στις συμφωνίες τα μέρη, το Βέλγιο, η Βρετανία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία, εγγυούνταν την διατήρηση του εδαφικού καθεστώτος και το απαραβίαστο των συνόρων, μεταξύ, της Γερμανίας και του Βελγίου και μεταξύ της Γερμανίας και της Γαλλίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της Συνθήκης του St. Germain, του 1919 και η Κρατική Συνθήκη του 1955, αναφορικά με την ανεξαρτησία της Αυστρίας. Στην περίπτωση αυτή ως εγγυήτρια δύναμη της ανεξαρτησίας οριζόταν το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών (εξής ΚτΕ). Συγκεκριμένα αναφέρει ότι «*Η ανεξαρτησία της Αυστρίας δεν είναι δυνατό να απαλλοτριωθεί εκτός μόνο με την συγκατάθεση του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών*».²² Φέρει ομοιότητες με την περίπτωση της Συνθήκης Εγγυήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας και γίνεται συχνά αναφορά της λόγω ότι η υπαγωγή υπό την ΚτΕ παρόλα που δημιουργεί περιορισμούς στην Αυστρία δεν μπορεί να υπόκειται στην εξουσία άλλου κράτους, είτε ομάδας κρατών. Σε αυτό το συμπέρασμα κατέληξε ο δικαστής Anzilotti με ξεχωριστή γνωμοδότηση κατά την εξέταση της αίτησης γνωμοδότησης από το Διεθνές Δικαστήριο αναφορικά με το ερώτημα εάν η τελωνειακή ένωση της Αυστρίας με τη Γερμανία θα αντέβαινε τη συνθήκη του St. Germain.²³

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρείται μια περεταίρω άσκηση, του νέου πλέον διεθνή οργανισμού, του ΟΗΕ, να λαμβάνει τον ρόλο του εγγυητή. Ως τέτοιο παράδειγμα αποτελεί και η προσπάθεια να τεθεί ένα καθεστώς διεθνούς εγγυήσεως της περιοχής της Ιερουσαλήμ. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, με το Ψήφισμα 181, αποφάσισε όπως η εδαφική ακεραιότητα και το εδαφικό καθεστώς της Ιερουσαλήμ θα διασφαλιζόταν από τα ΗΕ. Βέβαια η απόρριψη από τα αραβικά κράτη, αλλά και από το Ισραήλ, να δεχτούν ένα ειδικό καθεστώς στην Ιερουσαλήμ, είχε ως αποτέλεσμα να μην εφαρμοσθεί ποτέ και η συνθήκη εγγυήσεως.²⁴ Επιπλέον, ακόμα μία περίπτωση, η οποία θεωρείται επιτυχημένη, αφορά το Συμβούλιο Ασφαλείας να παρουσιάζεται ως εγγυητής των συνόρων μεταξύ Ιράκ και Κουβέιτ το 1991. Ο πόλεμος που προκλήθηκε από την

²¹ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Σχέδιο Ανάν*, σελ. 297.

²² Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 90.

²³ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 91

²⁴ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης-Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 298 – 299.

εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, το 1990, επέφερε την καταδικαστική απόφαση του ΣΑ ΗΕ και ενεργοποίησε δράση υπό το Κεφάλαιο VII, του ΧτΗΕ κατά την οποία συμμαχία κρατών υπό τις ΗΠΑ ανάγκασαν σε ολοκληρωτική ήττα τις ιρακινές δυνάμεις. Με νέα απόφαση το ΣΑ έθεσε όρους στο Ιράκ και εγγυήθηκε για το απαραβίαστο των συνόρων μεταξύ του Ιράκ και του Κουβέιτ και δεσμεύτηκε «να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα».²⁵

Παρά το γεγονός της εξέλιξης του διεθνούς δικαίου και την σύσταση του ΧτΗΕ, συνεχίστηκαν να υφίστανται οι Ρήτρες Εγγυήσεως από τις μεγάλες δυνάμεις. Το 1955, οι ΗΠΑ, η Βρετανία, η Γαλλία και η Σοβιετική Ένωση συμφώνησαν να σεβαστούν και να εγγυηθούν τα σύνορα της Αυστρίας, αναλαμβάνοντας, η τελευταία, σειρά υποχρεώσεων και μια εξ αυτών ήταν να μην έρθει σε μελλοντική ένωση με την Γερμανία. Η δέσμευση αυτή αποτελεί γεγονός αντίστοιχο με την Συνθήκη Εγγυήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960 και την απαγόρευση της ένωσης με οποιοδήποτε κράτος.²⁶ Επίσης, το 1977, οι ΗΠΑ υπέγραψαν με τον Παναμά τη «Συμφωνία της Διώρυγας», όπου θα διασφάλιζαν ουσιαστικά την ελεύθερη ναυσιπλοΐα στη Διώρυγα.

Ο δικτάτορας του Παναμά κατά την επικύρωση της συμφωνίας κατέθεσε ερμηνευτική δήλωση με την οποία εξέφραζε ότι αντιλαμβανόταν ότι όλη η διευθέτηση της Διώρυγας θα λειτουργούσε υπό τα Άρθρο 1, Παράγραφο 2 και Άρθρο 2, Παράγραφο 4. Στη συνέχεια, διευκρινίζει ότι, οι όποιες ενέργειες των συμβαλλόμενων μερών θα έπρεπε να είναι σύμφωνες με τις αρχές του αμοιβαίου σεβασμού και της συνεργασίας και ότι ο Παναμάς δεν θα δεχόταν οποιαδήποτε χώρα να προσπαθήσει να επέμβει στις εσωτερικές και εξωτερικές υποθέσεις της. Από το περιεχόμενο της ερμηνευτικής δήλωσης φαίνεται η ανάγκη από την πλευρά του Παναμά να διασφαλίσει την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου και να αποτρέψει τη πιθανή επέμβαση των ΗΠΑ, λόγω της όποιας ερμηνείας μπορεί να δοθεί από την συμφωνία. Από τα ανωτέρω διαφαίνεται η αδυναμία της εκπλήρωσης του σκοπού της ρήτρας εγγύησης από τις ΗΠΑ.²⁷

Σε μια ιστορική αποτίμηση των συμφωνιών εγγυήσεων, έχει προβεί ο Άγγελος Συρίγος, κατά την μελέτη του για τη Συνθήκη Εγγυήσεως στο Σχέδιο Ανάν. Ειδικότερα, στα συμπεράσματά του, αναφορικά με τις περιπτώσεις εγγυήσεως μετά το Β'ΠΠ συμπεραίνει, καταρχάς ότι πολλές από αυτές τις περιπτώσεις δεν αναφέρονταν ο όρος «εγγύηση», και στο σύνολό τους δεν υπήρχε η νομική έννοια του όρου, όπως παρουσιάζεται στην περίπτωση της Συνθήκης Εγγυήσεως στη Κυπριακή Δημοκρατία του 1960, αλλά υπήρχε ως πολιτικός όρος. Καταλήγει ότι, πέραν από τις περιπτώσεις όπου τον ρόλο του εγγυητή μιας συμφωνίας κατείχε ο

²⁵ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 304.

²⁶ Βλ. ειδικότερα στο Κεφ. 2, Μέρος Ι, της παρούσας εργασίας.

²⁷ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 300 - 301.

ΟΗΕ και εκτός από την περίπτωση της Κύπρου, δεν υπάρχει καμία άλλη περίπτωση όπου ένα ή περισσότερα κράτη εγγυώνται το εδαφικό και νομικό καθεστώς ενός τρίτου κράτους. Συμπεραίνει ότι, η εξέλιξη του διεθνούς δικαίου και υπό την αρχή της ισότητας των κρατών «έκανε άτοπες παρόμοιες προβλέψεις», είναι σε «ουσιαστική αχρηστία από το 1945» και το ρόλο της παροχής εγγυήσεως έχει ουσιαστικά αναλάβει ο ΟΗΕ «αν και όχι με ιδιαίτερη επιτυχία».²⁸

²⁸ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 305 – 307.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1960 ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

Διαπραγματευτικές Διεργασίες Διαμόρφωσης του Κυπριακού Συντάγματος

Μετά το πέρας του Β΄ ΠΠ οι Ελληνοκύπριοι εστίασαν στον εθνικό τους σκοπό, ο οποίος ήταν η ανεξαρτησία και η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Υπό αυτό το σκοπό, το 1946 έρχονται σε επαφές με την κυβέρνηση της Μ. Βρετανίας στο Λονδίνο, με το αίτημα την Ένωση. Το 1948, η Βρετανική κυβέρνηση αντιπροτείνει ένα συνταγματικό πλαίσιο εσωτερικής αυτοκυβέρνησης, με την δημιουργία ενός Νομοθετικού Σώματος, όπου την απόλυτη πλειοψηφία θα την είχαν οι Ελληνοκύπριοι. Με την πρόταση αυτή, που απείχε πολύ από το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του λαού της Κύπρου, η Βρετανία είχε πρόθεση να νομιμοποιήσει την αποικιοκρατία της. Την πρόταση απορρίφτηκε και με δημοψήφισμα που ακολούθησε το 1950, οι Ελληνοκύπριοι, με ποσοστό 95,7%, ψήφισαν υπέρ της Ένωσης με την Ελλάδα.²⁹ Στη βάση της «*αρχής της αυτοδιάθεσης*», κατά τον τρόπο όπου εκδηλώθηκε σε άλλες περιπτώσεις όπως στη Δυτική Σαχάρα, το Ανατολικό Τιμόρ, το Νότιο Σουδάν και στα γαλλικά αποικιοκρατικά εδάφη ΤΟΔ-DOM, το Κυπριακό δημοψήφισμα θα έπρεπε να είναι αρκετό για την εκκίνηση της διαδικασίας.³⁰ Από τη στιγμή της μη αναγνώρισης του δικαιώματος του κυπριακού λαού και έπειτα, το κίνημα για την Ένωση παίρνει και μια άλλη διάσταση με την ανάληψη της αρχηγίας του κινήματος από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο τον Γ'.

Ο αγώνας των Ελληνοκυπρίων για την αποαποικιοποίηση της Κύπρου από την Μ. Βρετανία, είχε μπει στη τελική και σημαντικότερή του περίοδο. Επιπλέον, η πρώτη προσπάθεια της Ελλάδας για διεθνοποίηση του προβλήματος έγινε τον Αύγουστο του 1954, αιτώντας να συζητηθεί το θέμα στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, που απέβη άκαρπη. Όπως αναφέρει ο καθηγητής Γεώργιος Τενεκίδης, η ελληνική πλευρά κατέθεσε αίτηση για «*εφαρμογή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών της αρχής της ισότητας των δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών εις τον πληθυσμόν της Κύπρου*».³¹ Με την σύνθεση της Γενικής Συνέλευσης την εποχή εκείνη, εν ανυπαρξία μεγάλου αριθμού κρατών του Οργανισμού όπως τον γνωρίζουμε στις μέρες μας, καθοριστικό ρόλο διαδραμάτιζε η

²⁹ Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Το Κράτος της Κύπρου στο Διεθνές Δίκαιο*, ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 1994, σελ. 169 –170 .

³⁰ Βλ. ειδικότερα για την «*αρχή της αυτοδιάθεσης*», Περράκης Στ., *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα 1945 – 1974: Μια Ανασύνθεση και Μερικές Κριτικές Σκέψεις από τη Σκοπιά του Διεθνούς Δικαίου*, στο, Παπαπολυβίου Π. – Συρίγος Μ. Άγγ. – Χατζηβασιλείου Ευ., *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945 – 1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο*, ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2013, σελ. 465 - 466.

³¹ Βλ. οπ. π. Περράκης, *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα*, σελ 463, καθώς επίσης, οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 209.

θέση των ΗΠΑ, επηρεάζοντας καταληκτικά ως προς το αποτέλεσμα των συζητήσεων. Η στάση της ήταν αρνητική ως προς τις διεκδικήσεις της Κύπρου και η Γενική Συνέλευση θεώρησε ότι προς το παρόν (1954) δε διαφαίνεται μια λύση ως προς το θέμα και για το λόγω αυτό αποφάσισε να μην ασχοληθεί περεταίρω.

Την αποτυχημένη προσπάθεια αναγωγής του θέματος στην συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, ακολούθησαν τα γεγονότα εικοσιτετράωρης απεργίας και βίαιες διαδηλώσεις στη Κύπρο, καθώς επίσης και διαδηλώσεις στην Αθήνα, ως χαρακτηριστικά του κλίματος. Στους Έλληνες τόσο στην Κύπρο, όσο και στην Ελλάδα η στάση αυτή του Οργανισμού δεν γινόταν αποδεκτή. Λίγους μήνες μετά αργότερα, τον Απρίλιο του 1955, θα ξεκινήσει ο ένοπλος αγώνας της μυστικής Ελληνοκυπριακής Οργάνωσης ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) για την εκπλήρωση του εθνικού σκοπού. Υπό τις ανωτέρω εξελίξεις και μέσα από εξωτερικές, αλλά και εσωτερικές πιέσεις ο Βρετανός πρωθυπουργός με σκοπό να προλάβει μια νέα προσπάθεια προσφυγής της Ελλάδας στα Ηνωμένα Έθνη ανακοίνωσε την σύγκλιση, τον Σεπτέμβριο του 1955, Τριμερούς διάσκεψης στο Λονδίνο, μεταξύ της Ελληνικής, Βρετανικής, αλλά και Τουρκικής Κυβέρνησης, για συζήτηση του θέματος. Με τον τρόπο αυτό η Βρετανία, για εξυπηρέτηση των συμφερόντων της, δημιουργούσε τις κατάλληλες συνθήκες για την ενεργή συμμετοχή της Τουρκίας στο παιχνίδι της διεκδίκησης, υπό την γνωστή στρατηγική του «*διαίρει και βασίλευε*». Η αποτυχία της διάσκεψης, χρησιμοποιήθηκε από την Τουρκία για να εγείρει το λαϊκό αίσθημα στρέφοντας την οργή των τούρκων εναντίων των ελλήνων της Πόλης. Το Σεπτέμβριο του 1955, εκδηλώθηκε οργανωμένο «*πογκρόμ*» ενάντια στους 100.000 της ελληνόφωνης κοινότητας της Κωνσταντινούπολης, γεγονός που εξυπηρετούσε τα σχέδια της Βρετανίας.³²

Παράλληλα, είχε ξεκινήσει η δεύτερη προσπάθεια από την ελληνική πλευρά να φέρει το θέμα στην Γενική Συνέλευση, στις 21 Σεπτεμβρίου του 1955. Η προσπάθεια αυτή θα καταλήξει σε μεγαλύτερη αποτυχία, αναφορικά με την πρώτη προσπάθεια. Η Ελλάδα δέχτηκε μεγάλες πιέσεις από τις ΗΠΑ για να αποσύρει το αίτημα, χωρίς να υποχωρήσει. Όπως ήταν αναμενόμενο η επιρροή των ΗΠΑ ήταν καθοριστική. Όλα τα κράτη του ΝΑΤΟ, εκτός από την Ισλανδία και φυσικά την Ελλάδα, καταψήφισαν την ελληνική πρόταση. Η ελληνική αίτηση δεν θα καταφέρει να εγγραφεί το Κυπριακό θέμα ούτε στην ημερήσια διάταξη της συνέλευσης, όπως είχε γίνει την πρώτη φορά το 1954. Οι ΗΠΑ υποστήριζαν την Βρετανική πρόταση για

³² Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 178 - 184., καθώς και Μάλλισον Ουίλλιαμ, *Πικρές Ελιές. Η Διπλωματία, η Σύγκρουση των Θεωριών και Η Σύγχρονη Κύπρος*, ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα 2011, σελ. 96 – 98, και Πάλεϊ Κλερ, *Μια Παταγώδης Αποτυχία των Διεθνών Σχέσεων. Η Αποστολή Καλών Υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο, 1999 - 2004*, Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 2006, σελ. 42.

επίλυση της διαφοράς με την διπλωματική οδό, ως προς μια «φιλική διαπραγμάτευση», όπως την ονόμαζαν.³³

Από το 1956, οι Βρετανοί με ενέργειες τους υποδαύλιζαν τις προσπάθειες των Ελληνοκυπρίων, προχωρώντας στην εξορία του Μακαρίου στις Σεϋχέλλες και ασκούσαν απάνθρωπη και παράνομη μεταχείριση ενάντια στους αγωνιστές της ΕΟΚΑ και των Ελληνοκυπρίων.³⁴ Παράλληλα, τρέφοντας τις διακοινοτικές συγκρούσεις, ανεχόμενοι την ύπαρξη και δράση της τουρκοκυπριακής TMT (Turk Mudafa Teskilati) που στρεφόταν κατά των ελληνοκυπρίων, προχωρούσαν παραπέρα και έθεταν θέμα διχοτόμησης της Κύπρου. Σε αυτό το κλίμα η Ελλάδα προβαίνει στην τρίτη της προσπάθεια για προσφυγή του θέματος στη Γενική Συνέλευση. Η Βρετανία καταθέτει αντιπροσφυγή κατηγορώντας την Ελλάδα πως υποθάλλει την τρομοκρατία στην Κύπρο. Οι δύο προσφυγές καταγράφονται στην ημερήσια διάταξη και στις 22 Φεβρουαρίου του 1957 υιοθετείται απόφαση αναφέροντας ότι η λύση του προβλήματος απαιτεί κλίμα ειρήνης και ελεύθερης έκφρασης και ότι πρέπει να βρεθεί μια λύση ειρηνική, δημοκρατική και δίκαιη, σύμφωνα με τις αρχές και τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών. Επιπλέον, εκφράζει την ελπίδα ότι θα ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για την εύρεση λύσης. Με τον τρόπο αυτό προκρίνεται η διαπραγμάτευση και όχι η διεθνοποίηση όπου θα έτεινε να εξασφαλίσει την εφαρμογή των αρχών και των κανόνων του διεθνούς δικαίου.

Τον Ιούλιο του 1957, η προσπάθεια της Ελλάδας συνεχίζεται με την τέταρτη προσφυγή κατά την οποία ζητάει την εγγραφή στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης το ζήτημα της εφαρμογής της αρχής της αυτοδιάθεσης υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών και την αναγνώριση της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις βρετανικές αποικιακές αρχές εναντίων των Κυπρίων. Η Πολιτική Επιτροπή υπέβαλε ένα κείμενο, ως πρόταση στη Γενική Συνέλευση, όπου για πρώτη φορά μιλούσε για την αρχή της αυτοδιάθεσης και ότι θα έπρεπε να αρχίσουν διαπραγματεύσεις με στόχο να εφαρμοσθεί στη Κύπρο. Το γεγονός αυτό τάρaxε τους αντιτιθέμενους Βρετανούς, Τούρκους, αλλά και τις ΗΠΑ, όπου πρωτοστάτησαν στην τελικώς καταψήφισή του.³⁵ Το καλοκαίρι του 1958, οι Βρετανοί, πρότειναν και προσπάθησαν να εφαρμόσουν ως λύση του Κυπριακού το γνωστό ως σχέδιο Μακμίλλαν, το οποίο συμπεριλάμβανε πολλά διαιρετικά στοιχεία μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Υπό αυτές τις εξελίξεις και το πολιτικό κλίμα ο Μακάριος, στις 22 Σεπτεμβρίου 1958, εισήγαγε για πρώτη φορά την ιδέα της «ανεξαρτησίας» και όχι της Ένωσης με την Ελλάδα.³⁶

³³ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 210.

³⁴ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ.139 – 142.

³⁵ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 211 - 213.

³⁶ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 170 – 189.

Το Δεκέμβριο του ιδίου έτους η Ελλάδα προσφεύγει για το Κυπριακό πρόβλημα στα Ηνωμένα Έθνη, για πέμπτη φορά, χωρίς να πετύχει κάτι ουσιαστικό. Με την πρόταση που είχε ανακοινώσει ο Αρχιεπίσκοπος άλλαζε την διεκδίκηση και έθετε νέες παραμέτρους. Πρότεινε να υπάρξει μια μεταβατική χρονική περίοδος εσωτερικής διακυβέρνησης της Κύπρου και μετέπειτα να ανακηρυσσόταν ανεξάρτητο κράτος, το οποίο δεν θα συνδεόταν με κανένα κράτος, «ούτε με την Ελλάδα ούτε με την Τουρκία». Στη βάση αυτής της πρότασης, δύο μήνες αργότερα, ξεκίνησαν διαβουλεύσεις μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών των τριών χωρών, Ελλάδας, Τουρκίας και Βρετανίας. Ακολούθως στις 5 Φεβρουαρίου, μετά από την ολοκλήρωση του προηγούμενου κύκλου διαβουλεύσεων, ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις, στη Ζυρίχη, μεταξύ των δύο Πρωθυπουργών Ελλάδας και Τουρκίας με τη παρουσία των Υπουργών Εξωτερικών τους.

Ο σκοπός των υψηλόβαθμων αυτών συζητήσεων ήταν η εξεύρεση λύσης του Κυπριακού προβλήματος και κατέληξαν, μετά από διαβουλεύσεις έξι ημερών, σε συμβιβαστική συμφωνία. Οι διαβουλεύσεις συνεχίστηκαν στο Λονδίνο με την παρουσία των τριών κρατών για να ικανοποιήσουν και τα αιτήματα της Βρετανίας. Οι διεργασίες συνεχίστηκαν με την τελική διάσκεψη στις 16 Φεβρουαρίου, στην οποία συμμετείχαν και οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων, ο Ελληνοκύπριος ηγέτης Μακάριος και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Κουτσούκ. Το πέρας των εργασιών ήρθε στις 19 Φεβρουαρίου με την συμφωνία λύσης του Κυπριακού και την υπογραφή των ονομαζόμενων ως «*Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου*».³⁷

Συνθήκη Εγγυήσεως και Συνθήκη Συμμαχίας

Το Σύνταγμα της Κύπρου³⁸ υπογράφηκε στις 15 Αυγούστου 1960, από τον έως τότε κυβερνήτη της Αποικίας της Κύπρου, Sir Hugh Foot, τον Πρόξενο της Ελλάδας, Γ. Χριστόπουλο, τον Πρόξενο της Τουρκίας, Turrel, και τους ηγέτες των δύο κοινοτήτων, τον Ελληνοκύπριο Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και τον Τουρκοκύπριο Δρα Κουτσούκ, οι οποίοι είχαν ήδη εκλεγεί Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας αντίστοιχα. Το Σύνταγμα της Κύπρου χαρακτηρίζεται ως ένα άκαμπτο σύνταγμα και πολύ περίπλοκο. Στόχος του ήταν να προστατέψει τα δικαιώματα και την συμμετοχή της μειοψηφούσας κοινότητας των Τουρκοκυπρίων, κατά την λειτουργία του κράτους. Οι δικαιοδικές διευθετήσεις που υπάρχουν παντού στο νέο σύνταγμα αποτέλεσαν το βασικό πρόβλημα κατά τη λειτουργία του. Ταυτόχρονα με το Σύνταγμα, υπογράφηκαν και τρεις άλλες Συνθήκες που συμπεριλήφθησαν σε αυτό. Η «*Συνθήκη Εγκαθίδρυσης*», που υπογράφηκε από την Βρετανία, Ελλάδα, Τουρκία

³⁷ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 188.

³⁸ Βλ. βασικά αποσπάσματα του Κυπριακού Συντάγματος του 1960, οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, Παράρτημα Ι, σελ. 389 – 394.

και την Κυπριακή Δημοκρατία, καθορίζοντας την εδαφική επικράτεια και το ποιος έχει δικαίωμα να είναι πολίτης του νεοσύστατου κράτους. Επιπλέον, οι δύο άλλες συνθήκες, η «*Συνθήκη Εγγυήσεων*» και η «*Συνθήκη Συμμαχίας*», υπογράφηκαν μεταξύ της Κύπρου, της Ελλάδας και της Τουρκίας, και αντλούν την συνταγματική τους ισχύ βάση του Άρθρου 181 του Κυπριακού Συντάγματος του 1960.³⁹

Το Σύνταγμα του 1960, σύμφωνα με το Άρθρο 1, καθορίζει την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας να είναι Έλληνας και του Αντιπροέδρου να είναι Τούρκος, εκλεγμένοι από τις κοινότητες τους αντίστοιχα και οι οποίοι θα ασκούσαν και την εκτελεστική εξουσία, έχοντας το δικαίωμα αρνησικυρίας, σύμφωνα με το Άρθρο 50. Αυτός ο τρόπος σύνθεσης και το δικαίωμα έκφρασης της αντίθεσης ως άσκηση «*βέτο*», δημιούργησε προβλήματα στη λειτουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η πληθυσμιακή σύσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960, αποτελούνταν από 80% Ελληνοκύπριους, 18% Τουρκοκύπριους και 2% άλλες μειονότητες. Το Σύνταγμα ορίζει ότι η στελέχωση των δημόσιων υπηρεσιών θα γίνεται, κατά κύριο λόγο, υπό τη βάση του ποσοστού συμμετοχής 70% Ελληνοκύπριοι και 30% Τουρκοκύπριοι. Με βάση το ίδιο ποσοστό ρυθμίζεται και η στελέχωση της νομοθετικής εξουσίας και επομένως καθορίζει τη σύνθεση της Βουλής των Αντιπροσώπων, σύμφωνα με το Άρθρο 61. Επίσης, η σύνθεση των σωμάτων ασφαλείας βασίζεται επάνω στις ίδιες αυξημένες για τη μειονότητα αναλογίες. Ο διαμορφούμενος στρατός των δύο χιλιάδων ανδρών θα αποτελείται από 60% Ελληνοκύπριους και 40% Τουρκοκύπριους, καθώς επίσης η αστυνομία και η χωροφυλακή σε ποσοστό 70% έναντι 30% αντιστοίχως. Επιπλέον, ο τρόπος λήψεως αποφάσεων, η διάταξη για δημιουργία χωριστών δήμων στις πέντε μεγαλύτερες πόλεις και η φορολογική νομοθεσία θα συνθέσουν τις πρώτες και σημαντικές τριβές μεταξύ των δύο κοινοτήτων.⁴⁰

Όλα τα ανωτέρω και η αδυναμία τροποποίησης άρθρων του Συντάγματος, φανερώνουν την δυσλειτουργία του Συντάγματος του 1960. Ο S. A. de Smith παρατηρεί ότι, «*Το Σύνταγμα της Κύπρου είναι ίσως το πιο δύσκαμπτο σύνταγμα του κόσμου...*». Καταλήγοντας στην ίδια θεώρηση για το θέμα ο ακαδημαϊκός αναλυτής Draper, έγραψε χαρακτηριστικά ότι,

*«Είναι φανερό πως ορισμένοι από τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν στο κυπριακό Σύνταγμα ήταν πέραν του δέοντος αυστηροί και δεν έλαβαν κατάλληλα υπ' όψη το δύσκολο ιστορικό παρελθόν της Κύπρου και την ιδιαίτερα φορτισμένη ατμόσφαιρα στο νησί τη στιγμή που δόθηκε η ανεξαρτησία στην Κύπρο το 1960».*⁴¹

³⁹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ, 48 - 49.

⁴⁰ Βλ. οπ. π. σελ. 43 – 55.

⁴¹ Βλ. οπ. π. σελ 53.

Όπως αναφέρει και ο Γλ. Κληρίδης⁴² για το Σύνταγμα του 1960, ουσιαστικά μπορεί να συνοψίζει τις κυριότερες θεμελιώδεις έννοιες του σε συγκεκριμένα προβλήματα. Αναφορικά με τον πολιτικό και συνταγματικό τομέα, προβληματίζει τόσο η ύπαρξη διαχωρισμού των δύο κοινοτήτων, καθώς και η εξίσωση της Τουρκοκυπριακής μειονοτικής κοινότητας του 18% με αυτή των Ελληνοκυπρίων του 80%. Επίσης, αναφορικά με την επέμβαση των ξένων δυνάμεων στη Κυπριακή Δημοκρατία, προβληματίζει η ύπαρξη αναλλοίωτων βασικών άρθρων τα οποία εγγυούνται οι ξένες δυνάμεις και το δικαίωμα επέμβασης αυτών σε θέματα όπου κάθε ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος θεωρεί ως καθαρά εσωτερική του υπόθεση. Επί των πρόσθετων συνθηκών, αναφέρει χαρακτηριστικά και ο Κρίτωνας Τορναρίτης.⁴³ Αναγνωρίζει αρχικά ότι το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας υπό τις συνθήκες που δόθηκε είναι «δοτό». Συνεχίζει την ανάλυση του, αναφορικά με τις πρόσθετες Συνθήκες Εγγυήσεως και Συμμαχίας, ο οποίος και αναφέρει ότι όπως φαίνεται από το περιεχόμενο τους, καθώς και από το προοίμιο της Συνθήκης Εγγυήσεως, σκοπό είχαν την προστασία και προαγωγή των συμφερόντων των εγγυητριών δυνάμεων και όχι της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Εξετάζοντας ειδικότερα τη Συνθήκη Εγγυήσεως⁴⁴ του Κυπριακού Συντάγματος του 1960 και συγκεκριμένα επί των τεσσάρων άρθρων της, παρατηρούμε ότι κινούνται σε τρία επίπεδα εγγυήσεων. Στο πρώτο επίπεδο κατατάσσονται η ανεξαρτησία, η εδαφική ακεραιότητα και η ασφάλεια της Κύπρου. Όπως αναλύσαμε κατά το προηγούμενο κεφάλαιο, αυτό αποτελεί το σύνηθες περιεχόμενο των εγγυήσεων ιστορικά. Στο δεύτερο επίπεδο εγγυώνται, τη μη εμπλοκή τους σε κάθε δραστηριότητα που θα μπορούσε να οδηγήσει στην ένωση μέρους της Κύπρου, είτε του συνόλου αυτής με άλλο κράτος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το τελευταίο τρίτο επίπεδο εγγυήσεων όπου αναφέρεται ουσιαστικά στην εσωτερική πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας, με την υποχρέωση διατήρησης της «κατάστασης πραγμάτων».⁴⁵

Όπως φαίνεται από τα Άρθρο Ι, ορίζει ως βασική υποχρέωση των μερών όπως διασφαλίζουν «την διατήρησιν της ανεξαρτησίας, της εδαφικής ακεραιότητας και της ασφάλειας αυτής».⁴⁶ Επιπλέον, υπό το ανωτέρω άρθρο και το Άρθρο ΙΙ, υποχρεώνει τα μέρη να εμποδίσουν, τόσο την ένωση της Κυπριακής Δημοκρατίας

⁴² Βλ. οπ. π. σελ. 54.

⁴³ Βλ. Τορναρίτη Γ. Κρίτωνος, *Η Γένεση της Κυπριακής Δημοκρατίας και οι Νομικές Επιπτώσεις της*, στην υπ. 32, σελ. 485.

⁴⁴ Βλ. αναλυτικά τα άρθρα της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960, ομοίως υπ. 29, Παράρτημα VI, σελ. 404 – 406.,

⁴⁵ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Σχέδιο Ανάν*, σελ. 307 – 312.

⁴⁶ Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Η Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960 και η Νέα της Μορφή στο Σχέδιο Ανάν*, σελ. 115, στο, Ίδρυμα Διεθνών Νομικών Μελετών Καθηγητού Ηλ. Κρίσπη και Δρ. Α. Σαμαρά – Κρίσπη, *Η Κύπρος σήμερα μετά το Σχέδιο Ανάν. Απόψεις, Κρίσεις, Προοπτικές και Συναφή Ζητήματα*, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2007.

με οποιοδήποτε άλλο κράτος, όσο και να προχωρήσει οποιαδήποτε πλευρά σε πράξεις διχοτόμησης του «νησιού». Στη βάση των ιδίων θεμάτων βρίσκεται και το Άρθρο 185 του Συντάγματος της Κύπρου, προβλέποντας ότι, το έδαφος της Κύπρου πρέπει να είναι αδιαίρετο και αποκλείεται η καθολική, είτε η μερική, ένωση της με οποιοδήποτε άλλο κράτος, καθώς επίσης απαγορεύει και την χωριστή ανεξαρτησία μέρους της.

Κατά το Άρθρο IV, αποτελεί το σημαντικότερο και πολύ συζητημένο άρθρο της Συνθήκης Εγγυήσεως, αναφέρεται στην ανάληψη από τις τρεις Εγγυήτριες Δυνάμεις τα μέτρα εκείνα τα οποία είναι «*αναγκαία δια την διασφάλισιν της τηρήσεως των εν λόγω διατάξεων*». Το ερώτημα που δημιουργείται είναι ποια είναι αυτά τα αναγκαία μέτρα, εάν σε αυτά μπορεί να συμπεριλαμβάνει τη χρήση βίας και αν θα πρέπει να ερμηνευτεί με τρόπο που μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς στην Κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Από την ανάγνωση του άρθρου παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει σαφή αναφορά στην χρήση στρατιωτικής βίας και επιπλέον η ανάγνωση των αναγκαιών μέσων, είτε δράσεων, πρέπει να ερμηνευτεί σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των ΗΕ, που αποτελούν και αναγκαστικό δίκαιο κανόνων «*jus cogens*».⁴⁷ Το διεθνές δίκαιο έχει προβεί στην ολοκληρωτική υιοθέτηση της αρχής της απαγόρευσης της χρήσης βίας από τα κράτη, απόρροια του εθίμου. Η εν λόγω αρχή αποτελεί βασικό λίθο στην εξέλιξη του δικαίου και έχει περάσει στην κωδικοποίηση του, στο Άρθρο 2, Παράγραφο 4, του ΧτΗΕ.

Από την εξέλιξη των ιστορικών γεγονότων και τις ενέργειες της Τουρκίας, με αποκορύφωμα την καταφανή παράβαση του διεθνούς δικαίου με την εισβολή του 1974 και την συνεχιζόμενη κατοχή των εδαφών της βόρειας Κύπρου, φαίνεται ότι δεν έχει επιτελέσει ούτε τον σκοπό των Άρθρων I και II της Συνθήκης Εγγυήσεως. Επιπλέον, απέτυχε να ανταπεξέλθει στο ρόλο της Εγγυήτριας δύναμης, αναφορικά ως προς το γεγονός ότι δεν επανέφερε την «*κατάσταση πραγμάτων*» στην Κύπρο υπό την βάση των θεμελιωδών άρθρων του Συντάγματος του 1960, όπως υπαγορεύει το Άρθρο IV της Συνθήκης Εγγυήσεως. Επίσης, ηθελημένα επέτρεψε και επέφερε με τις πράξεις της, τον διαχωρισμό των εδαφών της Κύπρου και συνεχίζει να τον εκτρέφει με την αναγνώριση του ψευδοκράτους της Τουρκικής Δημοκρατίας της βορείου Κύπρου (εξής ως ΤΔΒΚ), ως παράβαση της Συνθήκης Εγγυήσεως.⁴⁸ Ουσιαστικά, απέτυχε ως «*εγγυητής*» να εμποδίσει τον εδαφικό διαμελισμό, πόσο μάλλον αφού εργάστηκε υπέρ αυτού. Τα ανωτέρω αποδεικνύουν την αποτυχία του συστήματος της Ρήτρας Εγγυήσεως στη Κυπριακή Δημοκρατία και επομένως απαξιώνουν την αναγκαιότητα ύπαρξης τέτοιων ρυθμίσεων, τώρα και στο μέλλον, μιας και δεν επιτελούν το σκοπό της ύπαρξής τους, παρά δημιουργούν γεφυρώματα

⁴⁷ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*,, σελ. 126 – 127.

⁴⁸ Βλ. οπ. π. σελ. 125.

βοήθειας στα σχέδια όσον θέλουν να επωφεληθούν προς μια αλλαγή της κατάστασης.⁴⁹

Από την έως τώρα εξέταση του θέματος αναφορικά με όλες τις αγκυλώσεις του Κυπριακού Συντάγματος καθώς και τα αμφιλεγόμενα άρθρα των πρόσθετων συνθηκών, απορρέει το συμπέρασμα ότι τα ανωτέρω δεν μπορούν να επιφέρουν περιορισμούς της ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και να θέτουν σε αμφιβολία τη διεθνή προσωπικότητα του κράτους. Αντίθετα, οι πράξεις των τρίτων κρατών και συγκεκριμένα των εγγυητριών δυνάμεων, αποτελούν παραβίαση τόσο του διεθνούς δικαίου, όσο και ειδικότερα της αρχής της ανεξαρτησίας και κυριαρχίας του κράτους. Ολοκληρώνοντας την μελέτη των συνθηκών πρέπει να σημειωθεί ότι αναφορικά με την Συνθήκη Συμμαχίας του 1960,⁵⁰ η οποία ρύθμιζε το θέμα των στρατιωτικών δυνάμεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, δεν αφαιρεί κανένα στοιχείο της τυπικής ή της ουσιαστικής ανεξαρτησίας του κράτους.⁵¹ Η εν λόγω Συνθήκη ρύθμιζε την ύπαρξη, τη στελέχωση και την εκπαίδευση του στρατού της Δημοκρατίας της Κύπρου, σύμφωνα με το Άρθρο IV. Γίνεται λοιπόν μια σαφή αναφορά στη δημιουργία ενιαίου στρατού, όπου σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1960 θα αποτελείται από 2000 άνδρες με την στελέχωση τους από το 60% Ελληνοκύπριους και το υπόλοιπο 40 % Τουρκοκύπριους, σύμφωνα με τα Άρθρα 129 – 132.⁵²

Ο Υπουργός Άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας, ήταν Τουρκοκύπριος σύμφωνα με την σχετική πρόβλεψη, διαφώνησε ως προς τον τρόπο σχηματισμού των στρατιωτικών μονάδων. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά υποστήριζε ότι ο στρατός έπρεπε να είναι μικτός σε κάθε επίπεδο, ενώ αντίθετα ο Υπουργός Άμυνας υποστήριζε ότι σε επίπεδο λόχου έπρεπε οι μανάδες να είναι εθνικά αμιγείς, δηλαδή ξεχωριστά Ελληνοκύπριοι από Τουρκοκύπριους. Το Υπουργικό Συμβούλιο, όπου κατείχαν την πλειοψηφία οι Ελληνοκύπριοι, αποφάσισε υπέρ της δημιουργίας μικτού στρατού, γεγονός όπου δεν άρεσε στους Τουρκοκύπριους. Η αντίδραση ήρθε από τον Τουρκοκύπριο Αντιπρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου άσκησε το δικαίωμα της αρνησικυρίας επί της δημιουργίας στρατού, τον Οκτώβριο του 1961.

Το ανωτέρω γεγονός υποδεικνύει την αδυναμία λειτουργίας του Κυπριακού Συντάγματος του 1960, με την μη υλοποίηση της έκφρασης της πλειοψηφίας, καθώς και με την άσκηση των εθνικών επιδιώξεων της Τουρκοκυπριακής κοινότητας και

⁴⁹ Λιάκουρας Πέτρος, *Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη. Σε Αναζήτηση Ομοσπονδιακής Επίλυσης*, Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2007, σελ. 485.

⁵⁰ Βλ. αναλυτικά τα άρθρα της Συνθήκης Συμμαχίας του 1960, οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, Παράρτημα V, σελ. 403 – 404.

⁵¹ Βλ. οπ. π. σελ. 92 – 94.

⁵² Συρίγος Μ. Άγγελος. *Η Ελληνική Μεραρχία στην Κύπρο (1964-68) και ο Ρόλος των Μεγάλων Δυνάμεων*, στο, Παπαπολυβίου Π. – Συρίγος Μ. Άγγ. – Χατζηβασιλείου Ευ., *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945 – 1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο*, ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2013, σελ. 267.

όχι στη βάση του ενιαίου κυπριακού συμφέροντος⁵³. Στο εξής και έως την ρήξη του 1963 - 64, τα στρατεύματα που θα παρέμεναν στο «Νησί», αποτελούνταν από δύο αποσπάσματα με στελέχωση 950 Έλληνες (ΕΛΔΥΚ) και 650 Τούρκους (ΤΟΥΡΔΥΚ) στρατιωτικούς αντίστοιχα, όπως είχε προβλεφθεί από το Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο Ι, του Άρθρου IV της συμφωνίας Συμμαχίας.⁵⁴ Οι ρυθμίσεις των στρατευμάτων κατά τη Συνθήκη Συμμαχίας και οι αποφάσεις του ΟΗΕ για την παρουσία των «κυανόκρανων» στη Κύπρο, αποτελούν τις μοναδικές αποδεχτές στρατιωτικές δυνάμεις στο κυπριακό έδαφος σε ένα σχέδιο επίλυσης και δεν αφήνει κανένα περιθώριο για την παρουσία επιπλέον στρατιωτών, όπως οι 40000⁵⁵ τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις κατοχής.⁵⁶

Γνωμοδότηση Νομικής Υπηρεσίας ΗΕ

Πέραν από οποιαδήποτε ερμηνεία μπορεί να δοθεί στα άρθρα κάθε συνθήκης μεταξύ κρατών, το αντικειμενικό και ουσιαστικό αποτέλεσμα αναφορικά με την εφαρμογή αυτών διατυπώνεται υπό τη βάση του διεθνούς δικαίου. Η όποια ερμηνεία αποδίδουν τα κράτη δεν είναι αποδεχτεί και δεν αποτελεί ορθή και υπολογίσιμη πρακτική, ούτε μπορεί να εγείρει νέα δικαιώματα, ούτε και να περιορίσει της υποχρεώσεις των κρατών, εκτός αν είναι συμβατή με της αρχές και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Ως απόρροια των ανωτέρω η ορθή ερμηνεία των διατάξεων της Συνθήκης Εγγυήσεως θεωρείται ότι ασκείται υπό την βάση των υπέρτερων σε ισχύ κανόνων του Καταστατικού Χάρτη των ΗΕ.

Το Νομικό Τμήμα των Ηνωμένων Εθνών γνωμοδότησε επί της εγκυρότητας και της ισχύς των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960. Σε κείμενο, που εξέδωσε στις 12 Μαΐου του 1959 και ονόμασε «Εμπιστευτικό Σημείωμα επί της Συνθήκης Εγγυήσεως μεταξύ της Δημοκρατίας της Κύπρου αφ' ενός και της Ελλάδας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Τουρκίας αφ' ετέρου»⁵⁷, είχε κληθεί να απαντήσει επί δύο συγκεκριμένων ερωτημάτων. Αρχικά, εξέτασε εάν τα άρθρα της Συνθήκης Εγγυήσεως είναι εν ισχύ και ειδικότερα επί των σημείων του Άρθρου IV, στο οποίο αναφέρεται το δικαίωμα επέμβασης. Η Νομική Υπηρεσία επί αυτού αποφάνθηκε καταφατικά, ότι το εν λόγω άρθρο είναι εν ισχύ, Στη συνέχεια η υπηρεσία προχώρησε περεταίρω στο δεύτερο ερώτημα και εξέτασε εάν το εν λόγω άρθρο μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχει το δικαίωμα προσφυγής σε καταναγκαστικά μέτρα,

⁵³ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 55 – 58, καθώς και στο Παράρτημα II, σελ. 394.

⁵⁴ Βλ. οπ. π. σελ. 267 – 272.

⁵⁵ Πάλεϊ Κλερ, *Μια Παταγώδης Αποτυχία των Διεθνών Σχέσεων. Η Αποστολή Καλών Υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο, 1999 - 2004*, Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 2006, σελ. 65.

⁵⁶ Βλ. οπ. π. Λιάκουρας, *Το Κυπριακό*, σελ 486 – 490.

⁵⁷ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 316, υποσημείωση 78.

τα κράτη εγγυήσεως από κοινού ή χωριστά, συμπεριλαμβανομένου και των στρατιωτικών μέτρων, είτε εάν αυτό το δικαίωμα υποχωρεί έναντι στις επικρατέστερες διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη.

Η Γνωμοδότηση εξέτασε την Συνθήκη Εγγυήσεως αναφορικά με το Άρθρο 2, Παράγραφο 2, 3, 4, καθώς επίσης και επί των Άρθρων 53 και 103 του Χάρτη. Αρχικά ξεκαθαρίζει την πρωτοκαθεδρία των κανόνων του Χάρτη και επιβεβαιώνει την υπεροχή τους έναντι οποιασδήποτε άλλης συνθήκης, όπως αναφέρει και το Άρθρο 103. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και σε σχέση με τη Συνθήκη Εγγυήσεως που σε περίπτωση σύγκρουσης των άρθρων της με των άρθρων του Χάρτη, θα πρέπει να υποχωρήσουν έναντι του τελευταίου. Επομένως, ακόμα και στη περίπτωση που η δοθείσα ερμηνεία από κάποιο κράτος μπορεί να θεωρήσει ότι επιτρέπεται η άσκηση χρήσης βίας, θα πρέπει να εξετασθεί αν συγκρούεται με τον Χάρτη. Η γνωμοδότηση συνεχίζει ότι, μια τέτοια ερμηνεία θα πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στην ερμηνεία του Άρθρου 2, Παράγραφοι 3 και 4, που φαίνεται ότι έχουν εφαρμογή στη συγκεκριμένη περίπτωση και επομένως θα πρέπει να υπερισχύουν τα εν λόγω άρθρα. Το γεγονός αυτό δεν καθιστά άκυρο το Άρθρο 4 της Συνθήκης Εγγυήσεως, αλλά ότι θα περιορίζει το δικαίωμα της επέμβασης των κρατών σε μέτρα που δεν θα εμπεριέχουν την χρήση, είτε την απειλή χρήσης βίας, αλλά σε εκείνα που επιτρέπει ο χάρτης.⁵⁸

Η Γνωμοδότηση καταλήγει ότι,

*«Επί τη βάση των ανωτέρω υποβάλλεται η γνώμη ότι η Συνθήκη Εγγυήσεως θα αποτελεί οσχυράν διεθνή πράξιν όταν θα τεθεί σε ισχύ. Εντούτοις, εν τη παρούση καταστάσει αναπτύξεως του Διεθνούς Δικαίου το άρθρον 4 της Συνθήκης Εγγυήσεως δεν δύναται λογικώς να ερμηνευθεί ως παρέχον εις τους εγγυητάς απόλυτον δικαίωμα επεμβάσεως δια της χρήσεως ενόπλου δυνάμεως εις περίπτωσιν παραβιάσεως των διατάξεων της Συνθήκης. Τοιαύτη χρήσις βίας δικαιολογείται μόνον εις περίπτωσιν νομίμου αμύνης ή υπό την εξουσίαν των Ηνωμένων Εθνών ή επί τη προσκλήσει του Κυπριακού Κράτους».*⁵⁹

⁵⁸ Βλ. οπ. π. σελ. 251 - 253.

⁵⁹ Βλ. οπ. π. σελ. 252.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΟΝ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Η Απαγόρευση Χρήσης Βίας

Στο παρόν, Τρίτο Κεφάλαιο, θα μελετηθεί η σύγκρουση του ΧτΗΕ με τη Ρήτρα Εγγυήσεως και συγκεκριμένα επί της Συνθήκης Εγγυήσεως του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960. Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, κατά την ανάλυση της Γνωμοδότησης της Νομικής Υπηρεσίας των ΗΕ, διαπιστώθηκε ότι αποκλείεται η χρησιμοποίηση στρατιωτικών μέσων κατά την ερμηνεία του Άρθρου IV της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960, λόγω ότι αντίκειται στους κανόνες του Χάρτη. Ειδικότερα, η εν λόγω Συνθήκη Εγγυήσεως αγνόησε τους αναγκαστικούς και απαραβίαστους κανόνες του διεθνούς δικαίου, κανόνες «*jus cogens*», όπως παραθέτονται μέσα και από τα άρθρα του ΧτΗΕ. Η ερμηνεία της εν λόγω συνθήκης, κατά τέτοιο τρόπο, με σκοπό να επιτρέψει την χρήση βίας διαπιστώνεται ότι αντίκειται στο Χάρτη και θέτει θέμα αμφισβήτησης των αρχών του διεθνούς δικαίου. Αμφισβητείται η ιεράρχηση μεταξύ των κανόνων του διεθνούς δικαίου, γεγονός το οποίο έχει διευθετήσει κατά τα στάδια της κωδικοποίησης του.

Μετά το πέρας του Β' ΠΠ, η ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου μέσα από τα άρθρα του ΧτΗΕ, έφερε την κωδικοποίηση της οριστικής απαγόρευσης της «Χρήσης Βίας», μέσα από την εφαρμογή του Άρθρου 2, Παράγραφος 4⁶⁰. Η εν λόγω απαγόρευση πηγάζει από το εθιμικό δίκαιο και τις συνεχείς διεργασίες των κρατών για την τελική κωδικοποίησης της. Από την πρώτη προσπάθεια της Κοινωνίας των Εθνών (εξής ΚτΕ), η οποία δεν προχώρησε στην απαγόρευση της προσφυγής στο πόλεμο, αλλά έθετε συγκεκριμένες αυστηρές προϋποθέσεις που έπρεπε να εφαρμόσουν τα κράτη πριν την προσφυγή σε αυτή την λύση, υπό το Άρθρο 12 του Συμφώνου⁶¹. Κατόπιν, με το Σύμφωνο των Παρισίων του 1928, το ονομαζόμενο και ως «*Σύμφωνο Briand – Kellogg*» το οποίο θεωρείται σταθμός στην εξελικτική πορεία για την απαγόρευση της Χρήσης Βίας και του πολέμου γενικότερα, στο Διεθνές Δίκαιο. Το Σύμφωνο αναφέρεται στην Γενική Συνθήκη για την Αποκήρυξη του

⁶⁰ Άρθρο 2, Παράγραφος 4, ΧτΗΕ, «Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους είτε με οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ασυμβίβαστη προς τους Σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».

⁶¹ Αντωνόπουλος Κ., *Δίκαιο της Χρήσης Βίας*, Κεφ. 16, στο Αντωνόπουλος Κ.– Μακγλιβέρα Κ. (επιμ.) "Το δίκαιο της διεθνούς Κοινωνίας", Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014, σελ. 481. Ειδικότερα υπό το Άρθ. 12 της ΚτΕ οριζόταν ότι, οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των κρατών - μελλών που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένοπλη σύγκρουση, θα έπρεπε να υποβαλλόταν σε συγκεκριμένα όργανα για την επίλυση της. Τα αντιμαχόμενα κράτη θα έπρεπε να απευθυνθούν είτε στο Συμβούλιο της ΚτΕ, είτε στα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα της εποχής, όπως στη «*Διαιτησία*» καθώς και στο Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης για επίλυση της διαφοράς.

Πολέμου ως Μέσου Άσκησης Εθνικής Πολιτικής⁶². Μέσα από τον χαρακτηρισμό μιας σειράς πράξεων ως παραβιάσεις, όπως η χρήση βίας της Ιαπωνίας έναντι της Κίνας το 1931 και 1937, η κατάκτηση της Αιθιοπίας από την Ιταλία το 1935, καθώς επίσης και η δοκιμασία της εφαρμογής του Συμφώνου στα μεταπολεμικά Δικαστήρια της Νυρεμβέργης και του Τόκιο που έκριναν τους πολέμους της Γερμανίας και της Ιαπωνίας, διαμόρφωσαν το εθιμικό πλαίσιο της εν λόγω απαγόρευσης.⁶³

Την εφαρμογή του Άρθρου 2(4) του ΧτΗΕ, σχετικά με την απαγόρευση της Χρήσης Βίας, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα κλήθηκε το Διεθνές Δικαστήριο να εφαρμόσει και να ερμηνεύσει. Στην «Υπόθεση του Στενού της Κέρκυρας» το 1949, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης τόνισε την απόρριψη της πρακτικής της βίας ως μια αποδεκτή πολιτική πράξη των κρατών. Το Δικαστήριο τόνισε ότι η χρήση βίας χρησιμοποιήθηκε στο παρελθόν με «κατάχρηση», αλλά πλέον δεν θα έχει θέση στο διεθνές δίκαιο.⁶⁴ Επιπλέον, ερμήνευσε το εν λόγω άρθρο ως προς την «απειλή ή χρήση βίας, της εδαφικής ακεραιότητας», όπου απέρριψε την θέση του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου υποστήριζε ότι δεν ήταν παράνομη η επιχείρηση ναρκαλίου στην αιγιαλίτιδα ζώνη της Αλβανίας, ακόμα και χωρίς την συναίνεση της τελευταίας. Το Ην. Βασίλειο επιχειρηματολόγησε σχετικά ότι η ενέργεια αυτή από το Βρετανικό Ναυτικό δεν αποσκοπούσε σε κάποια απόσπαση εδάφους της Αλβανίας και άρα δεν εμπίπτει σε παραβίαση του κανόνα. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι όσον αφορά την απαγόρευση, σύμφωνα με την ερμηνεία του άρθρου, κάθε παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας ενός κράτους είναι αρκετή για να διαπιστώσει την παράβαση.⁶⁵ Μπορούμε να διαπιστώσουμε κάποια σημεία ομοιότητας της επιχειρηματολογίας της Μ. Βρετανίας με αυτή της Τουρκίας, κατά την εισβολή της στη Κύπρο το 1974 και ειδικότερα επί της εφαρμογής της Συνθήκης Εγγυήσεως και συγκεκριμένα επί του Άρθρου IV. Διαπιστώνουμε ότι το Δικαστήριο δεν δέχεται καμία επιθετική πράξη, καμία εκδήλωση χρήσης βίας κράτους έναντι άλλου κράτους, αδιαφορώντας για τα τελικά κίνητρα.

Ο Δρ. Κύπρος Χρυσοστομίδης, παραθέτει την γνώμη του R. St. J. McDonalds, ως μια εμπεριστατωμένη μελέτη, η οποία εξετάζει το Άρθρο IV της Συνθήκης Εγγυήσεως αναφορικά με το Άρθρο 2 (4) του ΧτΗΕ. Αναφέρει ότι το Άρθρο IV είναι ασυμβίβαστο με το εν λόγω άρθρο του Χάρτη, στο βαθμό που ερμηνεύτηκε ότι μπορεί να «εξουσιοδοτεί ένα κράτος να επεμβαίνει σε άλλο κράτος για άλλο λόγο εκτός από την άσκηση του εγγενούς δικαιώματος ατομικής ή συλλογικής

⁶² Βλ. οπ. π., σελ. 481- 482. Το Άρθρο I του Συμφώνου απαγόρευε την προσφυγή στο πόλεμο ως μέσο άσκησης εθνικής πολιτικής των κρατών. Επίσης διακήρυξε ότι τα κράτη πρέπει να λύνουν τις διαφορές τους με ειρηνικά μέσα και συμπλήρωνε ότι τα συμβαλλόμενα μέρη του Συμφώνου δεν θα ασκούν τον πόλεμο ως μέσο της εθνικής τους πολιτικής.

⁶³ Βλ. οπ. π. Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σελ 504 – 505.

⁶⁴ Βλ. οπ. π. σελ 505.

⁶⁵ Βλ. οπ. π. Αντωνόπουλος, *Δίκαιο της Χρήσης Βίας*, σελ. 485.

αυτοάμυνας».⁶⁶ Κανένα κράτος – μέλος δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει βία ενάντια άλλου κράτους – μέλους ή μη μέλους του ΟΗΕ, ούτε κατ' ελάχιστον, να προβεί σε απειλή της χρήσης στρατιωτικής βίας. Ανεξάρτητα με την όποια συνθήκη μπορεί να συνάψουν τα κράτη, καθώς και της όποιας φρασεολογίας χρησιμοποιήσουν, δεν μπορούν να έχουν οποιαδήποτε περεταίρω δικαιώματα εκτός αυτών που παρέχει ο Χάρτης.⁶⁷ Διαφαίνεται λοιπόν, η παράβαση της χρήσης βίας από τη Τουρκία εναντίων της Κύπρου, κατά την όποια αυθαίρετη και πέραν της νομιμότητας του διεθνούς δικαίου ερμηνείας δόθηκε στην εκτέλεση του Άρθ. IV της Συνθήκης Εγγυήσεως.⁶⁸

Η Απαγόρευση της Χρήσης Βίας, ως υποχρεωτική εφαρμογή από τα κράτη είναι απόλυτη, με την ύπαρξη συγκεκριμένων «εξαιρέσεων». Στο διεθνές δίκαιο, υπάρχει η πρόβλεψη άσκησης του «φυσικού» δικαιώματος της «Νόμιμης Άμυνας» που μπορεί να εκδηλωθεί είτε ως «ατομική», είτε ως «συλλογική» άμυνα. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα άσκησης χρήσης βίας μετά από απόφαση του ΣΑ των ΗΕ. Συγκεκριμένα, επί το Άρθρο 51 του ΧτΗΕ υπάρχει η πρόβλεψη εφαρμογής της δυνατότητας εξαίρεσης για την άσκηση της Νόμιμης Άμυνας των κρατών.⁶⁹ Το εν λόγω άρθρο θέτει συγκεκριμένες προϋποθέσεις που πρέπει να ισχύουν για να τεθεί σε εφαρμογή η Νόμιμη Άμυνα. Η βασικότερη προϋπόθεση αναφέρεται στο ότι το κράτος πρέπει να «δέχεται ένοπλη επίθεση».

Το ζητούμενο λοιπόν είναι να χαρακτηριστεί η κατάσταση της επίθεσης. Ο ορισμός της επίθεσης όμως δεν βρίσκεται στον ΧτΗΕ και στην απαγόρευση της Χρήσης Βίας. Ο προσδιορισμός της *Επίθεσης* έγινε με την Απόφαση 3314 της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ το 1974, στον απόηχο της Τουρκικής εισβολής στη Κύπρο.⁷⁰ Ένα πρώτο στοιχείο του ψηφίσματος, σύμφωνα με το Άρθρο 2, αποτελεί το γεγονός ότι χαρακτηρίζει την πρώτη πράξη χρήσης ένοπλης βίας από ένα κράτος ως την κατά παράβαση του Χάρτη, ως πράξη επίθεσης. Εξετάζοντας τα περιστατικά της περίπτωσης της Κύπρου το 1974, της Τουρκικής εισβολής, δεν υπάρχει όμοιο τέτοιο γεγονός όπου να υπήρχε προγενέστερη πράξη επίθεσης από την πλευρά της

⁶⁶ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 77.

⁶⁷ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 123 – 127.

⁶⁸ Βλ. οπ. π. Περράκης, *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα*, σελ. 467 – 469.

⁶⁹ Συγκεκριμένα το Άρθ. 51 του ΧτΗΕ αναφέρει ότι,

«Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και σε καμία περίπτωση δε θα θίγουν την εξουσία και την υποχρέωση που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα με αυτόν το Χάρτη, να αναλαμβάνει οποτεδήποτε τη δράση που κρίνει αναγκαία για τη διατήρηση ή για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας».

⁷⁰ Ιωάννου Κ., Περράκης Στ., *Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής. Γενικό και Ειδικό Διεθνές Δίκαιο*, Τόμος 1, Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990, σελ.98 – 100.

Κυπριακής Δημοκρατίας,. Εν αντιθέσει η πράξεις της Τουρκίας ως εφαρμογή της Συνθήκης Εγγυήσεως μπορούν να χαρακτηριστούν ως επίθεση.

Επιπρόσθετα, η Απόφαση 3314 του ΣΑ, παραθέτει μια ενδεικτική λίστα πράξεων που χαρακτηρίζονται ως επιθετικές. Ειδικότερα, στο Άρθρο 3 της απόφασης αναφέρει ως τέτοιες περιπτώσεις την εισβολή και τη κατοχή εδάφους ξένου κράτους, τον βομβαρδισμό και τη χρήση πάσης φύσεως όπλων κατά ξένου κράτους, τον ναυτικό αποκλεισμό, τη διάθεση εδάφους ενός κράτους για την πραγματοποίηση επίθεσης κατά τρίτου κράτους, την αποστολή των ενόπλων δυνάμεων, καθώς και ενόπλων άτακτων δυνάμεων, αλλά και μισθοφόρων σε έδαφος ξένου κράτους. Η καταγραφή αυτή δεν είναι εξαντλητική, αλλά ενδεικτική των πράξεων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως επίθεση, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά το Ψήφισμα στο Άρθρο 4 και επιπλέον υπαγορεύει ως αρμόδιο όργανο για να κρίνει και άλλες πράξεις ως τέτοιες, το Συμβούλιο Ασφαλείας. Η περίπτωση της τουρκικής εισβολής εντάσσεται ξεκάθαρα στις ανωτέρω χαρακτηριζόμενες ως πράξεις επίθεσης και επομένως έρχεται σε σύγκρουση με το Άρθ. 2 (4) του Χάρτη.

Εξετάζοντας περεταίρω τις περιπτώσει δικαιώματος Συλλογικής Άμυνας πρέπει να συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Παρατηρούμε ότι και στην Συλλογική Άμυνα το στοιχείο της Επίθεσης είναι καθοριστικός παράγοντας. Πρέπει να υφίσταται «επίθεση» εναντίον ενός κράτους, κατά τα όμοια κριτήρια όπως αναλύθηκαν ανωτέρω, για να μπορέσει το κράτος να επικαλεστεί το δικαίωμα την Συλλογικής Άμυνας. Η ενεργοποίηση του δικαιώματος για Συλλογική Άμυνα, ξεκινά με την έκφραση βούλησης του κράτους που δέχεται επίθεση, το οποίο έχει την υποχρέωση να έχει δηλώσει την παράνομη πράξη εις βάρος του, στο ΣΑ ΗΕ. Για να ενεργοποιηθεί η Συλλογική Άμυνα πρέπει πρώτα το κράτος «θύμα» της επιθέσεως να απευθύνει πρόσκληση προς τα υπόλοιπα πρόθημα κράτη να το συνδράμουν. Τα κράτη που θα συνδράμουν στη συλλογικότητα των πράξεων πρέπει να δράσουν με ελεύθερη συναίνεση και να μην συμμετέχουν κατόπιν πιέσεως. Στην περίπτωση της τουρκικής εισβολής του 1974, δεν υπήρχε ποτέ αίτημα από το κράτος της Κύπρου, καθώς επίσης και ποτέ η Τουρκία δεν δήλωσε ότι ενεργούσε υπό τη βάση της συλλογικής άμυνας, γεγονός που επιβεβαιώνεται στην πράξη, με τον χειρότερο τρόπο, τις αιματηρές μάχες μεταξύ των τουρκικών στρατευμάτων εισβολής από την μία και των κυπριακών και ελληνικών δυνάμεων από την άλλη.

Οι παραπάνω υποχρεώσεις δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν ελαστικές, αλλά απεναντίας πρέπει να τηρούνται απαρέγκλιτα για υπάρχει νόμιμα η ενεργοποίηση της Συλλογικής Άμυνας. Επί του γεγονότος αυτού αναφέρθηκε και το Διεθνές Δικαστήριο κατά την Υπόθεση «Νικαράγουα». Στην εξέταση του επιχειρήματος των ΗΠΑ ότι ενεργούσαν με βάση την άσκηση του δικαιώματος της

Συλλογικής Άμυνας, το Δικαστήριο αναφέρθηκε και επιβεβαίωσε την αναγκαιότητα ύπαρξης των ανωτέρω συγκεκριμένων προϋποθέσεων.⁷¹ Ειδικότερα το Δικαστήριο εξέτασε εξονυχιστικά την συμπεριφορά της Νικαράγουας, έναντι του Ελ Σαλβαδόρ, Κόστα Ρίκα και Ονδούρα και στον προσδιορισμό των πράξεων τους ως επίθεση, προκειμένου να αποφασίσει εάν όντως οι πράξεις αυτές δημιουργούσαν αίτια προσφυγής στη Νόμιμη Άμυνα από τα υπόλοιπα κράτη. Επιπλέον βασίστηκε τόσο στις δηλώσεις των ΗΠΑ και των άλλων κρατών προς το Συμβούλιο Ασφαλείας αναφορικά με την γνωστοποίηση ότι δέχονται ένοπλη επίθεση από την Νικαράγουα, γεγονός όπου δεν προέκυπτε από τα στοιχεία. Οι ΗΠΑ δεν είχαν ποτέ δηλώσει ότι ενεργούν με βάση το Άρθρο 51 του Χάρτη των ΗΕ. Για τους λόγους αυτούς το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα των ΗΠΑ περί της άσκησης Συλλογικής Νόμιμης Άμυνας.⁷²

Επιστρέφοντας στην εξέταση της περίπτωσης της Κύπρου, κατά τη δικαιολογητική επιχειρηματολογία της Τουρκίας αναφορικά με την εισβολή, έχει υποστηριχθεί η χρήση ένοπλης βίας ενάντια στα εδάφη της Κύπρου, με σκοπό να προστατεύσει τους Τουρκοκυπρίους, τους οποίους θεωρεί πολίτες της.⁷³ Επομένως επικαλείται την προστασία πολιτών της στο εξωτερικό, ως εγγυήτρια δύναμη, παρότι δεν τηρεί ούτε τις αναγραφόμενες υποχρεώσεις την εν λόγω συνθήκης του 1960. Τα κράτη, όταν δρουν υπό την ανωτέρω επιχειρηματολογία, επικαλούνται ότι συνιστά άσκηση του δικαιώματος της άμυνας, πρακτική όμως που δεν γίνεται αποδεκτή από τα υπόλοιπα κράτη και τη διεθνή κοινότητα, εκτός της περιπτώσεως που υπάρχει η συναίνεση του κράτους που δέχεται στο έδαφος του την ένοπλη δράση. Το αρνητικό αυτό πνεύμα αποδοχής επιβεβαίωσε και το Διεθνές Δικαστήριο στην Υπόθεση «Παναμά κατά ΗΠΑ» το 1989. Οι ΗΠΑ με το πρόσχημα τις διασφάλισης των πολιτών της στο Παναμά εισέβαλε στα εδάφη του χωρίς προηγουμένως να λάβουν την συναίνεση του, γεγονός όπου δεν δέχτηκε το Δικαστήριο ως εκδήλωση της άμυνας.⁷⁴

Επιπλέον, επί του επιχειρήματος της Τουρκίας ότι η εισβολή του 1974 ήταν «ανθρωπιστική επέμβαση» δηλαδή απόβλεπε στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Τουρκοκυπρίων, έχει αποδειχτεί ότι το γεγονός αυτό είναι αβάσιμο. Δεν υπήρχε καμία απώλεια ανθρωπίνης ζωής των Τουρκοκυπρίων κατά την περίοδο εκδήλωσης του πραξικοπήματος στη Κύπρο. Επίσης, είναι γεγονός ότι μεγάλη πλειοψηφία της κοινότητας αυτής, ζούσαν και εργάζονταν μαζί με τους Ελληνοκυπρίους. Κατά την διάρκεια της εν λόγω περιόδου της πραξικοπηματικής κυβέρνησης στη Κύπρο, κατά την οποία εκδηλώθηκε και η τουρκική εισβολή το

⁷¹ Βλ. οπ. π. Αντωνόπουλος, *Δίκαιο της Χρήσης Βίας*, σελ. 488.

⁷² D'Amato Anthony, *Nicaragua and International Law: The "Academic" and the "Real"*, 79 American Journal of International Law, 1985, σελ. 657 – 664.

⁷³ Βλ. οπ. π., Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου* 67, σελ. 129.

⁷⁴ Βλ. οπ. π. Αντωνόπουλος, *Δίκαιο της Χρήσης Βίας*, σελ. 492 - 493.

1974, όπως γράφει και ο Δρ. Χρυσοστομίδης, «δεν υπάρχει καμία αναφορά ή πληροφορία για οποιαδήποτε κακοποίηση, δυσμενή διάκριση ή και οποιαδήποτε άλλη προσβολή του «ελαχίστου επιπέδου» ανθρωπιστικής μεταχείρισης μελών της Τουρκοκυπριακής κοινότητας»⁷⁵. Απόρροια όλων των παραπάνω είναι ότι μέσα από την εφαρμογή του Άρθ. 2 (4) του ΧτΗΕ, δεν υπάρχει κανένα περιθώριο χρήσης βίας ακόμα και για «ανθρωπιστική» στρατιωτική επέμβαση.

Ωστόσο, υποστηρίζεται η άποψη ότι, μια τέτοια επέμβαση είναι δυνατή γιατί δεν στρέφεται εναντίων «της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας» του κράτους, όπως αναφέρει το Άρθ. 2 (4), γεγονός το οποίο αποδείχτηκε προηγουμένως ότι δεν έχει νομική υποστηρικτική ισχύ.⁷⁶ Χαρακτηριστική είναι η άποψη του B Simma επί του ζητήματος, δεχόμενος ως βάση την ύπαρξη διαφορετικών προσεγγίσεων, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, ούτε από την πρακτική των κρατών, ούτε από την «*opinio juris*» μπορεί να αποδειχθεί πως υπήρξε οποιαδήποτε εθιμική αλλοίωση της γενικής απαγόρευσης της χρήσης βίας, όπως αναφέρει το Άρθ. 2 (4), κατά την οποία να αναγνωρίζει την ανθρωπιστική επέμβαση ως εξαίρεση.⁷⁷

Μέσα από την πολύπλευρη εξέταση του θέματος, συμπεραίνεται ότι δεν δύναται καμία περίπτωση να δικαιολογεί την χρήση βίας στην περίπτωση της εισβολής των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στην Κύπρο. Επιπλέον, διαπιστώθηκε αδυναμία δικαιολόγησης των ενεργειών αυτών, υπό την ερμηνεία των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως, λόγω ότι αντιβαίνουν των κανόνων του Χάρτη. Ως εκ τούτου, η πράξη της Τουρκίας αποτελεί κατάφορη παραβίαση του διεθνούς δικαίου, και η εν λόγω συνθήκη έρχεται σε σύγκρουση με το Άρθ. 2 (4) καθώς και με βασικούς κανόνα *jus cogens*. Για το εν λόγω ζήτημα, η Γενική Συνέλευση των ΗΕ, στη Διακήρυξη 2625 για τις Φιλικές Σχέσεις και την Συνεργασία ανάμεσα στα κράτη, επιβεβαίωσε την απαγόρευση του ΧτΗΕ. Επισημάνε, ότι καθήκον των κρατών είναι να απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας και ότι τέτοιες ενέργειες χαρακτηρίζονται ως «παραβίαση του διεθνούς δικαίου».⁷⁸

Κυρίαρχη ισότητα και ανεξαρτησία του κράτους.

«Δεν υπάρχει εξωτερική πολιτική αξία του ονόματός της εάν δεν είναι λόγω και έργω ανεξάρτητος, έχουσα ως γνώμονα το εθνικόν συμφέρον και μόνον.»⁷⁹ Τα

⁷⁵ Βλ. οπ. π., Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου* 67, σελ. 132.

⁷⁶ Βλ. «Υπόθεση του Στενού της Κέρκυρας» του 1949, παρούσα εργασία, σελ. 34.

⁷⁷ Simma B., *Commentary of the United Nations Charter*, Oxford University Press, 1995, σελ. 124.

⁷⁸ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 141.

⁷⁹ Τενεκίδης Γ., *Το Κυπριακόν εις Νέαν Φάσιν. Το Συμβούλιον της Ευρώπης, τα Ηνωμένα Έθνη και το Μέλλον*, άρθρο εφημερίδα το Βήμα, 2 Οκτωβρίου 1965, στο Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη, *Ο Γεώργιος*

λόγια αυτά του Γεώργιου Τενεκίδη αποτυπώνουν όλη την ουσία της ορθής άσκησης εξωτερικής πολιτικής από ένα κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος. Μέσα από τον ΧτΗΕ και συγκεκριμένα από τα πρώτα του άρθρα, διαπιστώνουμε την ξεκάθαρη βούληση αναφορικά με το ζήτημα. Το «κράτος» αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα στο σύστημα των ΗΕ, αφού αποτελεί το βασικότερο υποκείμενο του διεθνούς δικαίου και τα μέλη του Οργανισμού. Κατά το Άρθ. 2 (1) του ΧτΗΕ, αναφέρεται ότι όλα τα κράτη - μέλη του Οργανισμού ενεργούν μεταξύ τους σύμφωνα με την «*αρχή της κυριαρχίας ισότητας όλων των Μελών*»⁸⁰ και αποτελεί έναν από τους βασικούς κανόνες για την λειτουργία της διεθνής κοινότητας.

Στην περιπτωσιολογική μελέτη «*case study*» της παρούσας εργασίας, αναφορικά με τη Κύπρο, οι Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου, το Φεβρουάριο του 1959, παρότι δημιούργησαν τα θεμέλια ενός «*ανεξάρτητου*» και «*κυρίαρχου*» κράτους με τη δημιουργία του Κυπριακού Συντάγματος, δεν μπόρεσαν να εξασφαλίσουν την απρόσκοπτη άσκηση των δικαιωμάτων του νέου κράτους. Η υπαγωγή, από την μία της Συνθήκης Εγγυήσεως που αφορούσε την Ελλάδα, τη Τουρκία και τη Μ. Βρετανία και από την άλλη της Συνθήκης Συμμαχίας που αφορούσε την Ελλάδα και τη Τουρκία, δημιουργούσαν αγκυλώσεις στην άσκηση εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της Κύπρου. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε μια κατάσταση όπου το νεοσύστατο κράτος της Κυπριακής Δημοκρατίας και μέλος των ΗΕ, βρισκόταν υπό τον συνεχή έλεγχο τρίτων κρατών – μελών του Οργανισμού, όπως αποδεικνύεται εκ της πράξεως.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εν λόγω περιορισμοί στην άσκηση, των αποκλειστικών προνομίων της Κυπριακής Δημοκρατίας, της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως περιορισμός την έννοιας της Κυπριακής κυριαρχίας και δει της ισότητας με τα υπόλοιπα κράτη των ΗΕ. Ακόμα και στην περίπτωση της επιβεβαίωσης ότι η Συνθήκη Εγγυήσεως περιέχει διατάξεις που είναι ασυμβίβαστες με την κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας, δεν στρέφεται ενάντια στην υπόσταση του κράτους αλλά κατά της Συνθήκης, η οποία πάσχει και πρέπει να θεωρηθεί νομικά άκυρη και ανίσχυρη. Στο συμπέρασμα της ακυρότητας «*εξ' υπαρχής*» της Συνθήκης Εγγυήσεως κατέληξε και ο καθηγητής Crawford.⁸¹ Εξάλλου, η επιβεβαίωση της Κυπριακής ανεξαρτησίας και κυριαρχίας, ανεξαρτήτως με τα αντίθετα άρθρα των Συνθηκών, εξασφαλίζεται από το Άρθ. 1 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960.⁸²

Τενεκίδης και η Κύπρος. Απάνθισμα Κειμένων, επιμ. Περράκης Στ., ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελ. 121.

⁸⁰ Άρθ. 2, Παράγραφος 1, ΧτΗΕ, «*Ο Οργανισμός βασίζεται στην αρχή της κυριαρχίας ισότητας όλων των Μελών του.*»

⁸¹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ 89.

⁸² Βλ. αναλυτικότερα Μέρος Ι, Κεφ. 1 παρούσας εργασίας

Η Συνθήκη Εγγυήσεως έθετε τα τρία κράτη ως ελεγκτές της λειτουργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Απόρροια αυτού γίνεται αντιληπτό ότι ο θεσμός των Εγγυήσεων δεν σέβεται την διαδικασία αποφάσεων δια της πλειοψηφίας όπου πρέπει να αποτελεί τον ρυθμιστή των ζητημάτων του κράτους και η οποία αποτελεί τη κυρίαρχη αρχή της δημοκρατίας και της πραγματικής έκφρασης της βούλησης του λαού. Η θεσμοθέτηση Εγγυητριών Δυνάμεων, έθετε ένα κλοιό που απέτρεπε οποιαδήποτε ελεύθερη βούληση εκδήλωσης εσωτερικής συνταγματικής, αλλά και ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής της Κυπριακής Κυβέρνησης. Από την μία, το δοτό Σύνταγμα θα έπρεπε να παραμένει απαράλλακτο, παρά της ανάγκες του νεοσύστατου κράτους και από την άλλη, οι εξωτερικές σχέσεις του κράτους θα ελέγχονταν από τρίτες Δυνάμεις.⁸³ Από της εξέταση των ανωτέρω, παρατηρούμε ότι υφίσταται μια εξόφθαλμη σύγκρουση των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως με το Άρθ. 2 (7) του ΧτΗΕ, την «*αρχή της μη επέμβασης*». Το εν λόγω άρθρο επιβεβαιώνει την κυριαρχία του κράτους και την αποκλειστική άσκηση αρμοδιοτήτων του, απαγορεύοντας στα κράτη – μέλη των ΗΕ να «*επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους*»⁸⁴.

Η ανεξαρτησία του κράτους, κατά τον Ch. Rousseau διακρίνεται σε τρία στοιχεία, την «*αποκλειστικότητα*», την «*αυτονομία*» και την «*πληρότητα αρμοδιοτήτων*»⁸⁵, γεγονός που από την βασική ανάλυση των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως αμφισβητείται, αφήνοντας περιθώρια επέμβασης τρίτων κρατών. Η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε τις συγκεκριμένες πτυχές σε κάθε περίπτωση δημιουργίας προστριβών και εντάσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Από την πρώτη προσπάθεια συζήτησης για αναθεώρηση του Κυπριακού Συντάγματος, το 1963, με τα γνωστά ως «*13 Σημεία του Μακάριου*» εκδηλώθηκε η επέμβαση της Τουρκίας στις εσωτερικές διεργασίες της Κύπρου. Η Άγκυρα ήταν αυτή που απάντησε στις προτάσεις Μακαρίου και τις απέρριψε, πριν ακόμα λάβουν θέση οι Τουρκοκύπριοι, με συνέπεια την οικιοθελώς μεταφορά των τουρκοκυπρίων σε «*θύλακες*» και την αποχώρηση τους από την κυβέρνηση και τις δημόσιες θέσεις, με αποτέλεσμα την αύξηση της έντασης μεταξύ των δύο κοινοτήτων και την κατάληξη του βομβαρδισμού και της ουσιαστικής απειλής πολέμου από την Τουρκία.⁸⁶

Όπως επιβεβαίωσε το Διεθνές Δικαστήριο στην Υπόθεση «*Νικαράγουα*», σύμφωνα με την αρχή της κυριαρχίας, ενέργειες επέμβασης με σκοπό τον εξαναγκασμό για τα θέματα που το κράτος αποφασίζει μόνο του, αποτελούν

⁸³ Βλ. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*,, σελ 218.

⁸⁴ Άρθρο 2, Παράγραφος 7, ΧτΗΕ, «*Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα δίνει στα Ηνωμένα Έθνη το δικαίωμα να επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους και δε θα αναγκάζει τα Μέλη να υποβάλλουν τέτοια θέματα για ρύθμιση σύμφωνα με τους όρους αυτού του Χάρτη. Η αρχή όμως αυτή δεν πρέπει να εμποδίζει την εφαρμογή των εξαναγκαστικών μέτρων που προβλέπονται από το Κεφάλαιο 7.*»

⁸⁵ Βλ. οπ. π. Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σελ 25.

⁸⁶ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 150-157.

παράνομες πράξεις.⁸⁷ Την απαγόρευση της επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους επιβεβαίωσε επίσης, με Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ, με την Απόφαση 2131 του 1965. Η απόφαση έρχεται μετά τα γεγονότα στη Κύπρο για να επιβεβαιώσει την αρχή του Χάρτη. Τονίζει ιδιαίτερα ότι, κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα επέμβασης στις εσωτερικές και εξωτερικές υποθέσεις άλλου κράτους και ότι τόσο η ένοπλη, όσο και άλλες μορφές επέμβασης, καθώς ακόμα και η απόπειρα απειλή, καταδικάζονται ως αντίθετες με τη Διακήρυξη αυτή, η οποία κατέχει νομοθετικό χαρακτήρα.⁸⁸ Παρ' όλα την επιβεβαίωση του Χάρτη, η ίδια τακτική της Τουρκίας, επαναλήφθηκε με τα γνωστά γεγονότα του 1967, ως το «επεισόδιο Κοφίνου» και την απειλή βομβαρδισμού από τις Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις για να επιβάλουν τις θέσεις της.⁸⁹ Τελικά, η Τουρκική επέμβαση στα εσωτερικά θέματα της Κύπρου ολοκληρώθηκε με την εισβολή και την κατοχή των εδαφών της βόρειας Κύπρου από την Ένοπλες Δυνάμεις της Τουρκίας, επί 42 χρόνια.

Οι Διεθνείς Συμφωνίες υπό το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

Συμπερασματικά από την έως τώρα ανάλυση διαπιστώνεται ότι, η ύπαρξη της Συνθήκης Εγγυήσεως στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960 έρχεται σε σύγκρουση με τους κανόνες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου, όπως αυτές έχουν κωδικοποιηθεί στο Άρθ. 2, Παράγραφοι 1, 4 και 7, του ΧτΗΕ. Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει μια γενικώς αποδεκτή άποψη ότι, οποιαδήποτε συνθήκη ή διεθνή συμφωνία υπογράφεται από τα κράτη πρέπει να είναι σύμφωνη με τις αρχές του Χάρτη, ανεξάρτητα από το χρόνο της σύνταξης της. Ουσιαστικά γίνεται αντιληπτό ότι, ακόμα και αν μια συνθήκη ή συμφωνία έχει δημιουργηθεί προγενέστερα του ΧτΗΕ, θα πρέπει να συμμορφωθεί με αυτόν αλλιώς δεν ισχύει. Επί του συγκεκριμένου θέματος το Άρθ. 103 του ΧτΗΕ αναφέρει ξεκάθαρα ότι σε περίπτωση οποιασδήποτε σύγκρουσης μεταξύ υποχρεώσεων των κρατών, από άλλες διεθνείς συμφωνίες, και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τους κανόνες του Χάρτη, υπερισχύουν οι κανόνες του τελευταίου.⁹⁰ Το εν λόγω άρθρο επιβεβαιώνει την πρωτοκαθεδρία του ΧτΗΕ στο διεθνές δίκαιο και τις υποχρεώσεις των κρατών που απορρέουν από τα άρθρα του.

Απόρροια των ανωτέρω είναι ότι, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο των άρθρων μιας διεθνούς συνθήκης και της διατύπωσης, καθώς και της ερμηνείας που

⁸⁷ Βλ. οπ. π. D'amato, *Nicaragua*, σελ. 657.

⁸⁸ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 141.

⁸⁹ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 187-191.

⁹⁰ Άρθρο 103, του ΧτΗΕ,

«Αν υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στις υποχρεώσεις που έχουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών σύμφωνα με αυτόν το Χάρτη και στις υποχρεώσεις που πηγάζουν από οποιαδήποτε άλλη διεθνή συμφωνία, θα υπερισχύουν οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από αυτόν το Χάρτη.»

προβάλουν τα εμπλεκόμενα κράτη, δεν δημιουργούν οποιαδήποτε καινούρια δικαιώματα εκτός από αυτά που επιτρέπονται από το διεθνές δίκαιο και επί τη βάση των άρθρων του ΧτΗΕ. Επί της Συνθήκης Εγγυήσεως και της ερμηνείας των άρθρων της από τη Τουρκία, από τη στιγμή που έρχονται σε σύγκρουση με το Άρθ. 2, Παράγραφος 1, 2 και 7, η υπεροχή των τελευταίων είναι αναμφισβήτητη σύμφωνα με το Άρθ. 103. Το γεγονός αυτό, παύει την όποια δικαιολογητική βάση υπάρχει για τις παραβατικές πράξεις της Τουρκίας και η ύπαρξη της Συνθήκης Εγγυήσεως δεν μπορεί να έχει ισχύ καθώς αντίκειται στις αρχές «μη χρήσης βίας», «ισότητας των κρατών» και «μη επέμβασης στο εσωτερικά ζητήματα του κράτους» και επομένως στους κανόνες του διεθνούς δικαίου.

Η ασυμβατότητα της Συνθήκης Εγγυήσεως με το διεθνές δίκαιο διαπιστώνεται και υπό τη βάση άλλων άρθρων του ΧτΗΕ. Όπως διαπιστώνει και ο R. St. J. McDonald, η εισβολή ήταν αντίθετη επί των Άρθρων 52 και 53 του ΧτΗΕ.⁹¹ Αρχικά θα εξετασθεί το Άρθ. 52 (1) του Χάρτη, το οποίο αναφέρεται στις τοπικές συμφωνίες που μπορούν να συνάψουν τα κράτη. Ο Χάρτης δεν αποκλείει την σύναψη τοπικών συμφωνιών, είτε οργανώσεων, όμως επιβάλλει «οι συμφωνίες ή οι οργανώσεις και οι ενέργειές τους θα συμφωνούν με τους Σκοπούς και τις Αρχές των Ηνωμένων Εθνών.»⁹² Στο εν λόγω άρθρο παρουσιάζεται η αναγκαιότητα υποταγής στις προσταγές του Χάρτη οποιασδήποτε συμφωνίας και διεθνής συνθήκης. Επομένως, η σύγκρουση της Συνθήκης Εγγυήσεως πέραν των προαναφερομένων άρθρων προσκρούει και στο εν λόγω Άρθ. 52 (1), μιας και δεν συμμορφώνεται επί των άρθρων.

Επιπλέον, επί του Άρθ. 53 (1), όπου αναφέρει ότι «καμία εξαναγκαστική ενέργεια δε θα αναλαμβάνεται σε εφαρμογή τοπικών συμφωνιών ή με την εντολή τοπικών οργανώσεων, χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας»⁹³, διαπιστώνουμε ακόμα μία αδυναμία της Συνθήκης Εγγυήσεως. Ο παράτυπος

⁹¹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 128-130.

⁹² Άρθρο 52, Παράγραφος 1, του ΧτΗΕ,

«Καμιά διάταξη του Χάρτη αυτού δεν αποκλείει την ύπαρξη τοπικών συμφωνιών ή οργανώσεων οι οποίες θα ασχολούνται με ζητήματα που σχετίζονται με τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και που μπορούν να λυθούν με τοπικές ενέργειες, με τον όρο ότι αυτές οι συμφωνίες ή οι οργανώσεις και οι ενέργειές τους θα συμφωνούν με τους Σκοπούς και τις Αρχές των Ηνωμένων Εθνών.»

⁹³ Άρθρο 53, Παράγραφος 1, του ΧτΗΕ,

«Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα χρησιμοποιεί, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, αυτές τις τοπικές συμφωνίες ή οργανώσεις για την εφαρμογή των εξαναγκαστικών μέτρων που θα λαμβάνονται με εντολή του. Αλλά καμία εξαναγκαστική ενέργεια δε θα αναλαμβάνεται σε εφαρμογή τοπικών συμφωνιών ή με την εντολή τοπικών οργανώσεων, χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Εξαιρέση θα γίνεται για τα μέτρα εναντίον εχθρικού κράτους ή με την έννοια που δίνεται σί αυτόν τον όρο στην παράγραφο 2 αυτού του Αρθρου ή τα οποία θα είναι σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρθρου 107 ή θα προβλέπονται από τοπικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί για να εμποδίσουν την επανάληψη επιθετικής πολιτικής εκ μέρους κάθε τέτοιου κράτους, ως τη στιγμή που θα μπορεί ο Οργανισμός, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερόμενων Κυβερνήσεων, να αναλαμβάνει την ευθύνη να εμποδίσει κάθε νέα επιθετική ενέργεια εκ μέρους ενός τέτοιου κράτους.»

χαρακτήρας της συνθήκης προκύπτει αναφορικά με το γεγονός ότι δημιουργεί περιθώρια για «εξαναγκαστικές ενέργειες» τρίτων κρατών, όπως πολλάκις εκμεταλλεύτηκε η Τουρκία. Παράλληλα, συνιστά παραβίαση του ιδίου άρθρου το γεγονός ότι η Τουρκία δεν ενεργούσε βάση εξουσιοδότησης από το ΣΑ ΗΕ, όπως υπαγορεύει το άρθρο. Η συνεχής σύγκρουση των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως με τα άρθρα του ΧτΗΕ, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η συνθήκη δεν πρέπει να θεωρείται ότι έχει καμία ισχύ και πρέπει να θεωρείται άκυρη. Ολοκληρώνοντας την μελέτη επί των άρθρων του Χάρτη, διαπιστώνουμε ότι οι παραβιάσεις αυτές, απόρροια της Συνθήκης Εγγυήσεων, επέφεραν την επιθετικότητα της Τουρκίας και την συνεχή προσπάθεια ελέγχου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η στάση της αυτή οδήγησε στην εισβολή των τουρκικών ένοπλων δυνάμεων, η οποία όπως μελετήθηκε, δεν μπορεί να ενταχθεί σε καμία εξαίρεση της απαγόρευσης χρήσης βίας και δημιούργησε μια νέα κατάσταση συνεχής παραβίασης του διεθνούς δικαίου, την κατοχή των εδαφών της βόρειας Κύπρου.

Κανόνες *jus cogens*

Το διεθνές δίκαιο προσαρμόζεται συνεχώς με την προσθήκη νέων συναπτόμενων συνθηκών μεταξύ των κρατών. Κατά τη διαδικασία σύναψης συνθηκών, τα κράτη, είναι υποχρεωμένα να δρουν σύμφωνα με τις διατάξεις του Χάρτη. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να αποκλίνουν από τους κανόνες εθίμου, που αποτελούν ισχυρή και ισοτίμη πηγή του διεθνούς δικαίου, όπως οι συνθήκες. Από γενέσεως του διεθνούς δικαίου διαπιστώθηκε, από μεγάλους θεωρητικούς της εποχής του μεσοπολέμου, όπως Sir A. McNair, A. Verdross, G. Scelle, H. Kelsen, το γεγονός ότι μερικοί κανόνες και αρχές του διεθνούς δικαίου, λόγω της φύσεως τους, παρουσιάζουν «τέτοια σημασία για τις διεθνείς σχέσεις ώστε δεσμεύουν τους πάντες και δεν είναι δυνατό να παραμερισθούν με συμφωνίες μεταξύ των κρατών»⁹⁴.

Ουσιαστικά, η ανωτέρω αναφορά φωτογραφίζει τους εθιμικούς εκείνους κανόνες που διέπουν ολόκληρο το σύστημα του διεθνούς δικαίου και αποτελούν τους αναγκαστικούς και απαραβίαστους κανόνες «*jus cogens*». Κάθε συνθήκη που διαμορφώνουν τα κράτη, υπάγεται στην εφαρμογή των συγκεκριμένων κανόνων. Στην περίπτωση που κάποια συνθήκη βρίσκεται σε σύγκρουση, είτε απόκλιση με τους αναγκαστικούς αυτούς κανόνες, τότε συνεπάγεται η ακυρότητα των εν λόγω αντιτιθέμενων άρθρων αυτής. Το γεγονός αυτό είχε διατυπώσει και η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου των ΗΕ, κατά τις εργασίες της το 1965-1969, κατά την επεξεργασία του σχεδίου Σύμβασης για το δίκαιο των συνθηκών. Εκτός άλλων, η Επιτροπή παρέθεσε κάποια βασικά παραδείγματα των αναγκαστικών κανόνων,

⁹⁴ Βλ. οπ. π. Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σελ 154.

όπως παράνομες πράξεις χρήσης βίας κατά παραβίαση του ΧτΗΕ, άσκησης δουλεμπορίου, πειρατείας, γενοκτονίας, κ.α.⁹⁵, εστιάζοντας ειδικότερα στις ανάγκες της περιόδου που έλαβαν χώρα οι εργασίες της.

Από τα ανωτέρω απορρέουν ότι οι κανόνες του αναγκαστικού διεθνούς δικαίου δημιουργούν υποχρεώσεις που ισχύουν για όλους «*erga omnes*». Κάθε κράτος υποχρεούται και δεσμεύεται να τηρήσει τους κανόνες αυτούς, αλλά επιπλέον μαζί με τους διεθνείς οργανισμούς, καθώς και τη διεθνή κοινότητα στο σύνολο της, έχουν δικαίωμα να απαιτούν τη τήρηση τους. Στη βάση της κατανόησης των εννοιών είναι αναγκαίο να γίνει μια προσπάθεια απόδοσης ενός βασικού ορισμού των εν λόγω αναγκαστικών κανόνων «*jus cogens*» του διεθνούς δικαίου. Όπως προσδιορίστηκε στη Συνθήκη της Βιέννης του 1969, περί των συνθηκών, στο Άρθρο 53, αναφέρει ότι,

«...αναγκαστικός κανόνας του γενικού διεθνούς δικαίου είναι ένας κανόνας αποδεκτός και αναγνωρισμένος από την κοινότητα των κρατών στο σύνολο της ως κανόνας από τον οποίο δεν επιτρέπεται εξαίρεση και δεν μπορεί να τροποποιηθεί παρά μόνο με άλλο κανόνα του γενικού διεθνούς δικαίου που έχει τον ίδιο χαρακτήρα.»⁹⁶

Επιπρόσθετα, η Συνθήκη της Βιέννης, διευκρινίζει και την όποια σύγκρουση μπορεί να προκύψει αναφορικά με την ισχύ μιας συνθήκης, όταν προϋπάρχει ενός αναγκαστικός κανόνας. Συγκεκριμένα αναφέρει στο Άρθρο 64 ότι «αν δημιουργηθεί νέος αναγκαστικός κανόνας του γενικού διεθνούς δικαίου, κάθε συνθήκη που ήδη υπάρχει και που βρίσκεται σε σύγκρουση με αυτόν τον κανόνα, καθίσταται άκυρη και λήγει η ισχύς της.»⁹⁷

Με το συγκεκριμένο θέμα έχει ασχοληθεί και το Διεθνές Δικαστήριο. Στην Υπόθεση «*Barcelona Traction*», στις 5 Φεβρουαρίου του 1970, το Δικαστήριο διατύπωσε την άποψή ότι υπάρχουν κανόνες του εθιμικού δικαίου που δεν επιτρέπουν απόκλιση κατά την σύναψη οποιασδήποτε συνθήκης. Αποφάνθηκε πως οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τους κανόνες «*jus cogens*» είναι υποχρεώσεις έναντι όλων των κρατών της διεθνούς κοινότητας.⁹⁸ Υπό τη θεώρηση αυτή, οι αναγκαστικοί κανόνες ανάγονται στη «*παγκόσμια δημόσια τάξη*» και επομένως, όλα τα κράτη νομιμοποιούνται να ασκήσουν τις νόμιμες διαδικασίες με σκοπό την καταστολή της παρανομίας. Το δικαίωμα αυτό δύναται να ασκήσουν όλα τα κράτη, ανεξάρτητα με το εάν έχουν άμεσο συμφέρον, είτε όχι.⁹⁹

⁹⁵ Βλ. οπ. π. Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σελ. 155.

⁹⁶ Άρθρο 53, Σύμβαση της Βιέννης, περί των συνθηκών, του 1969.

⁹⁷ Άρθρο 64, Σύμβαση της Βιέννης, περί των συνθηκών, του 1969.

⁹⁸ Βλ. οπ. π. Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σελ. 156-157.

⁹⁹ Βλ. Τενεκίδης-Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 253.

Αναμφισβήτητα, στην κατηγορία των αναγκαστικών κανόνων «jus cogens» εντάσσονται οι αρχές της ισότητας, της ανεξαρτησίας και της κυριαρχίας του κράτους. Με την ύπαρξη της Συνθήκης Εγγυήσεως στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960, καθώς και με την εκδοχή ερμηνείας των άρθρων της κατά την απόδοση από την πλευρά της Τουρκίας, φαίνεται να συγκρούονται με τις ανωτέρω αρχές που διέπουν τα κράτη και δει με το διεθνές δίκαιο. Οι αρχές αυτές μέσα από τη κωδικοποίηση τους στα άρθρα του ΧτΗΕ δημιουργούν υποχρεώσεις προς όλα τα κράτη – μέλη. Η όποια σύγκρουση της Συνθήκης Εγγυήσεως, όπως αποδείχτηκε ανωτέρω, ουσιαστικά ακυρώνει τις διατάξεις που αντίκεινται στο Χάρτη, παύουν την ισχύ αυτής και ουσιαστικά μπορούμε να πούμε ότι υπαγορεύουν την ίδια κατάληξη για αντίστοιχες μελλοντικές συνθήκες. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά το γεγονός ότι σε όλα τα σχέδια επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος γίνεται συζήτηση και αναφορά για την υπαγωγή μιας νέας Συνθήκης Εγγυήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ

Μεθοδεύσεις των Εγγυητριών Δυνάμεων και οι αποφάσεις του ΣΑ

Οι τελικές διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό πρόβλημα, σε Λονδίνο και Ζυρίχη, εμπεριείχαν συγκρουσιακές θέσεις από τα ενδιαφερόμενα κράτη. Η Ελλάδα, η Τουρκία και η Μ. Βρετανία κατέληξαν στο Σύνταγμα του 1960 και στις πρόσθετες Συνθήκες αυτού, έχοντας κατά βάση διαφορετικές ερμηνείες επί των άρθρων γιατί καθείς ήθελε να υλοποιήσει τα δικά του σχέδια. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν ήθελε να υπάρχει διεθνοποίηση του ζητήματος, μιας και ήταν η αποικιακή δύναμη και δεν μπορούσε να ανεχθεί να της αποσπασθούν παραχωρήσεις που θα έδινε στο Κυπριακό λαό. Η Κύπρος αποτελούσε τη βάση των Βρετανών στην Ανατολική Μεσόγειο, γεγονός που θα θιγόταν με την εκδήλωση της αρχής της αυτοδιάθεσης του Κυπριακού λαού και θα έχαναν τον έλεγχο της. Υπό αυτές τις προκλήσεις η Βρετανία αποφάσισε να εντάξει στο πρόβλημα ενεργά την Τουρκία, για να έχει λόγω μεσολαβητή στις εξελίξεις. Υποστήριζε την άποψη ότι αν εφαρμοστεί η αρχή της αυτοδιάθεσης στην περίπτωση των Ελληνοκυπρίων θα πρέπει να ισχύσει και για τους Τουρκοκυπρίους. Η τοποθέτηση αυτή δεν μπορεί να ερμηνευτεί διαφορετικά παρά μόνο ως διχοτόμηση του «νησιού» και διαμελισμός της Κύπρου.¹⁰⁰

Η χρονική περίοδος που διαδραματίζονται τα γεγονότα χαρακτηρίζεται από τον Ψυχρό Πόλεμο και η Μ. Βρετανία βρίσκει εύκολα υποστήριξη για τις ενέργειες της στις ΗΠΑ, οι οποίες δεν θέλουν με κανένα τρόπο να βρεθεί ελεύθερο πεδίο δράσεις για την ΕΣΣΔ (Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών) στην Κύπρο και ευρύτερα στην λεκάνη της μεσογείου. Οι ΗΠΑ θεωρούσαν την Κύπρο ως μια καίρια θέση για να υπάρχει μια συμμαχική βάση, όπου θα μπορούσε να χρησιμοποιεί και να έχει πρόσβαση σε αυτό το νευραλγικό σημείο της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής.¹⁰¹ Παράλληλα με τη διαπραγμάτευση για το Κυπριακό Σύνταγμα και των πρόσθετων Συνθηκών του, υπογράφηκε μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, το Φεβρουάριο του 1959, μυστική Συμφωνία Κυρίων μεταξύ Καραμανλή και Μεντερές όπου καθόριζαν ότι θα υποστήριζαν την είσοδο της Κυπριακής Δημοκρατίας στο ΝΑΤΟ και θα συμφωνούσαν μεταξύ τους οι δύο κυβερνήσεις για το εάν θα δημιουργηθεί βάση του ΝΑΤΟ στο νησί και ποια θα ήταν η σύνθεση της. Παράλληλα, θα ενεργούσαν, μέσω του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, για να τεθούν εκτός νόμου το κομμουνιστικό κόμμα και να αποκλειστεί κάθε διπλωματική σχέση με την ΕΣΣΔ και τα κράτη του συνασπισμού

¹⁰⁰ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, ΚΥΠΡΟΣ, σελ. 214.

¹⁰¹ Βλ. οπ. π., σελ. 214 – 215.

της.¹⁰² Παρατηρούμε, την πρόθεση των δύο κρατών για την άμεση ανάμειξη τόσο στην εσωτερική, όσο και στην εξωτερική πολιτική της Κύπρου, για την εξασφάλιση υπαγωγής της στο Βορειοατλαντικό Σύμφωνο. Πλέον, οι προϋποθέσεις για επέμβαση στις εσωτερικά θέματα της Κύπρου είχαν δημιουργηθεί με την Συνθήκη Εγγυήσεως και ήταν στα χέρια των Εγγυητριών Δυνάμεων η όποια εκμετάλλευση για την επίτευξη των εθνικών τους επιδιώξεων. Αναμφίβολα από την έως τώρα ανάλυση, εξάγεται το συμπέρασμα και επιβεβαιώνεται από την εξέλιξη της ιστορίας, ότι μια Ρήτρα Εγγυήσεως δεν επιτελεί το πραγματικό της σκοπό, αλλά δημιουργεί πάτημα για την επέμβαση τρίτων κρατών στα εσωτερικά ενός κράτους

Η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε την διαμορφωθείσα κατάσταση όπου αποτελούσε ευκαιρία για να μπορέσει να έχει λόγο στη Κύπρο και να εκπληρώσει τις βλέψεις της για κατοχή των εδαφών της, την οποία είχε απολέσει από τη Συνθήκη της Λωζάννης το 1914.¹⁰³ Από το στάδιο των διαπραγματεύσεων προσπάθησε να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για να επιτύχει τον σκοπό της. Υποστήριξε έμπρακτα τις Συνθήκες Συμμαχίας και Εγγυήσεων και ήταν αυτή που συνέταξε τα αρχικά σχέδια κειμένων πάνω στα οποία θα γινόταν η διαπραγματεύση. Τα πραγματικά σχέδια της Τουρκίας προβάλλονταν από τις προκαταρκτικές συζητήσεις, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το γεγονός ότι ήθελε να περιληφθεί στο κείμενο της Συνθήκης Εγγυήσεως ο όρος «στρατιωτική ενέργεια», γεγονός που αποτράπηκε από την ελληνική πλευρά επισημαίνοντας την απαγόρευση των διατάξεων του ΧτΗΕ.¹⁰⁴ Περεταίρω, το σχέδιο της Συνθήκης Εγγυήσεως δεν εξετάσθηκε ορθά από την ελληνική πλευρά και δεν προβλέφθηκαν οι μελλοντικοί κίνδυνοι, όπου θα χρησιμοποιούσε η Τουρκία ως νομικό έρεισμα των επεμβάσεων στην Κύπρο και τελικώς την εισβολή και κατοχή των εδαφών της. Την εποχή εκείνη, η Ελλάδα είχε υιοθετήσει μια ενδοτική στάση ως εξωτερική πολιτική έναντι της Τουρκίας, γιατί ήθελε να αναθερμάνει την ελληνοτουρκική συνεργασία, γεγονός που την οδήγησε να αποδεχτεί σχεδόν όλα τα σημεία του τουρκικού σχεδίου της Συνθήκης Εγγυήσεως.¹⁰⁵

Ο Γεώργιος Τενεκίδης, στη μελέτη του αναφορικά με τη διεθνοποίηση του Κυπριακού προβλήματος, επισημαίνει τη μη αξιοποίηση των δικαιοδοτικών εργαλείων των διεθνών οργανισμών. Από την ελληνική πλευρά δεν έγινε καμία σκέψη για αξιοποίηση των διεθνών δικαστηρίων σε περίπτωση διχογνωμίας των μερών. Θα μπορούσε να ενταχθεί στη Συνθήκη Εγγυήσεως μια ρήτρα που θα προέβλεπε ότι σε περίπτωση διαφωνίας των εγγυητριών δυνάμεων, το θέμα θα οδηγούταν για εξέταση στο Διεθνές Δικαστήριο των ΗΕ, είτε, για αμιγώς θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

¹⁰² Βλ. οπ. π., σελ. 220, και σελ. 312, υποσημείωση 35.

¹⁰³ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 122.

¹⁰⁴ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, ΚΥΠΡΟΣ, σελ 217 – 219, καθώς και σελ. 250 - 251.

¹⁰⁵ Βλ. οπ. π. σελ 311, υποσημείωση 33.

Παρόλα την ύπαρξη τέτοιων ρυθμίσεων είτε στο ΧτΗΕ, είτε στο Καταστατικό της Ρώμης του 1950, η ανυπαρξία τέτοιας πρόβλεψης για αντιμετώπιση τυχόν διχογνωμίας των Εγγυητριών Δυνάμεων, τόσο στη Συνθήκη Εγγυήσεως, όσο και στο Κυπριακό Σύνταγμα του 1960 εν γένει, δείχνει ότι τέτοιες Ρήτρες Εγγυήσεως δεν έχουν ως μέλημα να υπαχθούν στους κανόνες του διεθνούς δικαίου, αλλά να υπάρχουν τα περιθώρια μονομερών ενεργειών των κρατών ακόμα και εάν έρχονταν σε ρήξη με τους κανόνες του ΧτΗΕ. Από την μεριά της Τουρκίας, αλλά και της Μ. Βρετανίας εξυπηρετούσε τα συμφέροντά τους, από την ελληνική πλευρά δείχνει μια αδυναμία αξιοποίησης, είτε και πίστης στο διεθνές δίκαιο ως εργαλείο της εξωτερικής πολιτικής.¹⁰⁶

Η Τουρκία, πιστή στο αρχικό της σκοπό και στην συνέχιση των σχεδίων της, από τα γεγονότα του 1963 – 1964, προβάλλει συνεχώς τον ισχυρισμό ότι αλλοίωσαν το χαρακτήρα της Κυπριακής Δημοκρατίας και κατά συνέπεια το κράτος της Κύπρου διαλύθηκε και πλέον υπάρχουν δύο αυτόνομες κοινότητες. Από τη σκοπιά του διεθνούς δικαίου τα γεγονότα της περιόδου εκείνης στη Κύπρο μπορούν να χαρακτηρισθούν ως μια εμφύλια διαμάχη, είτε διακοινοτική, ακόμα και ως εμφύλιος.¹⁰⁷ Σε καμία περίπτωση τέτοια γεγονότα δεν πρέπει να θεωρηθούν ότι δίνουν το δικαίωμα επέμβασης οποιουδήποτε τρίτου κράτους, τόσο στα εσωτερικά θέματα της Κύπρου, όπως έπραξε η Τουρκία χρησιμοποιώντας την Τουρκοκυπριακή κοινότητα, καθώς επίσης ούτε με την απειλή και τελικώς την χρήση βίας, με τους βομβαρδισμούς των τουρκικών ένοπλων δυνάμεων, το 1964, που ολοκληρώθηκαν το 1974. Αυτό επισήμανε με την απόφαση του το ΣΑ ΗΕ, με το Ψήφισμα 186 του 1964. Συγκεκριμένα, στη παράγραφο 2 αναφέρει ότι,

«Ζητεί από την Κυβέρνηση της Κύπρου, η οποία έχει την ευθύνη για τη διατήρηση και αποκατάσταση του νόμου και της τάξης, να λάβει όλα τα επιπρόσθετα αναγκαία μέτρα για να σταματήσει η βία και η αιματοχυσία στην Κύπρο»¹⁰⁸

Συνεχίζοντας η απόφαση εισηγείται τη δημιουργία μιας Ειρηνευτικής Δύναμης στο πλαίσιο του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, με τη συγκατάθεση της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Παρατηρούμε την πλήρη αναγνώριση στη Κυβέρνηση της Κύπρου και την αποκαλεί ως η αποκλειστική υπεύθυνη για την διατήρηση και αποκατάσταση του νόμου και επομένως δεν αφήνει περιθώρια για την επέμβαση τρίτου κράτους. Επιπλέον, σεβόμενο την κυριαρχία του κράτους της Κύπρου, ζητά την συγκατάθεσή της για την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης στο κυπριακό έδαφος. Από τα ανωτέρω παρατηρούμε την εκ διαμέτρου αντίθετη ερμηνεία του ΣΑ, από αυτή που δίνει η Τουρκία και δεν στοιχειοθετείται καμία

¹⁰⁶ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 122.

¹⁰⁷ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 27 - 28.

¹⁰⁸ Βλ. οπ. π., σελ. 29.

δυνατότητα μονομερούς επέμβαση ούτε στα εσωτερικά του Κυπριακού κράτους και φυσικά ούτε στην εδαφική της επικράτεια. Η Συνθήκη Εγγυήσεως δεν έχει καμία τέτοια υπόσταση.

Η Τουρκία αδιαφορώντας για το ανωτέρω ψήφισμα του ΣΑ ΗΕ, τον Αύγουστο του 1964 εκτελούσε βομβαρδισμούς στο κυπριακό έδαφος. Τότε με νέο Ψήφισμα 193 του 1964, το ΣΑ προέβη σε επείγουσα έκκληση προς την κυβέρνηση της Τουρκίας για *«παύση πάραυτα των βομβαρδισμών και τη χρήση οποιουδήποτε είδους στρατιωτικής βίας εναντίον της Κύπρου»*, καθώς επίσης στη κυβέρνηση της Κύπρου να διατάξει την κατάπαυση πυρός. Επιπλέον, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ δήλωνε ότι αναγνωρίζει σύμφωνα με το Χάρτη των ΗΕ, ότι η Κυπριακή Δημοκρατία *«ως ίσο μέλος του ΟΗΕ»* δικαιούται και πρέπει να απολαμβάνει *«πλήρους κυριαρχίας και ανεξαρτησίας χωρίς οποιανδήποτε ξένη επέμβαση ή παρέμβαση»*. Συνέχιζε, καλώντας όλα τα κράτη να σεβαστούν την κυριαρχία, την ενότητα, την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας και να απέχουν από οποιαδήποτε επέμβαση εναντίων της.¹⁰⁹

Το Δίκαιο της Ανάγκης

Μετά τα γεγονότα του 1963-64 η Κυπριακή Δημοκρατία συνέχισε την λειτουργία της παρά την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων βουλευτών και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας, καθώς και όλων από την κρατική μηχανή. Η διασφάλιση της Δημοκρατίας, της συνταγματικής ομαλότητας και της έννομης τάξης στη Κύπρο επιτεύχθηκε με την επίκληση από την κυβέρνηση του *«Δικαίου της Ανάγκης»*. Από τα ανωτέρω απορρέει η θέση της Κυπριακής Κυβέρνησης όπου βλέπει το Σύνταγμα ως την βάση ενός ανεξάρτητου και κυρίαρχου κυπριακού κράτους και καλείται να το διαφυλάξει. Παράλληλα, ως η μοναδική αναγνωρισμένη αρχή στο νησί, οφείλει να διασφαλίσει την ορθή και δημοκρατική λειτουργία του κράτους.

Με σκοπό την αντιμετώπιση της κρίσης, τα μέλη της απομένουσας βουλής που φυσικά ήταν μόνο Ελληνοκύπριοι Βουλευτές, ψήφισαν για την απονομή της δικαιοσύνης το Νόμο 33, του 1964. Με το νόμο αυτό ενοποιούνταν το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και το Ανώτατο Δικαστήριο και δημιουργούνταν ένα ενιαίο Ανώτατο Δικαστήριο. Επίσης, ο νόμος περιείχε και διάφορες άλλες διατάξεις που ρύθμιζαν το δικαιοσύνη κυπριακό σύστημα. Επιπλέον, καταργούσε την ρύθμιση περί διαχωρισμού των δικαστών κατά την εκδίκαση μιας υπόθεσης, ανάλογα την εθνικότητα του κατηγορούμενου. Έως τότε υπήρχε η πρόβλεψη ότι οι Τουρκοκύπριοι θα έπρεπε να δικάζονται από Τουρκοκύπριους Δικαστές και οι Ελληνοκύπριοι από Ελληνοκύπριους Δικαστές. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου

¹⁰⁹ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 30 – 31.

στην υπόθεση *Attorney General of the Republic v. Mustafa Ibrahim and Others* (1964) CLR 195 διατύπωσε την αρχή του «Δικαίου της Ανάγκης». Ειδικότερα, ο δικαστή Τριανταφυλλίδης διατύπωσε τη θέση αναφορικά με το εν λόγω ζήτημα στην σχετική απόφαση, όπου συγκεκριμένα αναφέρει ότι,

«παρόλον που το Σύνταγμα είναι ο υπέρτατος Νόμος του Κράτους και με τις διατάξεις του περιορίζονται οι εξουσίες της Βουλής, εντούτοις όταν το Σύνταγμα δεν μπορεί να αντιμετωπίσει μίαν έκτακτη κατάσταση που δημιουργήθηκε και η οποία καταστρατηγεί τον πυρήνα του Συντάγματος ή όταν τα Θεσμικά Όργανα του Κράτους δεν μπορούν να λειτουργήσουν και το Σύνταγμα δεν μπορεί να τροποποιηθεί σύμφωνα με τη θέληση του λαού, τότε, σύμφωνα με το Δίκαιο της Ανάγκης, η Νομοθετική Εξουσία, ανεμπόδιση από το Άρθρον 179 του Συντάγματος, και δυνάμει του Άρθρου 61 του Συντάγματος, έχει εξουσία να νομοθετεί και οφείλει να νομοθετήσει, προς όφελος του λαού.»¹¹⁰

Έκθεση Γκάλο Πλάζα

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος τον Ιούνιο του 1964 εξέφρασε την θέση του αναφορικά με τα γεγονότα της περιόδου και την εν γένει στάση των Τουρκοκυπρίων. Ο Δρ. Κιουτσούκ έξι μήνες μετά την δήλωση του ότι το Σύνταγμα του 1960, ήταν «νεκρό», ζήτησε να συγκληθεί έκτακτη σύνοδος του Υπουργικού Συμβουλίου με την παλιά ελληνoturκική σύνθεση. Στην πρόταση αυτή τοποθετήθηκε ο Αρχιεπίσκοπος ότι από το Δεκέμβριο του 1963, ο Τουρκοκύπριος ηγέτης εγκατέλειψε τη θέση του Αντιπροέδρου και ηγείτο μιας επαναστάσεως «η οποία αποσκοπεί εις την εκμηδένισιν του κράτους και εις την διχοτόμησιν της Κύπρου».¹¹¹ Στην φράση αυτή αναλύεται όλο το σχέδιο της Τουρκίας για το Κυπριακό και οι χειρισμοί της αναφορικά με το Σύνταγμα του 1960 και την εκμετάλλευση της Συνθήκης Εγγυήσεως.

Την ανωτέρω ανάλυση για την στάση των Τουρκοκυπρίων και τις εν γένει τουρκικές επιδιώξεις επιβεβαιώνει και η Έκθεση¹¹² του μεσολαβητή του ΟΗΕ Γκάλο Πλάζα στις 26 Μαρτίου του 1965, του οποίου η θέση είχε οριστεί από την απόφαση του ΣΑ στις 4 Μαρτίου του 1964. Η έκθεση επιβεβαίωνε τις αδυναμίες του δοτού

¹¹⁰ Νικολάτου Μ. Μύρωνα (Προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου), *Πενήντα Χρόνια Δικαίου της Ανάγκης στην Κύπρο*, Νοέμβριος 2014, στο, [http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/All/35ADB49A5FF8D1E3C2257D8D002EAEC4/\\$file/%CE%A0%CE%B5%CE%BD%CE%AE%CE%BD%CF%84%CE%B1%20%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1%20%CF%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CF%91%CE%BD%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CE%B7%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF.docx](http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/All/35ADB49A5FF8D1E3C2257D8D002EAEC4/$file/%CE%A0%CE%B5%CE%BD%CE%AE%CE%BD%CF%84%CE%B1%20%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1%20%CF%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CF%91%CE%BD%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CE%B7%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF.docx), τελευταία πρόσβαση 28/10/16.

¹¹¹ Βλ. ομοίως υπ. 100, σελ 222.

¹¹² Security Council, *REPORT OF THE UNITED NATIONS MEDIATOR ON CYPRUS TO THE SECRETARY-GENERAL*, S/6253, 26 March 1965, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S6253.pdf>, τελευταία επίσκεψη, 10/11/16.

συντάγματος και ότι οι προτάσεις του Μακάριου, «τα 13 σημεία», είχαν σκοπό να ρυθμίσουν τις αδυναμίες του Συντάγματος του 1960 που ήταν «αντίθετες με διεθνώς παραδεκτές δημοκρατικές αρχές και δημιουργούσαν αιτίες ρήξης» ανάμεσα στις δύο κοινότητες.¹¹³ Φαίνεται λοιπόν ότι η ένταση μεταξύ των δύο κοινοτήτων αφορά προφανώς διευθέτηση εσωτερικών θεμάτων του κράτους και επομένως οποιαδήποτε ξένη παρέμβαση πρέπει να θεωρείται επέμβαση στο εσωτερικό αυτού, σύμφωνα με το Άρθρο 2, Παράγραφο 7, του ΧτΗΕ.

Συνεχίζοντας, η Έκθεση υποδεικνύει τις ακριβείς θέσεις της Τουρκοκυπριακής κοινότητας και της Τουρκίας, όπου εργάζονται ως μια κοινή δύναμη, με κοινό στόχο στο Κυπριακό ζήτημα.¹¹⁴ Καταδεικνύει την επιμονή της τουρκικής πολιτικής στην άποψη ότι η συμβίωση μεταξύ των δύο κοινοτήτων είναι ανέφικτη και επιδίωκε την διχοτόμηση του νησιού και αν και εκείνη την χρονική στιγμή δεν μπορούσαν να ενωθούν οι δύο κοινότητες με τα έθνη τους αντίστοιχα, να οδηγηθούν σε ομοσπονδιακό κράτος. Η τουρκική πρόταση περιλάμβανε και την ανταλλαγή πληθυσμών, με στόχο να δημιουργηθεί ο εδαφικός διαχωρισμός στο νησί, σχέδιο όπου ενεργοποιήθηκε το 1963, με την συγκέντρωση των Τουρκοκυπρίων σε τουρκικούς θύλακες και ολοκληρώθηκε με την εισβολή το 1974 και τον διωγμό των Ελληνοκυπρίων από τις εστίες τους. Περεταίρω, η Έκθεση, ως προφητική, διαμήνυε όλες τις μελλοντικές εκτελεσθείσες ενέργειες της Τουρκίας αναφορικά με το ποιες εδαφικές εκτάσεις και το ποσοστό αυτών επί του νησιού, τις οποίες εποφθαλμιούσαν, την εγκατάσταση εποίκων. Υποδεικνύει την τουρκική εμμονή στην ύπαρξη και ισχύ των Συνθηκών Συμμαχίας και Εγγυήσεως με σκοπό την δυναμική επέμβαση στη Κύπρο.¹¹⁵

Η Έκθεση Πλάζα πρότεινε για το μελλοντικό καθεστώς της Κύπρου την πλήρη ανεξαρτησία και απαγόρευση τόσο της ένωσης, όσο και της διχοτόμησης του νησιού. Επιπλέον, προτείνει κατάργηση των ανεφάρμοστων συμφωνιών της Ζυρίχης – Λονδίνου, συμπεριλαμβανομένου των Συνθηκών Εγγυήσεως και Συμμαχίας και θέσπιση καινούριου συντάγματος που θα κατοχύρωνε την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και το ενιαίο της Κυπριακής Δημοκρατίας και θα εξασφαλίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Τουρκοκυπρίων. Παρατηρείται ότι υπάρχει μια ολική αποδόμηση του δοτού συντάγματος και πολύ περισσότερο της Συνθήκης Εγγυήσεως, μιας και φαίνεται ότι εγγυητής θα είναι η ύπαρξη ενός λειτουργικού δημοκρατικού συντάγματος και ολοκληρώνει ότι την διασφάλιση των ανωτέρω θα παρέχει η διεθνή εγγύηση του ΟΗΕ, ρόλος που

¹¹³ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, ΚΥΠΡΟΣ, σελ 226.

¹¹⁴ Βλ. οπ. π., σελ 313, υποσημείωση 44.

¹¹⁵ Βλ. οπ. π., σελ 227 - 230.

παρέχεται για όλα τα κράτη των ΗΕ.¹¹⁶ Οι αντιδράσεις των ενδιαφερόμενων κρατών αναμενόμενες, γνωρίζοντας τις επιδιώξεις τους.¹¹⁷

Η Τουρκία αρνήθηκε την προοπτική η Έκθεση Πλάζα να αποτελέσει τη βάση των προτάσεων διαβούλευσης για επίλυση του Κυπριακού, γιατί ήταν τελείως εκτός των εθνικών της επιδιώξεων. Η Μ. Βρετανία, από την πλευρά της, δεν ήταν δυνατόν να συμφωνήσει με τις ανωτέρω προτάσεις, γιατί με τον τρόπο αυτό θίγονταν τα συμφέροντα της και η ύπαρξη των πολεμικών της βάσεων στο νησί, σε περίπτωση που το ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος θα οδηγούσε σε μορφή αποστρατικοποίησης. Προς την ίδια αρνητική κατεύθυνση ήταν και η στάση των ΗΠΑ, οι οποίες έβλεπαν την ανεξαρτησία και τη δημιουργία ενός πραγματικά κυρίαρχου κράτους υπό τον φόβο του αδέσμευτου χαρακτήρα του Μακάριου, όπου θα επέφερε το τέλος των σχεδίων τους για ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ, είτε την χρήση της ως πολεμική βάση και επομένως θα δημιουργούνταν ευκαιρία δράσεως της ΕΣΣΔ. Η Ελλάδα αποδέχτηκε αμέσως την Έκθεση ως βάση διαπραγματεύσεων ενώ η Ελληνοκυπριακή πλευρά την δέχτηκε, αν και το σχέδιο απέκλειε οποιαδήποτε Ένωση με την Ελλάδα. Υπό αυτή την στάση των κρατών απορρίφθηκε το Σχέδιο Γκάλο Πλάζα και το ζήτημα θα οδηγούνταν στην διμερή ή ολιγομερή διαπραγμάτευση, χάνοντας την ευκαιρία επίλυσης με βάση των κανόνων του διεθνούς δικαίου.

Ο στόχος της Τουρκίας υλοποιήθηκε με την εισβολή των ενόπλων δυνάμεων της στη Κύπρο, το 1974. Φυσικά για τη νομική κάλυψη της παράνομης ενέργειας της, χρησιμοποιεί το Άρθρο IV της Συνθήκης Εγγυήσεως. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της τουρκικής επιχειρηματολογίας καθώς και της διαστρέβλωσης των πραγματικών γεγονότων προβάλλεται στην επίσημη ιστοσελίδα του Τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών.¹¹⁸ Συγκεκριμένα αναφέρει ότι το 1963, μόλις τρία χρόνια αργότερα (από την δημιουργία της Δημοκρατίας της Κύπρου), οι Τουρκοκύπριοι εκδιώχθηκαν δια της βίας από όλα τα όργανα της Κυπριακής Δημοκρατίας, από τους Ελληνοκύπριους συναδέλφους τους κατά σαφή παραβίαση των ιδρυτικών συμφωνιών και το Κυπριακό Σύνταγμα. Όπως είδαμε στην παρούσα εργασία η αποχώρηση των Τουρκοκύπριων έγινε οικιοθελώς και έπειτα από παρότρυνση της Τουρκίας που είχε σπεύσει να καταδικάσει τις προτάσεις του Μακάριου για αλλαγές του Συντάγματος και να οδηγήσει τα πράγματα στην ένταση μεταξύ τω δύο κοινοτήτων. Συνεχίζοντας, στο κείμενο του Τουρκικού Υπ. Εξωτερικών αναφέρεται ότι, αποτελεί παράνομο ισχυρισμό των Ελληνοκύπριων ότι αποτελούν τους εκπρόσωπους της Δημοκρατίας της Κύπρου για το λόγο ότι δεν έχουν αναγνωριστεί από την Τουρκία. Επίσης, η θέση αυτή της Τουρκίας συγκρούεται ουσιαστικά με το

¹¹⁶ Βλ. οπ. π., σελ. 243 - 244.

¹¹⁷ Αναλυτικά για Έκθεση Galo Plaza, Βλ. οπ. π. Χρυσόστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 318 – 321.

¹¹⁸ Republic of Turkey, Minister of Foreign Affairs, *Cyprus Issues (summary)*, στο, <http://www.mfa.gov.tr/cyprus-issue-summary.en.mfa>, τελευταία πρόσβαση 29/10/16.

διεθνές δίκαιο. Συγκεκριμένα, όπως παραθέσαμε ανωτέρω στην παρούσα εργασία, με Αποφάσεις του ΣΑ και Ψηφίσματα των ΗΕ, υποδεικνύουν ότι η μοναδική αναγνωρισμένη αρχή στο νησί είναι η Κυπριακή Κυβέρνηση, η οποία αυτή τη στιγμή στελεχώνεται μόνο από τους Ελληνοκυπρίους.

Περαιτέρω, το τουρκικό υπουργείο, προσπαθεί να δικαιολογήσει νομικά την εισβολή των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στη Κύπρο το 1974, στη βάση της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960, η οποία ενεργοποιήθηκε από την Τουρκία μετά από μια απόπειρα πραξικοπήματος της Ελλάδας με σκοπό να προσαρτήσει το νησί. Παρατηρούμε ακόμα μια πράξη της Τουρκίας που συγκρούεται με το Διεθνές Δίκαιο και την αρχή της μη χρήσης βίας και συγκεκριμένα του Άρθρου 2, Παράγραφο 4, του ΧτΗΕ. Το κείμενο ολοκληρώνει την προσπάθεια δικαιολόγησης των ενεργειών της Τουρκίας εξηγώντας ότι υπό αυτές τις συνθήκες οδηγήθηκαν στη δημιουργία της τουρκοκυπριακής δημοκρατίας στο νησί. Αδιαφορώντας ότι αυτό το «ψευδοκράτος» δεν έχει αναγνωρισθεί από κανένα άλλο κράτος, παρά μόνο από την Τουρκία. Η θέση τους συγκρούεται με την διεθνή κοινότητα και ειδικότερα με την απόφαση των ΗΕ, του 1983, βάση της οποίας δεν αναγνωρίζεται η τουρκοκυπριακή ενέργεια, και ενέμειναν στη θέση τους για την ύπαρξη μιας και μοναδικής αρχής στο νησί την Κυπριακή Κυβέρνηση.¹¹⁹

¹¹⁹ Συγκεκριμένα παραθέτεται το αγγλικό κείμενο των τουρκικών θέσεων, από το, Republic of Turkey, Minister of Foreign Affairs, *Cyprus Issues (summary)*,

«In 1960, a partnership state between Turkish and Greek Cypriots was set up in accordance with the international agreements signed by the Turkish Cypriot and Greek Cypriot sides, as well as the Turkish, Greek and British governments. However, in 1963, only three years later, the Turkish Cypriots were ousted by force from all organs of the new Republic by their Greek Cypriot partners in clear breach of the founding agreements and the Constitution. The claim put forth thereafter by the Greek Cypriots to represent the "Republic of Cyprus" has been illegal, and has not been recognized by Turkey. The 1974 attempt by Greece to annex the Island, through a coup attempt, was resisted by Turkey in accordance with the 1960 Treaty of Guarantee. Consequently, Turkish Cypriots set up their own Republic, while continuing the search for reconciliation».

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΥΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ενταξιακή Πορεία της Κύπρου.

Από το 1971, η Κυπριακή Δημοκρατία είχε διαπιστώσει ότι η μελλοντική σύνδεση της με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (εξής ΕΟΚ), εμπεριείχε καίρια οικονομικά, αλλά και πολιτικά οφέλη. Υπό αυτό το πρίσμα υπεγράφη, στις 19 Δεκεμβρίου 1972, Συμφωνία Σύνδεσης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της ΕΟΚ. Η συμφωνία περιελάμβανε δύο φάσεις, με πρόβλεψη υλοποίησης σε διάστημα δέκα ετών. Το γεγονός αυτό από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (εξής ΕΚ) αποδείκνυε την αναγνώριση της αρμοδιότητας της Κυπριακής Κυβέρνησης, παρά τις αντιδράσεις της Τουρκοκυπριακής πλευράς. Απόρροια του γεγονότος αυτού είναι η επιβεβαίωση από την ΕΟΚ της νομικής υπόστασης της Κυπριακής Κυβέρνησης στο διεθνές πεδίο και η αποδοχή της εφαρμογής του «Δικαίου της Ανάγκης» για τη συνέχιση της λειτουργίας του Κυπριακού κράτους.

Η εφαρμογή της συμφωνίας διακόπηκε από την εισβολή των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων το 1974. Το πρώτο στάδιο της συμφωνίας παρατάθηκε έως το 1987, λόγω των γεγονότων και της νέας διαμορφωθείσας κατάστασης στη νησί με τη τουρκική κατοχή. Οι πράξεις της Τουρκίας, μεταξύ άλλων, επέφεραν μεγάλες οικονομικές δυσκολίες στη Κυπριακή Δημοκρατία. Προκάλεσαν τον εκτοπισμό περίπου 180.000 Ελληνοκυπρίων¹²⁰ από τις εστίες και τις περιουσίες τους, με αποτέλεσμα να επηρεάσουν τις διαπραγματεύσεις με την Κοινότητα. Τελικώς, στις 19 Οκτωβρίου 1987, υπογράφηκε μεταξύ της Κυπριακής Κυβέρνησης και της ΕΟΚ, το Πρωτόκολλο για την μετάβαση στο δεύτερο στάδιο της Συμφωνίας Σύνδεσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΚ επιβεβαίωσε και πάλι τη θέση της, όσον αφορά την ανεξαρτησία και την κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας, αναγνωρίζοντάς την ως τη μοναδική αναγνωρισμένη αρχή στο νησί. Τα γεγονότα, τόσο της τουρκικής εισβολής του 1974, αλλά και την ανακήρυξη του ψευδοκράτους της «ΤΔΒΚ» το 1983, δεν μπόρεσαν να αλλοιώσουν την διεθνή υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως εκφράζουσα του ενιαίου χώρου της Κύπρου,¹²¹ θέση την οποία επισφράγισε η ΕΚ με τις πράξεις της.

¹²⁰ Κουφουδάκης Βαγγέλης, *Κύπρος: Ένα Σύγχρονο Πρόβλημα σε Ιστορική Προοπτική*, ελληνική εκδ. ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2008, σελ. 139 – 140, επίσης, Θεοφάνους Ανδρέας, *Η Κύπρος η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Διακυβευόμενα Συμφέροντα. Η Ένταξη και η Λύση*, ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, Αθήνα 2006, σελ. 50 – 64.

¹²¹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 246 – 247.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, στις 4 Ιουλίου 1990, υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΟΚ, ως η νόμιμη αρχή ολόκληρου του νησιού. Η Τουρκοκυπριακή κοινότητα αντέδρασε, μέσω της «*de facto*» αρχής, του υπό κατοχή βόρειου τμήματος της Κύπρου. Η Τουρκοκύπριοι ενώ αποδέχονταν ότι, το συμφέρον της κοινότητάς τους συνάδει με τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, αμφισβητούσαν ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση είχε τη δικαιοδοσία να δεσμεύσει με τις αποφάσεις της ολόκληρο το νησί. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με γνωμοδότησή της, στις 30 Ιουνίου 1993, προέβη στην εξέταση του παραδεκτού της αιτήσεως της Κυπριακής Κυβέρνησης, εξετάζοντας τις θέσεις των Τουρκοκυπρίων αναφορικά με την αμφισβήτηση του δικαιώματος αυτού.

Κατά την εξέταση της υπόθεσης η επιχειρηματολογία των Τουρκοκυπρίων βασίστηκε στις διατάξεις της Συνθήκης Εγγυήσεως και του Κυπριακού Συντάγματος του 1960. Κατά τους Τουρκοκύπριους, με βάση τα άρθρα των εν λόγω κειμένων, έχουν το δικαίωμα άσκησης αρνησικυρίας, ασκώντας το δικαίωμα του Τουρκοκύπριου Αντιπροέδρου για κάθε απόφαση εξωτερικής πολιτικής και ιδιαίτερα για οποιαδήποτε συμμετοχή της Κύπρου σε διεθνή οργανισμό στον οποίο δεν είναι μέλη η Ελλάδα και η Τουρκία. Για τους ανωτέρω λόγους οι Τουρκοκύπριοι υποστήριξαν ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν θα έπρεπε να συνεχίσει την διαδικασία επειδή το αίτημα προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ήταν αποδεκτό από την κοινότητά τους. Η Επιτροπή επισήμανε ότι η θέση της ταυτίζεται με τις αποφάσεις του ΟΗΕ. Συγκεκριμένα, σημείωνε ότι ο Οργανισμός αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία ως μία και μοναδική νόμιμη αρχή στην Κύπρο και δεν αναγνωρίζει το ψευδοκράτος, το αυτοαποκαλούμενο ως «*Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου*». Καταλήγοντας, η Επιτροπή αποφάσισε, στη βάση των ανωτέρω, ότι θα αποδεχτεί την Κυπριακή αίτηση ως παραδεκτή και θα κινήσει τις διαδικασίες της Ένωσης για την εξέταση της.¹²²

Απόρροια των ανωτέρω είναι ότι, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συντάσσεται με τις αποφάσεις των ΗΕ στη βάση του διεθνή δικαίου, εμμένοντας στην αναγνώριση της διεθνούς υπόστασης του Κυπριακού κράτους και της αναγνώρισης της Κυπριακής Κυβέρνησης. Χαρακτηρίζει την διαμορφωθείσα κατάσταση ως «*βίαιο διαχωρισμό*» και επιβεβαιώνει ότι δεν αναγνωρίζει την «*κυβέρνηση του βορρά*». Επίσης, σημειώνει ότι, «*η εξουσία της Κυπριακής Κυβέρνησης εκτείνεται στην πράξη μόνο στο νότιο τμήμα του νησιού*», παρά ταύτα αναγνωρίζει τη διατήρηση του Συντάγματος του 1960.¹²³ Στη βάση των συμπερασμάτων αυτών, στη σύνοδο του Συμβουλίου, στις 4 Οκτωβρίου 1993, ζητήθηκε από την Επιτροπή να ξεκινήσει ουσιαστικές συνομιλίες με την κυβέρνηση της Κύπρου για την παροχή βοήθειας στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Παράλληλα, το Συμβούλιο δεσμεύτηκε να προσφέρει

¹²² Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 44 - 45.

¹²³ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 256 – 257.

την υποστήριξή του στις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ για την εύρεση μιας διευθέτησης του Κυπριακού ζητήματος. Σημείωνε ειδικότερα, ότι θα αξιολογούσε την ενταξιακή διαδικασία στο πλαίσιο μιας «πολιτικής διευθέτησης» του ζητήματος, τοποθετώντας με αυτό τον τρόπο το κυπριακό πρόβλημα ως καταληκτικό παράγοντα των εξελίξεων για την ενταξιακή πορεία της Κύπρου. Η διαδικασία της εισαγωγής της Κύπρου στην ΕΚ θα εξαρτιόταν από τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Η εξέλιξη αυτή δεν άρεσε στην Τουρκία και ενέτεινε τις προσπάθειες για να επηρεάσει τις εξελίξεις. Η επέμβαση στα θέματα της Κύπρου, αυτή τη φορά, εκδηλώθηκε απροκάλυπτα χωρίς να χρησιμοποιήσει την Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Από το 1995, η Τουρκία απαιτούσε από την ΕΕ να μην ξεκινήσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κύπρου μέχρι να επιτευχθεί επίλυση και επιπλέον θα έπρεπε πρώτα να συμφωνήσουν για την ένταξη και οι δύο κοινότητες με ξεχωριστά δημοψηφίσματα. Η στάση της Τουρκίας, τα επόμενα χρόνια, έγινε ακόμα πιο σκληρή με σκοπό να εμποδίσει την ένταξη. Το 1997, απείλησε ότι εάν προχωρήσει η ενταξιακή διαπραγμάτευση των ελεύθερων περιοχών του νησιού η Τουρκία θα προχωρούσε σε ενσωμάτωση των κατεχόμενων εδαφών του βόρειο τμήματος. Επιπλέον, απαιτούσε από την Ένωση, η ένταξη της Κύπρου να γίνει ταυτόχρονα με εκείνη της Τουρκίας.¹²⁴

Η έλλειψη προόδους στις διαπραγματεύσεις για την εύρεση κάποιας λύσης, οδήγησε την Επιτροπή να αναθεωρήσει τη θέση της, αποδεσμεύοντας την κοινή πορεία της ένταξης με εκείνη της επίλυσης. Στην «Ατζέντα 2000», στις 15 Ιουλίου 1997, αναφορικά με τη διεύρυνση της Ένωσης, ανέφερε ειδικότερα για την ενταξιακή διαδικασία της Κύπρου ότι θα μπορούσαν να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις προτού επιτευχθεί μια πολιτική διευθέτηση του Κυπριακού προβλήματος. Ιδιαίτερα τόνιζε ότι, εάν το ζήτημα δεν επιλυόταν πριν την προγραμματισμένη ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων θα έπρεπε να ξεκινήσουν συζητήσεις με την Κυπριακή Δημοκρατία, ως την μόνη αναγνωρισμένη αρχή στο νησί υπό το διεθνές δίκαιο. Τελικώς, η διαδικασία εξελίχθηκε με βάση την ανωτέρω θέση της Επιτροπής και η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων ξεκίνησε στις 31 Μαρτίου 1998, ενώ φυσικά παρέμενε άλυτο το κυπριακό πρόβλημα. Στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης το 2002, η Κύπρος είχε ολοκληρώσει το κύκλο των διαπραγματεύσεων και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την αποδοχή της στην ΕΕ, μαζί με άλλες εννέα υποψήφιες χώρες. Η Συνθήκη Προσχώρησης υπογράφηκε στην Αθήνα, στις 16 Απριλίου 2003 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαΐου 2004.

¹²⁴ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 510.

Κατά την πορεία ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας, τόσο η ΕΟΚ, όσο και η μετεξέλιξη αυτής, η ΕΕ, δεν αποδέχτηκαν την επιχειρηματολογία της τουρκικής πλευράς επί του Κυπριακού ζητήματος και δεν νομιμοποίησαν τις πράξεις της. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ουδέποτε αναγνώρισε την τουρκική ένοπλη εισβολή του '74 ως εφαρμογή του Άρθρου IV της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960, ήτοι ως νόμιμο δικαίωμα μίας εκ των Εγγυητριών Δυνάμεων. Η Ένωση αναγνωρίζει την εδαφική ακεραιότητα και ανεξαρτησία του Κυπριακού κράτους και την υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας ως τη μοναδικής αναγνωρισμένη αρχή, με την οποία και υπέγραψε την Συνθήκη Προσχώρησης. Παρόλα τα γεγονότα, της διαίρεσης του κυπριακού εδάφους, η Κυπριακή Δημοκρατία εξακολουθεί να αποτελεί την μοναδική Κυβέρνηση που αντιπροσωπεύει το σύνολο του πληθυσμού της Κύπρου. Παρά ταύτα, στη Συνθήκη προσαρτήθηκε συγκεκριμένο Πρωτόκολλο που προέβλεπε την αναστολή του Κοινοτικού κεκτημένου στο κατοχικό έδαφος της Κύπρου, λόγω της συνεχιζόμενης διαίρεσης του νησιού και της αδυναμίας ελέγχου των κατοχικών εδαφών από τη νόμιμη κυβέρνηση. Αυτός ο αναγκαστικός περιορισμός δεν σήμαινε καμία αδυναμία εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, παρά μια προσωρινή κατάσταση πραγμάτων.¹²⁵

Η Κυπριακή Δημοκρατία ως κράτος – μέλος της ΕΕ.

Με την ολοκλήρωση της περιόδου της ενταξιακής διαδικασίας της Κύπρου στην ΕΕ, παρέμενε ανοικτό το πρόβλημα της κατοχής και της διχοτόμησης του κράτους από τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις. Οι διαπραγματεύσεις για την επίλυση της κατάστασης κατέληξαν στο Σχέδιο Ανάν, το οποίο κατηγορηματικά απέρριψαν οι Ελληνοκύπριοι με δημοψήφισμα, τον Απρίλιο του 2004.¹²⁶ Η ΕΕ και η Διεθνή Κοινότητα, εξέφρασαν την απογοήτευσή τους για το γεγονός της μη αποδοχής του σχεδίου από τους Ελληνοκυπρίους και επομένως την απόρριψη του. Η ΕΕ, θα ήθελε να επιτευχθεί μια λύση του κυπριακού προβλήματος πριν την τελική ένταξη της Κύπρου και να καταφέρει να καταστεί μέλος της Ένωσης μια ενοποιημένη Κύπρος.¹²⁷

Οι ανωτέρω προθέσεις της ΕΕ, την οδήγησαν σε μια προσπάθεια δικαιολόγησης σημείων του σχεδίου όπου τελικώς, εάν εφαρμόζονταν, θα την έφερναν σε δύσκολη θέση και θα αντιτίθενται σε βασικές αρχές, καθώς και πολιτικές της Ένωσης. Η ύπαρξη μιας Συνθήκης Εγγυήσεως σε κράτος – μέλος της Ένωσης, θα αποδεικνυόταν μια δοκιμασία εφαρμογής των διακηρύξεων της. Ένας σημαντικός τομέας πολιτικής, για την πορεία της ΕΕ, αποτελεί η Κοινή Εξωτερική

¹²⁵ Βλ. οπ. π. Κουφουδάκης, *Κύπρος*, σελ. 141 – 143 και 150, καθώς, οπ. π. Χρυσστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 264 – 268.

¹²⁶ Βλ. Κεφ. Γ' Μέρους II, της παρούσας εργασίας.

¹²⁷ Βλ. Θεοφάνους, οπ. π., σελ. 64 – 67.

Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Η ύπαρξη μίας μη λειτουργικής διευθέτησης του Κυπριακού, ως προς την ανεξαρτησία του κράτους θα αποτελούσε τροχοπέδη. Η ύπαρξη διατάξεων που να αποδέχονται, είτε να ενεργοποιούν μία Συνθήκη Εγγυήσεως, η οποία καθίσταται αναχρονιστική από την εξέλιξη του διεθνούς δικαίου, όπως αποδείχτηκε ανωτέρω στην παρούσα εργασία, θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις να παρεμβαίνει σε Κοινοτικά θέματα ένα κράτος μη μέλος, όπως η Τουρκία.

Η Κύπρος ως κράτος - μέλος της Ένωσης, εντάχθηκε πλήρως στην ΚΠΑΑ (Κοινή Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας).¹²⁸ Η ΕΕ, στη συνεχή προσπάθεια της να διαμορφώσει και να υλοποιήσει αξιόπιστες πολιτικές, θα βρισκόταν μπροστά στην πρόκληση αντιμετώπισης του φαινομένου, οι αποφάσεις ενός κράτους – μέλους της, δει η Κυπριακή Δημοκρατία, να είναι δέσμιες της βούλησης κάποιας εκ των Εγγυητριών Δυνάμεων. Όπως έχει καταδείξει η ιστορική εξέταση των γεγονότων, η Τουρκία κατά τη σύνηθες πρακτική της, θα εύρισκε ξανά έρεισμα επέμβασης στην εσωτερική πολιτική ενός ενιαίου κράτους της Κύπρου. Η άσκηση πολιτικών πιέσεων, αλλά και η ένοπλη παρουσία της στο νησί, θα επηρέαζε την Τουρκοκυπριακή πλευρά προς την προώθηση των τουρκικών συμφερόντων. Μια τέτοια εξέλιξη θα μπορούσε να οδηγήσει την Ένωση σε πρακτικά προβλήματα άσκησης της ΚΠΑΑ, όπως η απόφαση χρήσης του κυπριακού εδάφους από συμμαχικές, είτε άλλες ένοπλες δυνάμεις. Ζητήματα άσκησης στρατηγικής και τακτικής σχεδίασης δεν θα αποτελούσαν πλέον μια εσωτερική υπόθεση μεταξύ της Κοινότητας και των μελών της λόγω ότι η Κύπρος θα έπρεπε να είχε τη συγκατάθεση της Τουρκίας. Μια τέτοια διαμορφωθείσα κατάσταση θα προκαλούσε σημαντικά προβλήματα έλλειψης άσκησης ίσων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της Κύπρου, μεταξύ των κρατών - μελών της ΕΕ, καθώς και του ενεργού, δραστήριου ρόλου της στην Κοινότητα. Βέβαια, μια τέτοια εξέλιξη δεν μπορεί να εκληφθεί ως αποδεκτή κατάσταση κατά το Ευρωπαϊκό οικοδόμημα και πολύ περισσότερο, θα αποτελούσε βαρίδιο στην άσκηση και υλοποίηση της λειτουργίας της Κοινότητας.¹²⁹

Η ίδια προβληματική, ανακύπτει και σε άλλες στρατηγικές, οι οποίες διαχειρίζονται τα εξωτερικά και εσωτερικά θέματα ασφάλειας της Ένωσης, όπως η Παγκόσμια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που αντικατέστησε την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας). Επιπλέον, ενστάσεις εγείρονται ακόμα και σε ζητήματα όπως η Ελεύθερη Διακίνηση Εμπορευμάτων και Προσώπων, την οποία οι πολίτες της Κύπρου δεν μπορούν να ασκήσουν στην ίδια τους την χώρα, ύστερα από την τουρκική εισβολή και κατοχή των εδαφών της βόρειας Κύπρου. Η κατάσταση αυτή αντιβαίνει θεμελιώδεις Ευρωπαϊκές αρχές που αποτελούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά διαπιστευτήρια της ελευθερίας των πολιτών ενός κράτους - μέλους.

¹²⁸ Βλ. οπ. π. Κουφουδάκης, σελ. 152.

¹²⁹ Βλ. οπ. π. Θεοφάνους σελ. 232 – 234.

Η δυνατότητα διακίνησης των Ευρωπαίων πολιτών, τόσο εντός της χώρας εθνικότητάς τους, όσο και εντός της ΕΕ, καθώς επίσης και η εγκατάσταση και απόκτηση ιδιοκτησίας εντός της Κοινότητας, αποκλείονται στην περίπτωση των εδαφών της βόρειας Κύπρου, τα οποία ελέγχονται από τις κατέχουσες τουρκικές ένοπλες δυνάμεις.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η απόφαση στην Υπόθεση *Αποστολίδης κατά Orams*, αναφορικά με το ζήτημα της ιδιοκτησίας, τόσο των εκτοπισμένων Ελληνοκύπριων, καθώς επίσης και των υπολοίπων ευρωπαίων πολιτών. Η δικαστική δικαίωση του Μελέτιου Αποστολίδη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ), στην οποία αναγνώρισε τους τίτλους ιδιοκτησίας του στα κατεχόμενα εδάφη της Κύπρου, αποκαλύπτει ακόμα μια αντίθετη πτυχή της διαμορφωθείσας κατάστασης, με αυτή των αρχών της Ένωσης.¹³⁰ Η επιχειρηματολογία της Τουρκίας για την παράνομη κατοχή, ως άσκηση των δικαιωμάτων της Εγγυήτριας Δύναμης, σύμφωνα με τη Συνθήκη του 1960, δημιουργούν για όλους τους ευρωπαίους πολίτες καταστάσεις μη εφαρμογής των αρχών και της πολιτικής της Ένωσης. Η ύπαρξη συνθηκών εγγυήσεων, ομοίων, με δικαιώματα επέμβασης, μπορούν να καταστρέψουν την όποια εφαρμογή μιας λύσης ως προς τη δημιουργία ενιαίου κράτους στη Κύπρο, καθώς και την υπόστασή του στην ΕΕ.¹³¹

Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας, κ. Κοτζιάς, σε έγγραφό του προς την Κυπριακή Κυβέρνηση, όπως δημοσιεύτηκε από την εφημερίδα *Φιλελεύθερος* της Κύπρου, αναφέρει χαρακτηριστικά,

*«Εάν το καθεστώς εγγυήσεων και κατοχής παραμείνει τότε η Κύπρος ως μέλος της ΕΕ θα είναι προτεκτοράτο μιας τρίτης δύναμης ευρισκόμενης εκτός της Ένωσης. Αυτό θα αποτελούσε παράδοξο για την ΕΕ και υποχώρηση στη διεθνή θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τόσο ως προς τα δικαιώματα της ίδιας στο διεθνές σύστημα, όσο και ως προς εκείνα του λαού της. Επιπλέον, θα αποτελέσει ευθεία υπονόμηση της ίδιας της ΕΕ, του χαρακτήρα, των αξιών και αρχών της.»*¹³²

Επιπλέον, ένα επιχείρημα, το οποίο χρησιμοποιείται από την Τουρκία για να στηρίξει την διατήρηση της Συνθήκης Εγγυήσεως, αναφέρεται στο ότι θα παρέχει

¹³⁰ Χατζημιχαήλ Νικήτας, *Ο Ευρωπαϊκός Δικαστικός Χώρος Πολιτικής Δικαιοσύνης και το Κυπριακό Πρόβλημα: Σκέψεις με Αφορμή την Υπόθεση Orams*, στο Σαμαρά Κρίσπη Αναστασία – Κωνσταντινίδης Αριστοτέλης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα σε Εξέλιξη. Διεθνές Διάσταση, Ζητήματα Διακυβέρνησης, Ανθρώπινα Δικαιώματα*, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Λευκωσία - Παν/μιο Κύπρου 2011, σελ. 113 – 138.

¹³¹ Βλ. οπ. π. Θεοφάνους, σελ. 240 – 241.

¹³² Βενιζέλος Κώστας, *Αποκαλύπτουμε το έγγραφο του Έλληνα ΥΠΕΞ για τις εγγυήσεις*, εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, Κύπρος 23 Οκτωβρίου 2016, <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/337157/apokalyptoume-to-engrafo-tou-ellina-yplex-gia-tis-engyiseis>, τελευταία πρόσβαση 05/11/16.

ασφάλεια στους Τουρκοκύπριους, γεγονός το οποίο καταρρίπτεται από την φύση της ΕΕ. Η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί βασικός στόχος της πολιτικής της Ένωσης για τα κράτη – μέλη της, καθώς επίσης και βασικός τομέας της εξωτερικής πολιτικής της. Οι Τουρκοκύπριοι, θα πρέπει να κατέχουν ίσα δικαιώματα με τους Ελληνοκύπριους και να έχουν ουσιαστική συμμετοχή σε όλες τις εκφάνσεις του δημόσιου βίου του κράτους. Θα πρέπει να διασφαλίζεται η πολιτιστική τους ταυτότητα και να απολαμβάνουν το σεβασμό, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της ταυτότητας του κύπριου πολίτη, καθώς και αυτού της ΕΕ. Τον ανωτέρω σκοπό δεν μπορεί να τον επιτελέσει η ύπαρξη μιας Συνθήκης Εγγυήσεως, καθώς επίσης ούτε η επεμβατική δυνατότητα ενός τρίτου κράτους. Η δημιουργία και η ορθή λειτουργία του κράτους, αποτελούν την διασφάλιση όλων των πολιτών της Κύπρου. Η ένταξη στην ΕΕ, προσφέρει τις συνιστώσες για να εξασφαλιστούν τα δικαιώματα των πολιτών των κρατών – μελών της, οι οποίοι αποτελούν αντιστοίχως τους ευρωπαίους πολίτες. Έχοντα ως κύρια πολιτική της ΕΕ την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπαγορεύει στα μέλη την προσχώρηση και εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΣΔΑ), γεγονός το οποίο δύναται να αποτελέσει την εγγύηση μιας ορθής λειτουργίας ενός κράτους.¹³³

Χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις της Υπατης Εκπροσώπου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας και Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κα Federica Mogherini. Στις 28 Οκτωβρίου 2016, αναφορικά με τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις που διεξάγονται μεταξύ της Κυπριακής Κυβέρνησης και της Τουρκοκυπριακής Κοινότητας τόνισε ότι,

«Προφανώς, η καλύτερη εγγύηση για την ασφάλεια για οποιαδήποτε χώρα στον κόσμο είναι ένα καλά λειτουργικό κράτος και ιδιαίτερα για κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να είναι κράτος μέλος της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης»¹³⁴

Με το θέμα των διεργασιών εύρεσης μίας λύσης για το Κυπριακό, είχε ασχοληθεί το Διεθνές Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για μια Ευρωπαϊκή λύση στην Κύπρο, το 2004-2005. Το εν λόγω Συμβούλιο είχε συγκληθεί από την Επιτροπή και με το πέρας των εργασιών του εξέδωσε πλήρες κείμενο των θέσεων του. Ειδικότερα

¹³³ Βλ. οπ. π. Θεοφάνους, σελ. 242 – 244.

¹³⁴ High Representative/Vice President Federica Mogherini

«Obviously the best guarantee for security in any country in the world is a well-functioning state and particularly for any Member State of the European Union is being a Member State of the European Union itself»,

στο, Remarks by the High Representative/Vice President Federica Mogherini at the joint press conference with Ioannis Kassoulides, Minister of Foreign Affairs of Cyprus,

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/13522/remarks-by-the-high-representativevice-president-federica-mogherini-at-the-joint-press-conference-with-ioannis-kassoulides-minister-of-foreign-affairs-of-cyprus_en , τελευταία πρόσβαση 28/10/16.

επί του θέματος σχεδίου επίλυσης του κυπριακού προβλήματος, αναφορικά και με την ΕΕ σημειώνει ότι,

«Η επίλυση του Κυπριακού προβλήματος πρέπει να εξευρεθεί υιοθετώντας και εφαρμόζοντας τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται το Διεθνές Δίκαιο και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτές είναι, συνοπτικά, η ειρηνική διευθέτηση των διαφορών, η κυριαρχία, ανεξαρτησία και ισότητα των κρατών, η απαγόρευση της επίθεσης και η μη αναγνώριση των συνεπειών της και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της αρχής του κράτους δικαίου. Τόσο η σημερινή τάξη των πραγμάτων στην Κύπρο, όσο και οι όροι που εμπεριέχονται στο τελευταίο Σχέδιο Ανάν δεν είναι συμβατοί με αυτές τις θεμελιώδεις αρχές. Είναι επίσης αναγκαίο να επιτευχθεί μία λύση η οποία να σέβεται πλήρως την ανάγκη για συμφιλίωση και συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων και όλων των ενδιαφερομένων πλευρών...

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να αδράξει αυτή την ιστορική ευκαιρία και να αναλάβει την ειδική ευθύνη της να βοηθήσει ενεργά την δρομολόγηση μιας διαδικασίας εκπόνησης Συντάγματος, η οποία θα επιτρέψει εν τέλει στην Κυπριακή Δημοκρατία, ως κράτος-μέλος, να επανακτήσει πλήρη κυριαρχία και ανεξαρτησία και να εγκαθιδρύσει ειρηνικά μια συνταγματική τάξη σύμφωνα με τις παραπάνω αρχές και βασισμένη στον πλήρη σεβασμό της διαφορετικότητας»¹³⁵

Συνεχίζοντας, στα συμπεράσματα, όπως παρατίθενται στο κείμενο, το Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές των προϋποθέσεων για την εξεύρεση μιας βιώσιμης λύσης για το κυπριακό. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι,

«Το Διεθνές Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων αναζητά μια δίκαιη και έντιμη λύση για την Κύπρο, η οποία να επιτρέπει στις κοινότητες να επιτύχουν συμφιλίωση και ένα ειρηνικό και ευήμερο μέλλον. Κατά συνέπεια συνιστά την τήρηση των Θεμελιωδών Αρχών του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου όπως αναφέρονται παραπάνω σε όλους τους αρμόδιους διεθνείς θεσμούς, συμπεριλαμβανομένου του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, αλλά ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπό το πρίσμα της ιστορικής ευκαιρίας που της παρουσιάζεται με την πρόσφατη ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας και την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία.»

Στο εν λόγω κείμενο, το Συμβούλιο, συνεχίζει αναλύοντας τις διεργασίες που είχαν γίνει μέχρι εκείνη τη στιγμή για την διαμόρφωση ενός σχεδίου επίλυσης, εστιάζοντας ειδικότερα στο Σχέδιο Ανάν και τις ελλείψεις που παρουσίαζε. Τονίζει

¹³⁵ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΣΥΓΚΛΗΘΕΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, Πλαίσιο αρχών για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού με γνώμονα το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο, στο <http://www.ifestosedu.gr/32ruleoflaw.htm>, τελευταία επίσκεψη 10/11/16.

τη σημασία που έχει η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ για την επίλυση του προβλήματος και παράλληλα αναπτύσσει τις απόψεις του γύρω από τις υποχρεώσεις της Ένωσης. Συγκεκριμένα, το Διεθνές Συμβούλιο στα συμπεράσματά του αναφέρει ειδικότερα για την Ένωση ότι,

*«Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με την ιστορική ευκαιρία και την ειδική ευθύνη να προωθήσει μια νέα διαδικασία δημοκρατικής συντακτικής διαδικασίας στην Κύπρο και να πείσει όλες τις κοινότητες να λάβουν μέρος σε αυτή τη διαδικασία. Κατ' αυτόν τον τρόπο η Ευρωπαϊκή Ένωση θα εξασφάλιζε την εφαρμογή των δικών της αρχών και αξιών, καθώς και αυτών του διεθνούς δικαίου γενικότερα, μέσα στα εδάφη ενός κράτους-μέλους της.»*¹³⁶

Σύμφωνα με πρόσφατο έγγραφο του Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας, κ. Νίκου Κοτζιά, προς την κυπριακή κυβέρνηση, το οποίο κυκλοφόρησε η εφημερίδα Φιλελεύθερος, στις 23 Οκτωβρίου 2016, με τίτλο «Η κατάργηση του συστήματος εγγυήσεων και η εκπόνηση ενός Συμφώνου Φιλίας και Ασφάλειας», τονίζει ότι η Ελλάδα δεν αποδέχεται το καθεστώς των εγγυήσεων και «τάσσεται θεμελιακά και αφετηριακά ενάντια στην καθ' οιονδήποτε τρόπο διατήρησή τους». Σημειώνει, ότι η Ελλάδα «θέλοντας να συμβάλει ουσιαστικά στην κατάργηση της Συνθήκης Εγγυήσεως έθεσε το ζήτημα από την αρχή της διαδικασίας διαπραγμάτευσης».¹³⁷ Αναφερόμενος στην ΕΕ περιγράφει το οξύμωρο της κατάστασης που δημιουργεί το γεγονός ύπαρξης ενός καθεστώτος εγγυήσεως για κράτος – μέλος της, δει την Κύπρο, από τρίτο κράτος το οποίο βρίσκεται εκτός της ένωσης. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι η Κύπρος θα αποτελεί «προτεκτοράτο μιας τρίτης δύναμης». Τονίζει ότι,

«...θα αποτελούσε παράδοξο για την ΕΕ και υποχώρηση στη διεθνή θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τόσο ως προς τα δικαιώματα της ίδιας στο διεθνές σύστημα, όσο και ως προς εκείνα του λαού της. Επιπλέον, θα αποτελέσει ευθεία υπονόμηση της ίδιας της ΕΕ, του χαρακτήρα, των αξιών και αρχών της.»

¹³⁶ Βλ. οπ. π. ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ

¹³⁷ Βενιζέλος Κώστας, Αποκαλύπτουμε το έγγραφο του Έλληνα ΥΠΕΞ για τις εγγυήσεις, εφημερίδα Ο Φιλελεύθερος, Κύπρος 23 Οκτωβρίου 2016, <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/337157/apokalyptoume-to-engrafo-tou-ellina-yplex-gia-tis-engyiseis> , τελευταία πρόσβαση 05/11/16.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ

Τουρκία και Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Η σχέσεις της Τουρκίας με την ΕΕ δεν αποτελεί πρόσφατο εγχείρημα, αλλά έχει μια ιστορική διάρκεια ξεκινώντας από το 1963, κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σύνδεσης της με την ΕΟΚ, με τελικό στόχο την πλήρη ένταξη της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι η Τουρκία μπορούσε να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις προσχώρησης και ότι ήταν σε θέση να ικανοποιήσει τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης.¹³⁸ Ωστόσο, η πορεία των γεγονότων αποδεικνύει ότι μέχρι σήμερα δεν έχει καταφέρει να υλοποιήσει τα προαπαιτούμενα για την συνέχιση της διαδικασίας. Πέραν των πολλών κριτηρίων, βασιζόμενα σε αρχές όπως η σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα του ανθρώπου, τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων, η Τουρκία έχει να υλοποιήσει υποχρεώσεις στο πλαίσιο των περιφερειακών θεμάτων και των διεθνών υποχρεώσεων της. Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα για τη Τουρκία αποτελεί η διευθέτηση των παραβιάσεων της Κύπρου, στο πλαίσιο της ειρηνικής επίλυσης των συνοριακών διαφορών.¹³⁹

Η παρέμβαση της Τουρκίας στη Κύπρο κατά τη περίοδο 1963 – 1974, που ολοκληρώθηκε με την εισβολή, καθώς και η στάση της μετά την εισβολή και την αναγνώριση του ψευδοκράτους ΤΔΒΚ, αλλά επίσης και η στάση της έως σήμερα για τη Κύπρο, παραμένει ως μια συνεχιζόμενη παραβίαση του διεθνούς δικαίου, όπως αναγνωρίζεται από τα Ψηφίσματα του ΟΗΕ. Παρόλα ταύτα, η προσπάθεια της Τουρκίας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνεχίστηκε το 1987 με την αίτηση της για ένταξη στην ΕΟΚ. Οι σχέσεις των δύο μερών διευρύνθηκαν περεταίρω το 1995, όταν η Τουρκία υπέγραψε Συμφωνία Τελωνιακής Ένωσης με την ΕΟΚ.

Εντούτοις, κατά την ίδια περίοδο, η στάση της Τουρκίας σκλήρυνε, αναφορικά με τις συζητήσεις έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Κύπρου με την ΕΕ. Έθετε ως απαίτηση να λυθεί πρώτα το Κυπριακό ζήτημα και μετά να συζητηθεί η ένταξη της Κύπρου και εφόσον είχαν συμφωνήσει και οι δύο κοινότητες. Επιπλέον, το 1997, απαιτούσε η ένταξη της Κύπρου να γίνει ταυτόχρονα με την δική της. Το

¹³⁸ Κριτήρια προσχώρησης (κριτήρια της Κοπεγχάγης), *«Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση θεσπίζει τους όρους (άρθρο 49) και τις αρχές (άρθρο 6 παράγραφος 1) με τις οποίες πρέπει να συμμορφώνεται κάθε χώρα που επιθυμεί να γίνει μέλος της ΕΕ. Πρέπει να πληρούνται ορισμένα κριτήρια για την εισδοχή. Αυτά τα κριτήρια (γνωστά ως κριτήρια της Κοπεγχάγης) καθιερώθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 και ενισχύθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης το 1995»*, http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html?locale=el, τελευταία επίσκεψη 06/11/16.

¹³⁹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 147 – 152.

Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου, το Συμβούλιο Κορυφής, αποφάσισε για τη διεύρυνση της Ένωσης και στις χώρες που περιελήφθησαν προς έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων συμπεριλαμβανόταν μεταξύ άλλων η Κύπρος, ενώ αντίθετα δεν συμπεριλήφθηκε η Τουρκία. Την επόμενη των συμπερασμάτων του Συμβουλίου η Τουρκία, ενοχλημένη, ανακοίνωσε ότι διακόπτει τον πολιτικό διάλογο με την ΕΕ.¹⁴⁰

Το επόμενο βήμα έγινε από την πλευρά της Ένωσης για να ομαλύνει και να καλλιεργήσει την ανάπτυξη των σχέσεων της με την Τουρκία. Στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι το 1999, η Τουρκία έλαβε το καθεστώς της υποψήφιας προς ένταξης χώρας στην ΕΕ. Στην εναρκτήρια δήλωση υπενθύμιζε ότι η ΕΟΚ και η Τουρκία είχαν υπογράψει τη Συμφωνία Σύνδεσης του 1963, γεγονός το οποίο επαναδιατυπώθηκε επίσης σε μετέπειτα δήλωση του Συμβουλίου, το 2005. Επίσης, κατέστη την προσοχή της Τουρκίας αναφορικά με το γεγονός ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται στη βάση της ομοφωνίας, στη Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη της ΕΕ, στην οποία συμμετέχουν όλα τα κράτη – μέλη, δείχνοντας ξεκάθαρα την αναγκαιότητα δημιουργίας καλών σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία.¹⁴¹

Στο κείμενο του Ελσίνκι, το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στρεφόμενα προς όλα τα υποψήφια κράτη τονίζοντας την αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών σύμφωνα με το Χάρτη και τα παρότρυνε προς την άσκηση επίλυσης των διαφορών τους με αυτόν τον τρόπο. Το κείμενο αφορούσε ιδιαίτερα την Τουρκία, η οποία έχει παραβιάσει τους κανονισμούς του ΧτΗΕ, με την εισβολή και τη συνεχιζόμενη κατοχή εδαφών της βόρειας Κύπρου. Αποτελεί ένα αναμφισβήτητο γεγονός, το οποίο έχουν καταδείξει σειρά αποφάσεων του ΣΑ και της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ, από το 1974 έως και σήμερα. Επομένως, ένα επόμενο βήμα για την ένταξη της Τουρκίας θα μπορούσε να γίνει εφόσον πρώτα αξιολογηθεί η στάση της υποψήφιας χώρας αναφορικά με τις εξελίξεις στο κυπριακό πρόβλημα. Αυτό επιβεβαίωνε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο ίδιο κείμενο, αναφέροντας ότι το αργότερο έως το 2004 θα επανεξέταζε την κατάσταση ως προς τις εκκρεμείς διαφορές. Υπό αυτές τις διατάξεις, η Ένωση καλούσε την Τουρκία να τεθεί θετικά στην επίλυση του Κυπριακού προβλήματος για να εκπληρώσει ένα από τα προαπαιτούμενα για την ένωση. Ειδικότερα, η αναφορά του Συμβουλίου εστιάζει στον Χάρτη και τονίζει ότι πρέπει η επίλυση να γίνει στη βάση του διεθνούς δικαίου. Υπό αυτό το πρίσμα καταδεικνύεται ότι δεν θα είναι αποδεκτή η ύπαρξη ρυθμίσεων συγκρουόμενων με κανόνες του ΧτΗΕ, όπως αποδείχτηκε στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας ότι υφίσταται για την Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960.¹⁴²

¹⁴⁰ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 510.

¹⁴¹ Βλ. οπ. π. Κουφουδάκης, *Κύπρος*, σελ. 126 – 132.

¹⁴² Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 648.

Το Δεκέμβριο του 2004, τελικώς, η Τουρκία πέτυχε να ξεκινήσει ενταξιακές συνομιλίες με την ΕΕ. Για πολλούς ήταν σαφές ότι η διαπραγμάτευση θα ήταν γεμάτη προβλήματα και θα οδηγούσε περισσότερο σε μία ειδική σχέση της Τουρκίας με την ΕΕ, παρά στην ένταξη. Είχε προηγηθεί η θετική στάση της Τουρκίας στο σχέδιο Ανάν, γεγονός το οποίο είχε ικανοποιήσει τα ευρωπαϊκά κράτη ως μια επαρκή προσπάθεια για την επίλυση του προβλήματος. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο κείμενο του, το 2004, μεταξύ άλλων τόνιζε ότι η Τουρκία ήταν απαραίτητο να δεσμευτεί για σχέσεις «καλής γειτονίας» και να συνεχίσει να συνεργάζεται με τα κράτη – μέλη για την επίλυση των συνοριακών διαφορών. Οι παραβατικές πράξεις της Τουρκίας, υπό το διεθνές δίκαιο, εναντίων της Κύπρου δεν έχουν παύσει και η μη αναγνώριση της τελευταίας αποτελούν παρεκκλίσεις από μια επιτυχή ενταξιακή διαδικασία.

Παράλληλα με την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, η Τουρκία έπρεπε να επεκτείνει την τελωνιακή ένωση στα εδάφη των δέκα νέων κρατών – μελών της Ένωσης, γεγονός που πλέον συμπεριλάμβανε και την Κύπρο. Η Τουρκία, με ευκρινώς τη διάθεση να μην παρεκκλίνει από τη θέση της αναφορικά με τη μη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας, προέβη σε διευκρινιστική δήλωση. Τον Ιούλιο του 2005, δήλωσε ότι, η επέκταση της τελωνιακής ένωσης με τα νέα μέλη δεν συνιστούσε «*καθ' οιονδήποτε τρόπο πράξη αναγνώρισεως την ελληνοκυπριακής διοικήσεως από την Τουρκία*».¹⁴³ Ακολούθησε η απάντηση της Ένωσης με τη διακήρυξη όλων των κρατών – μελών, το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, θεωρώντας την τουρκική δήλωση ως νομικά άκυρη.

Η Τουρκία οφείλει να τηρήσει σειρά κριτηρίων όπως αυτά έχουν προσδιορισθεί στα «*κριτήρια της Κοπεγχάγης*». Ειδικότερα ως προς τα θέματα του κράτους και των πολιτών του, θα πρέπει να δέχεται απaráκλητα τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και να εγγυάται τις αρχές της Δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας των μειονοτήτων. Επιπλέον, πρέπει να επιτελέσει με πλήρη σεβασμό τη «*σχέση καλής γειτονίας*» και επομένως η Τουρκία θα πρέπει να αναλάβει δεσμεύσεις για την επίλυση συνοριακών διαφορών, σύμφωνα με τις αρχές της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών, όπως προβλέπεται στο ΧτΗΕ. Η τήρηση των κανόνων και ο σεβασμός των αρχών και των προϋποθέσεων οφείλει να τηρεί οποιαδήποτε υποψήφια για ένταξη χώρα, όπως και η Τουρκία. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα στις χώρες μέλη της Ένωσης και στην Επιτροπή, να ασκούν πραγματικό έλεγχο επί των υποψηφίων χωρών, αναφορικά με το εάν υλοποιούν τις ανωτέρω δεσμεύσεις, καθώς και επί του συνόλου των όσων προβλέπονται στις ετήσιες εκθέσεις προόδου, καθώς και των αποτελεσμάτων της Εταιρικής Σχέσης

¹⁴³ Βλ. οπ. π. σελ. 650.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιανουάριο του 2006 εξέφρασε τις αρχές, τις προτεραιότητες και τους όρους της «Εταιρικής Σχέσης», αναφορικά με την Τουρκία σε σχέση με τα ζητήματα της Κύπρου. Ειδικότερα σημειώνει, ότι η Τουρκία έχει την υποχρέωση να εξασφαλίσει ότι θα υπάρχει υποστήριξη των προσπαθειών για την επίτευξη μιας συνολικής διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος στο πλαίσιο του ΟΗΕ και σύμφωνα με τις αρχές της ΕΕ. Επίσης, καλεί την Τουρκία να αναγνωρίσει την Κύπρο ως κράτος – μέλος της Ένωσης και να πραγματοποιήσει συγκεκριμένα βήματα για την ομαλοποίηση των διμερών σχέσεων της, τόσο με όλα τα μέλη της Κοινότητας, όσο και με την Κύπρο. Ο Δρ. Κύπρος Χρυσοστομίδης αναφέρει σε χαρακτηριστικό απόσπασμα, τα στοιχεία εκείνα που οφείλουν να υιοθετήσουν τα κράτη που βρίσκονται υπό ενταξιακό καθεστώς, «Τα νομικά και πολιτικά κριτήρια περιλαμβάνουν το κράτος δικαίου, την παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις δημοκρατικές διαδικασίες και οικονομικά θέματα όπως οικονομία της ελεύθερης αγοράς κτλ.»¹⁴⁴

Εντούτοις, η στάση της Τουρκίας δε βελτιώθηκε και συνεχίζει να διατηρεί την αρνησικυρία στη συμμετοχή της Κύπρου σε διεθνείς οργανισμούς, αλλά και σε πολυμερείς συμφωνίες. Το γεγονός αυτό έχει προκαλέσει δυσκολίες για την ΕΕ. Ένα από τα χρόνια προβλήματα εντοπίζεται στην προσπάθεια συνεργασίας της ΕΕ με το ΝΑΤΟ, κατά την οποία χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα προσκόμματα τα οποία θέτει η Τουρκία στη συνεργασία, τονίζοντας προβλήματα με την ΚΠΑΑ της Ένωσης, όπως αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο.¹⁴⁵

Η Τουρκία και οι ενταξιακές της υποχρεώσεις.

Η στάση της Τουρκίας απέναντι στη Κύπρο δεν έχει αλλάξει ακόμα και σήμερα, καθόσον διεξάγεται διαπραγματευτική διαδικασία για την επίτευξη μίας λύσης του κυπριακού προβλήματος. Η Τουρκία δεν συμμορφώνεται με τις υποδείξεις της Ένωσης, γεγονός που αποτελεί την συνήθη πρακτική της, εντούτοις προσπαθεί να εγείρει συνεχώς μοχλούς πίεσης για την ένωση. Οι συνεχείς εξελίξεις στη διεθνή σκηνή, όπως η μεταναστευτική κρίση, έχουν καταστήσει την Τουρκία ως απαραίτητο συνομιλητή της ΕΕ. Η Συμφωνία ΕΕ – Τουρκίας, για τον έλεγχο της μεταναστευτικής ροής από τα παράλια της Τουρκίας προς το Ανατολικό Αιγαίο και ειδικότερα προς τα ελληνικά νησιά, χρησιμοποιείται πολλάκις από την Τουρκία ως πεδίο πιέσεων προς την Ένωση. Η συνήθης τακτική της απέναντι στην ΕΕ είναι να επωφεληθεί των εξελίξεων για την επίτευξη των εθνικών των επιδιώξεων. Το γεγονός αυτό δεν της καθιστά ένα αξιόπιστο κράτος, αναφορικά με την όποια

¹⁴⁴ Βλ. οπ. π. Κουφουδάκης, *Κύπρος*, σελ. 143, υποσημείωση 4.

¹⁴⁵ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 153 – 155 και 162.

δέσμευση της σε σχέση με τα κριτήρια της ενταξιακής της πορείας, καθώς και γενικότερα ότι θα εφαρμόσει τις όποιες υποχρεώσεις της.

Ιδιαίτερα επίκαιρη είναι η τοποθέτηση του καθηγητή κ. Στέλιου Περράκη, όπως είχε διατυπωθεί σε συνέντευξή του σε κυπριακή εφημερίδα το 2014, με αφορμή την Τουρκική παραβίαση της ΑΟΖ της Κύπρου, στην οποία σημείωνε ότι,

«θα μπορούσε η Κύπρος να ενεργοποιήσει τις διαδικασίες στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης... Δεν καταλαβαίνω πώς είναι δυνατό να υπάρχουν τόσες παραβιάσεις από την πλευρά των υποχρεώσεων της Τουρκίας και να μην ενεργοποιούνται τα όργανα της ΕΕ...

Θεωρώ ότι από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και μετά, το κεφάλαιο αυτό δεν έχει ενεργοποιηθεί όσο θα μπορούσε. Και είναι περίεργο γιατί η Κυπριακή Δημοκρατία έχει δείξει ότι έχει κουλτούρα διεθνούς δικαίου. Δεν έχει πρόβλημα να πάει να διεκδικήσει σε ένα όργανο την εφαρμογή και ερμηνεία του διεθνούς δικαίου, θα μπορούσε να ήταν πιο επιθετική στο ευρωπαϊκό δίκαιο...

Η επόμενη μέρα είναι αγώνας. Η Κυπριακή Δημοκρατία τα δύο τρίτα από τα 55 χρόνια ζωής της είναι υπό κατοχή και αν λάβετε υπόψη τα γεγονότα του '63 και '64 στην ουσία γεννήθηκε με μια εσωτερική θεσμική αναπηρία, η οποία βαραίνει όλα τα γεγονότα που ακολούθησαν. Αυτό το πράγμα την έχει οδηγήσει σε ένα αγώνα επιβίωσης. Ο αγώνας λοιπόν δεν μπορεί παρά να είναι πολιτικός, θεσμικός, νομικός. Εγώ είμαι πάντοτε υπέρ της άποψης ότι η διεθνοποίηση του Κυπριακού είναι αυτή η οποία μπορεί να οδηγήσει σε ένα καλό αποτέλεσμα. Το ότι φύγαμε από τη διεθνοποίηση, βλέπουμε τα αποτελέσματα. Αν θέλουμε να διατηρήσουμε κάποιες από τις αρχές και τα δικαιώματά μας, πραγματικά κοιτώντας στα μάτια τους εταίρους μας, πρέπει να τους πούμε «προσέξτε, δεν μπορείτε να μιλάτε με διαφορετική γλώσσα για τους έποικους για παράδειγμα ή για τους πρόσφυγες και την επιστροφή τους με διαφορετικό τρόπο από ότι μιλάτε για την πρώην Γιουγκοσλαβία ή άλλες περιοχές, ή για την Ουκρανία. Ό,τι δηλαδή εφαρμόζεται παντού στον κόσμο θα πρέπει να εφαρμοστεί και εδώ». Αν θέλουμε να το πετύχουμε αυτό χρειάζεται η ένταση της προσοχής και της διεκδίκησης. Δεν θέλω να πω ότι είμαι αισιόδοξος για μια αυριανή λύση, αλλά είμαι αισιόδοξος όσο υπάρχουν αρχές και όσο πιστεύουμε ότι η διεθνής κοινότητα, μέσα από τις πολιτικές διεργασίες, μπορεί να οδηγείται και στην υιοθέτηση και εμπέδωση αυτών των αντιλήψεων. Εξάλλου στην Ευρώπη, όπου μετέχουμε όλοι, και η Κύπρος αυτά επαγγέλλεται, αυτά λέει η Συνθήκη της Λισαβόνας και δεν έχουμε παρά να τα θυμίζουμε.»¹⁴⁶

Η Έναρξη διαπραγματευτικής διαδικασίας με ένα κράτος, το οποίο κατέχει και ελέγχει στρατιωτικά εδάφη άλλης χώρας – μέλος της Ένωσης αποτελεί πρωτίστως

¹⁴⁶ Περράκης Στέλιος, *Η Κυπριακή Δημοκρατία αξιοποιεί πολύ καλά το διεθνές δίκαιο*, Εφημερίδα Ο Φιλελεύθερος, 8 Δεκ 14, στο <http://www.philenews.com/el-gr/koinonia-anthropoi/443/231677/stelios-perakis-i-kypriaki-dimokratia-axiopoiei-poly-kala-to-diethnes-dikaio>, τελευταία επίσκεψη 05/11/16.

ζήτημα αρχών της Ένωσης, βάση των οποίων εδράζεται το οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.¹⁴⁷ Σε κείμενο που συνέταξε το Διεθνές Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων, το οποίο είχε συγκληθεί από την Επιτροπή, με σκοπό την εξέταση μιας ευρωπαϊκή λύσης στην Κύπρο, αναφερόμενο στις αρχές της Ανεξαρτησίας και της Ισότητας, σημειώνει ότι,

«10. Το διεθνές δίκαιο, καθώς και το δίκαιο της ΕΕ, βασίζεται στην αναγνώριση ανεξάρτητων και κυρίαρχων κρατών. Στις σχετικές αρχές συμπεριλαμβάνονται η υποχρέωση μη-επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών και ο σεβασμός της εδαφικής ακεραιότητας όλων των κρατών. Επιπλέον, το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης προβλέπει ότι ενόσω ο λαός ενός κράτους έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση του κράτους αυτού, η ελεύθερη επιλογή του λαού του κράτους, σύμφωνα με τις βασικές διεθνείς και ευρωπαϊκές αξίες, πρέπει να γίνεται σεβαστή σε διεθνές επίπεδο.»

Αναφερόμενο, στο ζήτημα της Δημοκρατίας, το Διεθνές Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων, σημείωσε ότι οι διεργασίες βασίζονται στον κανόνα της πλειοψηφίας, εξασφαλίζοντας την πλήρη αναγνώριση και εφαρμογή των δικαιωμάτων του ατόμου, των μειονοτήτων, αλλά και των ομάδων, οι οποίοι στο σύνολο τους αποτελούν τους πολίτες του κράτους. Η αναφορά αυτή επιβεβαιώνει ότι η μόνη θεμιτή εγγύηση για τους πολίτες ενός κράτους αποτελεί η ορθή λειτουργία του ίδιου του κράτους. Το Διεθνές Συμβούλιο αναφερόμενο στην αξία της Δημοκρατίας στην ΕΕ σημειώνει ότι,

«Η αρχή της δημοκρατίας αποτελεί ένα συνεχώς αυξανόμενης σημασίας μέρος του διεθνούς δικαίου και βρίσκεται στην καρδιά του ευρωπαϊκού δικαίου. Το Άρθρο 3 του Καταστατικού Χάρτη αναφέρεται σε πλουραλιστική δημοκρατία, σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου ως αρχές του συστήματος του Συμβουλίου της Ευρώπης, ενώ το άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση διακηρύσσει τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και του κράτους δικαίου ως θεμελιώδεις αρχές της Ένωσης.»¹⁴⁸

Αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι αυτό το διαμορφωμένο πλαίσιο της ΕΕ αποτελεί προϋπόθεση για υποχρεωτική εναρμόνιση όλων των κρατών – μελών. Υπό αυτό το θεσμικό πλαίσιο, όπως είναι φυσικό, οφείλουν να συμμορφωθούν και τα τρίτα κράτη που βρίσκονται σε καθεστώς ενταξιακής διαδικασίας στην Ένωση.

¹⁴⁷ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 213.

¹⁴⁸ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΣΥΓΚΛΗΘΕΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, *Πλαίσιο αρχών για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού με γνώμονα το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, στο <http://www.ifestosedu.gr/32ruleoflaw.htm>, τελευταία επίσκεψη 10/11/16.

Ζητούμενο αποτελεί, το κατά πόσο θα εναρμονιστεί η Τουρκία και εάν όχι, ποια θα είναι η αντίδραση της ΕΕ και των κρατών – μελών της.

Η πρακτική της Τουρκίας έναντι της Κύπρου στον ΟΑΣΕ

Η Τουρκία συμμετέχει σε διεθνείς οργανισμούς, στους οποίους μέλος τους είναι και η Κυπριακή Δημοκρατία. Πέραν την συνύπαρξή τους στον ΟΗΕ, συνυπάρχουν και στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (εξής ΟΑΣΕ). Ο εν λόγω οργανισμός αποτελεί τον μεγαλύτερο διακρατικό οργανισμό για την διαφύλαξη της ασφαλείας. Ο ΟΑΣΕ ειδικεύεται στον ευρωπαϊκό χώρο και ιδρύθηκε το 1975, με την ιδρυτική πράξη του Ελσίνκι, στην Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ). Η τελευταία αυτή ονομασία αποτέλεσε το αρχικό όνομα του οργανισμού έως το 1995, όπου και μετονομάστηκε στο σημερινό του όνομα. Η Διάσκεψη του Ελσίνκι σκοπό είχε να εκφράσει την περί «Δικαίου συνείδηση» όλων των ευρωπαϊκών κρατών και επιπλέον των ΗΠΑ και του Καναδά.

Η Διάσκεψη επιβεβαιώνει τις βασικές αρχές του Χάρτη των ΗΕ, καθώς επίσης και άλλες οι οποίες πλαισιώνουν την εξέλιξη του διεθνούς δικαίου. Αποτελεί σημαντικό κείμενο επιβεβαίωσης του *status quo* του ευρωπαϊκού χώρου και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών – μελών του. Ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο αποτελεί η χρονική περίοδο στην οποία λαμβάνει χώρα η Διάσκεψη. Διεξάγεται ακριβώς τον επόμενο χρόνο από την Τουρκική εισβολή στη Κύπρο και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο καθηγητής Γεώργιος Τενεκίδης, οι αρχές που διατυπώνει δύναται να αποτελούν, «αν κριθούν από ορισμένη σκοπιά, τον αντίλογο και έμμεσα την καταδίκη των επιθετικών ενεργειών της Τουρκίας στη Κύπρο».¹⁴⁹

Η πρώτη αρχή της Διάσκεψης, αναφέρεται στη κυρίαρχη ισότητα και στο σεβασμό των δικαιωμάτων που απορρέουν από την κρατική κυριαρχία, ως αναγνώριση των αρχών του ΧτΗΕ. Υπό αυτό το πρίσμα η ΔΑΣΕ, επιβεβαιώνει την παραβατική συμπεριφορά της Τουρκίας έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας. Συνεχίζει, με τη δεύτερη αρχή στην οποία επιβεβαιώνει την απαγόρευση της προσφυγής, είτε της απειλής Χρήσης Βίας, γεγονός που καταδεικνύει τις πράξεις της Τουρκίας του 1974 και συνάμα καταρρίπτει την ερμηνεία ότι ένα τέτοιο δικαίωμα μπορεί να είναι απόρροια μιας συνθήκης, όπως αυτή της Εγγυήσεως του 1960. Η στάση της Τουρκίας, επί του συνόλου της δημιουργεί ερωτήματα ως προς τη προσπάθεια συνεργασία μεταξύ των ισότιμων κρατών. Υιοθέτησε τη στρατηγική της μη αναγνώρισης την Κυπριακή Δημοκρατία, με στόχο να αποτρέψει να βρεθεί στη δυσχερή θέση να δικαιολογηθεί για τις πράξεις της. Οι ενέργειες της καταδεικνύουν ότι δεν έχει έρθει σε συζητήσεις με την Κυπριακή Δημοκρατία και προτιμά να

¹⁴⁹ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης– Κρανιδιώτης, *ΚΥΠΡΟΣ*, σελ. 281.

υποδεικνύει την Τουρκοκυπριακή αρχή ως την υπεύθυνη των δικαιοδικών συνομιλιών, υπονοώντας ότι πρόκειται για μια εσωτερική, κοινοτική διαφορά, αποσιωπώντας την παράνομη κατοχή που ασκεί. Ο καθηγητής Γεώργιος Τενεκίδης σημειώνει εύστοχα ότι το γεγονός αυτό από μόνο του αποτελεί,

«παράνομη και παράτυπη υποκατάσταση προσώπων, κατά το πνεύμα του Χάρτη των ΗΕ...

Κατά το πνεύμα όμως του Καταστατικού Χάρτη έγκυροι συνομιλητές για τη διευθέτηση διαφοράς που απειλεί την ειρήνη και την ασφάλεια είναι οι εκπρόσωποι πραγματικών φορέων εξουσίας, εκπρόσωποι κρατών.»¹⁵⁰.

Επομένως, η Τουρκία αγνοώντας τα γεγονότα, ως η μόνη υπεύθυνη της κατάστασης που επέβαλε στη Κύπρο, δημιουργεί το παράδοξο, με τις ενέργειες και την χρησιμοποίηση των ενόπλων δυνάμεων της, να αποποιείται των ευθυνών της. Προβάλλει την Τουρκοκυπριακή αρχή ως αρμόδια να διαπραγματευτεί την κατάσταση εισβολής, η οποία ούτε είναι υπεύθυνη, ούτε μπορούσε να προκαλέσει, αλλά πολύ περισσότερο δεν μπορεί να επιλύσει, όσα διαπράχθηκαν από την Τουρκία με το πρόσχημα της άσκησης των δικαιωμάτων της Εγγυήτριας Δύναμης. Για την προσπάθεια εξασφάλισης των εθνικών επιδιώξεων έναντι του κυπριακού θέματος, η Τουρκία, κάνει επιλεκτική χρήση των κανόνων του διεθνούς δικαίου, πρακτική όπου συνηθίζει, επί το πλείστον, να πράττει σε όλους τους οργανισμούς που συμμετέχει.

Επιπλέον, στις αρχές που διακηρύσσει ο ΟΑΣΕ αναφέρεται και στην απαγόρευση επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών, γεγονός το οποίο η Τουρκία έχει παραβιάσει πολλάκις στο ζήτημα της Κύπρου. Ισχυριζόμενη ότι, το δικαίωμα αυτό της αποδίδεται από τις διατάξεις της Συνθήκης Εγγυήσεως, παραβλέπει την υποχρεωτική προϋπόθεση οι πράξεις της να συνάδουν με τις αρχές του ΧτΗΕ. Θα πρέπει να τηρούνται οι αρχές και οι κανόνες απαγόρευσης της άσκησης, είτε απειλής χρήσης βίας. Επίσης, στην επίκληση της Συνθήκης του 1960 θα πρέπει οποιαδήποτε παρέμβαση να μην αποκλίνει από τους κανόνες της οι οποίοι προβλέπουν στην εξασφάλιση και διατήρηση της ενότητας και όχι του διαμελισμού, διχοτόμησης της Κύπρου. Παρά ταύτα, όπως έχει αναλυθεί στη παρούσα εργασία, η παρέμβαση τρίτου κράτους δύναται να θίγει τις αρμοδιότητες αποκλειστικής εξωτερικής και εσωτερικής πολιτικής του κράτους και επομένως να παραβιάζει την κυριαρχία του, αντιβαίνοντας των κανόνων του ΧτΗΕ.

Η επιβεβαίωση αρχών του διεθνούς δικαίου, όπως η ισότητα, η ειλικρίνεια και η αρχή της καλής γειτονίας και η καλόπιστη εκτέλεση των υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν από τα κράτη σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, διακηρύσσονται στη

¹⁵⁰ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης – Κρανιδιώτης, σελ. 282.

Συμφωνία του Ελσίνκι. Επιπλέον, το απαραβίαστο των συνόρων και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τονίζονται ως αρχές που οφείλουν να σέβονται τα κράτη – μέλη της ΔΑΣΕ. Οι πράξεις της Τουρκίας κατά της Κύπρου δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβαδίζουν με τις ανωτέρω αρχές. Η στάση αυτή αποδεικνύεται εν το συνόλω των ενεργειών της Τουρκίας, από την φάση των αρχικών διαπραγματεύσεων της Ζυρίχης – Λονδίνου, αλλά και καθόλα την λειτουργία της Κυπριακής Δημοκρατίας, με την έκφραση απουσίας σεβασμού της κυπριακής κυριαρχίας και της εφαρμογής του Κυπριακού Συντάγματος του 1960. Επιπλέον, η μη αποδοχή της ισότητας μεταξύ της Τουρκίας και του κράτους της Κύπρου, καθώς και η απουσία κάθε προσπάθειας πρακτικής άσκησης της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών στη βάση του διεθνούς δικαίου, καθώς και η μη εφαρμογή της αρχής της καλής γειτονίας και της καλόπιστης εκτέλεσης των υποχρεώσεων της ως Εγγυήτρια Δύναμη, αποδεικνύουν περίτρανα την συνεχή παραβατική της πολιτική με μοναδικό σκοπό την επίτευξη των επιδιώξεων της.

Η Τουρκία προσπαθώντας να αποφύγει μια αρνητική διαμορφωθείσα κατάσταση αναφορικά με τις ενέργειες της στη Κύπρο υπό την εφαρμογή των αρχών της ΔΑΣΕ, προσπάθησε να προβάλει ότι η κυπριακή κρίση δεν υπαγόταν στο νομικό και ηθικό κύκλωμα του Ελσίνκι. Για το σκοπό αυτό διατύπωσε «ρητή επιφύλαξη σχετικά με την απόφαση για την υιοθέτηση της Τελικής Πράξης» της ΔΑΣΕ, στην οποία κατέδειξε ως παράνομη την εκπροσώπηση της Κύπρου για το λόγω ότι αποτελούνταν μόνο από Ελληνοκύπριο εκπρόσωπο και δεν υπήρχε αντίστοιχα Τουρκοκύπριος. Με το επιχείρημα αυτό η τουρκική πλευρά δήλωσε ότι,

«οι διατάξεις της τελικής Πράξης της Συνδιάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη δεν θα έχουν καμία ισχύ ως προς τις σχέσεις της με το κράτος της Κύπρου, και συνεπώς δεν θα έχουν καμία νομική επίπτωση στην Κύπρο, ώσπου να εγκαθιδρυθεί μια κυβέρνηση που θα αντιπροσωπεύει νομότυπα τις δύο κυπριακές κοινότητες.»¹⁵¹

Απόρροια όλων των ανωτέρω, καταδεικνύει την Τουρκία ως έναν μη αξιόπιστο συνομιλητή στο πλαίσιο όποιας συμμετοχής της στη διαπραγμάτευση για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος και ειδικότερα επί του ζητήματος των εγγυήσεων. Η εν γένει στάση της μπορεί να θεωρηθεί επίσης αρνητική σε συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς, όπως ΟΑΣΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΗΕ, καθώς και σε ενδεχόμενη ένταξή της στην ΕΕ.

¹⁵¹ Βλ. οπ. π. Τενεκίδης – Κρανιδιώτης, σελ. 284.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Η Συνθήκη Εγγυήσεως κατά τα σχέδια επίλυσης

Συνθήκη Εγγυήσεως στις Προτάσεις Κουεγιάρ και Γκάλι

Η προσπάθεια επίλυσης του κυπριακού προβλήματος, δεδομένου ότι πρόκειται για απόρροια των τις παράνομων πράξεων της εισβολής και της κατοχής της Τουρκίας, θα πρέπει να εδράζεται στους κανόνες του διεθνούς δικαίου και στη βάση των αποφάσεων της Γενικής Συνέλευσης και του ΣΑ των ΗΕ. Μεταθέτοντας το πεδίο διερεύνησης λύσεως, από τις ανωτέρω αρχές, σε μια πολιτική διαπραγμάτευση μεταξύ των μερών, δημιουργούνται προϋποθέσεις απόκλισης από την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου. Παρόλα ταύτα, η όποια λύση θα πρέπει να βασίζεται στις αποφάσεις του ΣΑ ΗΕ για την Κύπρο και στη διατήρηση του Συντάγματος του 1960. Η ύπαρξη της Συνθήκης Εγγυήσεως, στη βάση της ερμηνείας που αποδίδεται από την Τουρκία ως δικαίωμα επέμβασης στις εσωτερικές και εξωτερικές υποθέσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, αποτέλεσε το βασικό παράγοντα στο πρόβλημα της διχοτόμησης και της διαίρεσης στο νησί. Σε όλες τις προσπάθειες επίλυσης η τουρκική πλευρά συνεχίζει να επιβάλλει περιορισμούς αναφορικά με την ύπαρξη ή μη μιας Συνθήκης Εγγυήσεως.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά τη χρονική περίοδο που γράφεται η παρούσα μελέτη, βρίσκεται σε εξέλιξη διαπραγματευτική διαδικασία μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Σύμφωνα με δηλώσεις των δύο πλευρών η διαδικασία συνεχίζεται με σημαντική πρόοδο, παρά ταύτα στη παρούσα φάση βρίσκονται σε κρίσιμο σημείο γιατί φτάνουν σε επίμαχα και δύσκολα κεφάλαια. Ένα από τα δυσκολότερα κεφάλαια στην εύρεση αποδεκτής λύσης αποτελεί η συνέχιση ή όχι της Συνθήκης Εγγυήσεως, η διατάξεις της και ο ρόλος που θα διαδραματίζει την επόμενη μέρα σε μια ενοποιημένη Κύπρο. Οι δύο πλευρές έχουν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις επί του ζητήματος λόγω της φύσεως του και αποτελεί πρόκληση η σύγκληση των.¹⁵²

Οι προσπάθειες επίλυσης των διακοινοτικών διαφορών του Κυπριακού προβλήματος ξεκινάνε ευθείς αμέσως με τα γεγονότα του 1963-1964. Με απόφαση του ΣΑ, στις 4 Μαρτίου 1964, διόρισε το Γκάλο Πλάζα ως μεσολαβητή, με σκοπό να εκπονήσει προτάσεις για την διευθέτηση της κατάστασης. Το Μάρτιο του 1965, ο Πλάζα εκπόνησε έκθεση με προτάσεις του για την επίτευξη λύσης.¹⁵³ Στα κύρια

152 Κυπριακό: Ανυποχώρητη η Τουρκία στις εγγυήσεις, 11/11/16, ΗΜΕΡΗΣΙΑ <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=114243294> , τελευταία επίσκεψη 11/11/16.

153 Security Council, *REPORT OF THE UNITED NATIONS MEDIATOR ON CYPRUS TO THE SECRETARY-GENERAL*, S/6253, 26 March 1965, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S6253.pdf> , τελευταία επίσκεψη, 10/11/16.

σημεία της έκθεσης τόνιζε την αναγκαιότητα να εμείνουν στη βάση των αρχών των Συνταγματικών ρυθμίσεων του 1960, προτείνοντας ως μελλοντικό καθεστώς της Κύπρου την πλήρη ανεξαρτησία και απαγόρευση τόσο της ένωσης, όσο και της διχοτόμησης του νησιού. Παράλληλα, όμως, επισήμανε τις αδυναμίες του Συντάγματος και πρότεινε την κατάργηση των ανεφάρμοστων συμφωνιών της Ζυρίχης – Λονδίνου, συμπεριλαμβανομένου των Συνθηκών Εγγυήσεως και Συμμαχίας. Για το λόγω αυτό προχωρούσε σε πρόταση θέσπισης καινούριου συντάγματος που θα κατοχύρωνε την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και το ενιαίο της Κυπριακής Δημοκρατίας, εξασφαλίζοντας τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Τουρκοκυπρίων.¹⁵⁴

Το πόρισμα της έκθεσης δείχνει την ανάγκη κατάργησης της Συνθήκης Εγγυήσεως, η οποία δεν μπορεί να έχει θέσει στην οικοδόμηση του ενιαίου κράτους της Κύπρου. Η έκθεση δεν έγινε αποδεκτή από τη Τουρκία και δεν αξιοποιήθηκε ως βάση σε επόμενες συζητήσεις.¹⁵⁵ Δυστυχώς, το πόρισμα της έκθεσης, αναφορικά με την κατάργηση της Συνθήκης Εγγυήσεως, δεν χρησιμοποιήθηκε σε κανένα από τα επόμενα σχέδια. Παράγοντες της μη αξιοποίησης του, αποτελούν, η αλλαγή της κατάστασης που δημιουργήσε η τουρκική εισβολή το 1974, αλλά ουσιαστικά, η αντίρρηση της Τουρκίας και της Βρετανίας επί της προτάσεως κατάργησης. Τα συμφέροντα των δύο κρατών θίγονταν από τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης και πιθανότατα αποστρατικοποιημένης Κύπρου. Υπό αυτό το πνεύμα επιδίωκαν την εξασφάλιση των εθνικών τους επιδιώξεων και οι οποίες εδράζονταν στην επιδίωξη να έχουν ισχυρή παρουσία στο νησί, εκατέρωθεν.

Η επόμενη διαπραγματευτική προσπάθεια διεξαγόταν το 1989, με τις συνομιλίες των δύο Κοινοτήτων να διεξάγονται στη Νέα Υόρκη, υπό το Γενικό Γραμματέα των ΗΕ, Πέρες Ντε Κουεγιάρ. Ο τελευταίος, σε εναρκτήρια του ομιλία και αργότερα αναλυτικότερα σε κείμενο του, παρέθεσε προτάσεις οι οποίες θεωρούσε ότι θα μπορούσαν να συμφωνηθούν από τις δύο κοινότητες.¹⁵⁶ Το κείμενο γνωστό με τον τίτλο «*Ιδέες Κουεγιάρ*», σύμφωνα με τον ίδιο αποτελούσε «*τροφή για σκέψη*» (food for thought), εμπεριέχοντας τα συμπεράσματα της διαπραγματευτικής διαδικασίας, έως εκείνη τη στιγμή. Ανέφερε, ότι μια γενική συμφωνία θα συζητούνταν μεταξύ των ηγετών των δύο κοινοτήτων και θα εγκρινόταν από τις δύο κοινότητες με ξεχωριστά δημοψηφίσματα. Σκοπός του, ήταν η εγκαθίδρυση μίας «*δικοινοτικής και διζωνικής ομόσπονδης δημοκρατίας*»¹⁵⁷.

Στο εν λόγω κείμενο υπήρχε πρόβλεψη και για τη Συνθήκη Εγγυήσεως. Δεν πρόκρινε καμία θέση προς κατάργηση της συνθήκης, αλλά πρότεινε μαζί με τη

¹⁵⁴ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Η Συνθήκη Εγγυήσεως*, σελ. 115

¹⁵⁵ Αναλυτικότερα για Έκθεση Γκάλο Πλάζα, βλ. Κεφ Δ, Μέρος Ι, της παρούσας εργασίας.

¹⁵⁶ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 444, Παράρτημα XII.

¹⁵⁷ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, σελ. 327.

Συμφωνία Συμμαχίας του 1960, να εκσυγχρονιστούν. Με τον τρόπο αυτό ο Κουεγιάρ, ήθελε να επιτευχθεί η διασφάλιση της ενότητας και της ανεξαρτησίας, της διαμορφωθείσας ομοσπονδιακής δημοκρατίας της Κύπρου. Οι ιδέες Κουεγιάρ, απέκλειαν κάθε ενδεχόμενο ένωσης, ολόκληρου ή μέρους του νησιού, με οποιαδήποτε χώρα, καθώς και οποιαδήποτε απόσχιση, είτε οποιαδήποτε αλλαγή του ομοσπονδιακού συντάγματος, θα μπορούσε να γίνει μόνο με τη συμφωνία και των δύο κοινοτήτων. Επομένως, η Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960 με τις όποιες ελλείψεις των διατάξεων της, η οποία επέτρεψε να βρίσκει έρεισμα η δικαιολογητική βάση της τουρκικής επέμβασης στη Κύπρο, θα έπρεπε να τροποποιηθεί. Αν και το ζητούμενο παραμένει η ακύρωση μιας τέτοιας αναχρονιστικής συνθήκης στη βάση του διεθνούς δικαίου, εντούτοις ακόμα και στην ανάγκη τροποποίησης της, αναγνωρίζεται η αδυναμία εκπλήρωσης του σκοπού της υπάρχουσας Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960.

Η τροποποίηση θα έπρεπε να γίνει σύμφωνα με το Άρθρο 52 του ΧτΗΕ, όπου επιτρέπει την διαμόρφωση συμφωνιών με σκοπό να διευθετήσουν ζητήματα που σχετίζονται με την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Η νέα Συνθήκη Εγγυήσεως, θα αναμενόταν να αποκλείει τη δυνατότητα των Εγγυητριών Δυνάμεων να προσβάλουν την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Κύπρου. Όπως ανέφερε το κείμενο Ιδεών Κουεγιάρ, θα έπρεπε να διαμορφωθούν κατά τη τροποποίηση διατάξεις σύνομες με αυτές του Χάρτη, καθώς επίσης δεν θα παραβίαζαν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ουσιαστικά, αναφορικά με τις διατάξεις του ΧτΗΕ, το ζητούμενο θα έπρεπε να αποτελεί η απαλοιφή οποιασδήποτε ρήξης της νέας συνθήκης με το Χάρτη. Παρόλα ταύτα, ο εν λόγω εκσυγχρονισμός προβλεπόταν να διαμορφωθεί στη βάση συζητήσεων μεταξύ των μερών, γεγονός που αποδίδει μια διάσταση πολιτικής διευθέτησης με τις όποιες συνέπειες εκπτώσεων του δικαίου.

Όπως έχει αναφερθεί ξανά στη παρούσα εργασία, η διαδικασία μιας πολιτικής διαπραγμάτευσης δύναται να προκαλέσει αποκλίσεις από του κανόνες του διεθνούς δικαίου κατά την προσπάθεια σύγκλησης των θέσεων των μερών. Η επιλογή αυτού του τρόπου διαπραγμάτευσης, έχοντας ως μοναδικό σκοπό την επιτυχή σύσταση μιας νέας συνθήκης με κάθε τρόπο, δύναται να επιφέρει έκπτωση επί της νομιμότητας των άρθρων που θα προκύψουν, εάν επί τη βάση του δικαίου δεν συμφωνούν τα διαπραγματευόμενα μέρη. Ο Κύπρος Χρυσοστομίδης αναλύει επί της ουσίας τη πολιτική διαπραγμάτευση αναφέροντας ότι,

«Δίκαιο και διπλωματία δε συμβαδίζουν πάντοτε, όμως η υποχρέωση για ειρηνική διευθέτηση των διαφορών μεταξύ κρατών μελών του ΟΗΕ αποτελεί από μόνη της δίκαιο»¹⁵⁸

¹⁵⁸ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 341.

Η πολιτική διαδικασία μιας διαπραγμάτευσης για να εξασφαλίσει τη τήρηση των κανόνων του διεθνούς δικαίου πρέπει να διασφαλίζει συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως το γεγονός ότι τα μέρη θα εργαστούν με βούληση στη βάση του διεθνούς δικαίου και χωρίς να επιβληθούν περιορισμοί. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, της Κύπρου, το ζητούμενο της νομιμότητας ξεκινά από το γεγονός της συμμετοχής των μερών στη διαπραγμάτευση. Στη διαδικασία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι υπό τη βάση της αναγνωρισμένης διεθνούς τους υπόστασης. Ειδικότερα στη πρόταση Κουεγιάρ, η συζήτηση και η διευθέτηση της όποιας τροποποίησης της Συνθήκης Εγγυήσεως θα γινόταν μεταξύ των δύο κοινοτήτων, χωρίς τη συμμετοχή της αναγνωρισμένης από τη διεθνή κοινότητα Κυπριακής Κυβέρνησης. Αποτελεί γεγονός ότι, αυτός ο τρόπος διαχείρισης της Συνθήκης Εγγυήσεως, πολύ δύσκολα μπορεί να οδηγήσει σε επιτυχία και συγκεκριμένα στη σύσταση μιας συνθήκης σύνομης με τις διατάξεις του Χάρτη και εν γένει του διεθνούς δικαίου.¹⁵⁹

Η ανωτέρω διαπραγματευτική διαδικασία δεν κατέληξε σε κάποιο αποτέλεσμα. Με την ολοκλήρωση της θητείας του ο Γ. Γ. των ΗΕ, Κουεγιάρ, υπέβαλε στο ΣΑ την τελευταία του έκθεση για το Κυπριακό, αναφέροντας ότι παρά την αδυναμία επίλυσης, υπάρχει μια «δέσμη ιδεών» που είχε προκύψει από την έως τότε διαπραγματευτική διαδικασία. Η «*Δέσμη Ιδεών Γκάλι*», όπως χαρακτηριστικά ονομάζεται, περιγράφηκε στην έκθεση του νέου Γ. Γ. των ΗΕ προς το ΣΑ στις 3 Απριλίου 1992 και με το Ψήφισμα 750 (10/04/93)¹⁶⁰, του ΣΑ, υιοθετήθηκε ως μία κατάλληλη βάση για ένα πλαίσιο συνολικής συμφωνίας. Το κείμενο περιείχε τα στοιχεία που θα μπορούσαν να γίνουν δεκτά από τις δύο πλευρές, αποφεύγοντας να αναφερθεί στα μείζονα θέματα τριβής. Στο κείμενο, ο Γ. Γ. χρησιμοποιεί διπλωματική προσέγγιση, με σκοπό να διαμορφώσει τα σημεία εκείνα τα οποία θα χρησιμοποιούνταν ως αποδεκτή βάση κατά τη διαπραγματευτική διαδικασία.

Η Δέσμη Ιδεών έθετε το πλαίσιο για μια συνολική συμφωνία με σκοπό να διασφαλίσει ότι η διευθέτηση του Κυπριακού ζητήματος θα γίνει στη βάση ύπαρξης ενός μόνο κράτους, με κυριαρχία και διεθνή προσωπικότητα. Σκοπός του κειμένου η κατοχύρωση της ιθαγένειας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας του ενιαίου Κυπριακού κράτους. Ειδικότερα για το ζήτημα της Συνθήκης Εγγυήσεως αποδεχόταν ως βάση ότι εξακολουθούσε να ισχύει και θα έπρεπε να συμπληρωθεί. Διαπιστώνεται μια ανάγκη βελτίωσης του κειμένου της συνθήκης, χωρίς βέβαια να γίνεται κάποια αναφορά στην ερμηνεία αυτής και τη ρήξη με το Χάρτη. Πολλών δε μάλλον, δεν προβλέπει ότι η προσθήκη στο κείμενο, καθώς και όλη η συνθήκη θα πρέπει να συνάδει με τα άρθρα του ΧτΗΕ.

¹⁵⁹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 329 – 330.

¹⁶⁰ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, σελ. 419, Παράρτημα XII.

Η προταθείσα διαδικασία διαπραγμάτευσης με σκοπό τη συμπλήρωση της συνθήκης δεν διαφέρει από την τελευταία πρόταση των Ιδεών Κουεγιάρ. Στη διαπραγμάτευση δεν θα συμμετείχε η Κυπριακή Δημοκρατία, παρά μόνο οι δύο κοινότητες και χωρίς αυτές να ενεργούν ως εντολοδόχοι της. Τίθεται, λοιπόν, ένα ζήτημα νομιμότητας αναφορικά με το εάν θα μπορούσαν οι κοινότητες του νησιού να αντικαταστήσουν την επίσημη κυβέρνηση, διεθνώς αναγνωρισμένη, ως κατέχοντας τη θέση υποκειμένου του διεθνούς δικαίου, έχοντας νομική ιδιότητα και την αποκλειστική αρμοδιότητα επαναδιαπραγμάτευσης διεθνών συμφωνιών εκ μέρους του κράτους της Κύπρου. Αποκλίνοντας από την αποδεκτή πρακτική, στη βάση του διεθνούς δικαίου, της διαπραγμάτευσης για τη σύναψη συμφωνιών και συνθηκών με τις Κυβερνήσεις των κρατών, η δέσμη ιδεών προσπαθεί να λειάνει το δρόμο για να επιτύχει τη τελική συμφωνία.

Δεν είναι το μοναδικό σημείο στο κείμενο των προτάσεων το οποίο προκαλεί προβληματισμό. Ιδιαίτερα ερωτηματικά εγείρει η αναφορά στη Συνθήκη Εγγυήσεως αναφορικά με το γεγονός ότι θα πρέπει να συνάδει μόνο με τη ΔΑΣΕ (Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη). Δεν γίνεται αναφορά στο ΧΤΗΕ, γεγονός το οποίο δεν υπήρχε στις Ιδέες Κουεγιάρ, αποδεικνύοντας την έκπτωση και την απομάκρυνση από τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Μολονότι, η ιδρυτική συνθήκη του ΔΑΣΕ συμβαδίζει με τις αρχές του Χάρτη, η αναφορά ως η βάση της νομιμότητας για τη Συνθήκης Εγγυήσεως, δει σε έναν διεθνή οργανισμό, δεν μπορεί να έχει την ίδια δεσμευτικότητα με τις αρχές και τις διατάξεις του ΧΤΗΕ. Όλα τα κράτη – μέλη του ΟΗΕ, με την υπογραφή τους αποδέχονται την ισχύ, την νομιμότητα, την δεσμευτικότητα και την υπαγωγή στις αρχές και στα άρθρα του Χάρτη, αναγνωρίζοντας και προσδίδοντας την υπεροχή του, ως βασική πηγή του διεθνούς δικαίου. Η εν λόγω ανυπαρξία πρόβλεψης του Χάρτη προκαλεί μια έκπτωση από τα υποχρεωτικά άρθρα του και ειδικότερα επί του Άρθρου 2 Παράγραφοι 4 και 7, με τα οποία η Συνθήκη Εγγυήσεως έρχεται σε αντίθεση.¹⁶¹ Η διαδρομή της Δέσμης Ιδεών Γκάλι αναστάλθηκε ως διαδικασία για πλαίσιο συμφωνίας, με το Ψήφισμα 789 (25.11.92) του ΣΑ¹⁶².

Σχέδιο Ανάν. Η συνέχιση της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960

Η προσπάθεια διαπραγμάτευσης όπου έχει συζητηθεί περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη είναι η προσπάθεια του Γ. Γ. του ΟΗΕ, Κόφι Άναν. Η πρωτοβουλία του Γ.Γ. ξεκίνησε το 2002, με την κατάθεση λεπτομερής πρότασης

¹⁶¹ Τριτάρης Δ. Κων/νος, *Πτυχή Εγγυήσεων – Ασφάλειας: Ιστορικό του Θέματος – Προτάσεις Γ.Γ.Η.Ε. – Σχετικές Διατάξεις Σχεδίου Ανάν – Ελληνικές Θέσεις*, στο, Ίδρυμα Διεθνών Νομικών Μελετών Καθηγητού Ηλ. Κρίστη και Δρ. Α. Σαμαρά – Κρίστη, *Η Κύπρος σήμερα μετά το Σχέδιο Ανάν. Απόψεις, Κρίσεις, Προοπτικές και Συναφή Ζητήματα*, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2007, σελ. 137 - 139.

¹⁶² Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Το Κράτος της Κύπρου*, σελ. 423, Παράρτημα XII.

αποτελώντας τη βάση των διαπραγματεύσεων για μια συνολική διευθέτηση του Κυπριακού και ολοκληρώθηκε το 2004 θέτοντας το ονομαζόμενο Σχέδιο Άναν, στη κρίση των δύο κοινοτήτων να αποφασίσουν με δημοψήφισμα. Η εν λόγω προσπάθεια, προχώρησε περαιτέρω από τα κείμενα των προκατόχων του, ολοκληρώνοντας τη διαπραγματευτική διαδικασία και καταθέτοντας ένα πλήρες σχέδιο οργάνωσης του μελλοντικού Κυπριακού κράτους. Ο Άγγελος Συρίγος στην μελέτη του αναφορικά με το σχέδιο Ανάν σημειώνει ότι «στόχος δεν ήταν απλώς η επίλυση του Κυπριακού, αλλά, ευρύτερα, η δημιουργία ενός παγκοσμιοποιημένου προτύπου κρατικής οργάνωσης για πολυεθντικές κοινωνίες που εξέρχονται από συγκρούσεις»¹⁶³. Συνεχίζοντας, αναλύει ότι, το σχέδιο εδράζεται σε τρία χαρακτηριστικά στοιχεία, τη διατήρηση των ορίων των εξωτερικών συνόρων του ενιαίου κράτους, στην ευθύνη της κεντρικής διοίκησης να μην καταπιέζει τις εθνικές ομάδες, ούτε να τις υποτάσσει σε άλλες, καθώς επίσης θα επέτρεπε την αυτοδιοίκηση των ομάδων αυτών.¹⁶⁴

Αναφορικά με το ζήτημα της Συνθήκης Εγγυήσεως, κατά τη διαπραγματευτική διαδικασία, οι Τουρκοκύπριοι επέμεναν ιδιαίτερα για την διατήρησή της. Επιδίωκαν με αυτό τον τρόπο να εξασφαλίσουν τη συνέχιση της προστασίας από την Τουρκία και επομένως θα της επέτρεπαν να ασκεί έναν επεμβατικό ρόλο στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Κύπρου. Οι θέσεις των Τουρκοκυπρίων έτυχαν αποδοχής στο Σχέδιο Ανάν, παρά τις ελληνικές διαφωνίες και διατήρησαν τη Συνθήκη Εγγυήσεως, παρόλο που αποτελούσε έναν αναχρονιστικό θεσμό, ο οποίος εφαρμόστηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}.¹⁶⁵ Επιπλέον, η Συνθήκη επεκτάθηκε περεταίρω για να καλύψει την διαμορφωθείσα νέα Ενωμένη Δημοκρατία της Κύπρου, μετά την επίτευξη συμφωνίας. Συγκεκριμένα, ενσωματώθηκε ως Παράρτημα ΙΙΙ, το Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Συνθήκη Εγγυήσεως, με τίτλο «C. TREATY ON MATTERS RELATED TO THE NEW STATES OF AFFAIRS IN CYPRUS», συμπεριλαμβάνοντας την επέκταση της συνθήκης.

Οι διατάξεις που καθορίζουν την επέκταση των δικαιωμάτων των εγγυητριών δυνάμεων, σε σχέση με την «νέα κατάσταση πραγμάτων», όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, προβλέπονταν στο Άρθρο 1. Συγκεκριμένα, ανέφερε ότι,

«1. Η Συνθήκη Εγγυήσεως θα εφαρμόζεται *mutatis mutandis* στη νέα τάξη πραγμάτων..., η οποία θα καλύπτει, επιπρόσθετα από την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα, την ασφάλεια και τη συνταγματική τάξη της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, την εδαφική ακεραιότητα, την ασφάλεια και τη συνταγματική τάξη των συνιστωσών πολιτειών της.

¹⁶³ Βλ. οπ. π. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 630.

¹⁶⁴ Βλ. για τη στάση της διεθνούς κοινότητας την περίοδο, οπ. π. Κουφουδάκης Β., *Κύπρος*, σελ. 217 – 220.

¹⁶⁵ Βλ. οπ. π. Λιάκουρας, *Το Κυπριακό*, σελ.483.

2. «Συνταγματική τάξη» θα σημαίνει το Σύνταγμα της Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας και, ανάλογα με την περίπτωση, το Σύνταγμα της κάθε συνιστώσας πολιτείας, συμπεριλαμβανομένων οποιωνδήποτε τροποποιήσεων οποιουδήποτε από αυτά, σύμφωνα με τις διατάξεις για τροποποίηση που εκτίθενται στο σχετικό Σύνταγμα.»¹⁶⁶

Η επέκταση αναφερόταν περεταίρω στην εδαφική ακεραιότητα, την ασφάλεια και τη συνταγματική τάξη των συνιστωσών πολιτειών, με αποτέλεσμα οποιαδήποτε από τις συνιστώσες ήθελε μπορούσε να ζητήσει την συνδρομή μιας εγγυήτριας δύναμης. Παρατηρείται ότι, η αρμοδιότητα που έχει το κράτος να ζητήσει τη συνδρομή τρίτου κράτους, εκφεύγει της αποκλειστικής άσκησης αρμοδιότητας της Ενιαίας Κυπριακής Δημοκρατίας, όπου επρόκειτο να δημιουργηθεί, και θα μπορούσε να αιτηθεί από μια εκ των κοινοτήτων. Μια τέτοια ρύθμιση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από την Τουρκία για να επέμβει ξανά με τη χρήση βίας, όπως έκανε το 1974, έχοντας ως δικαιολογητική βάση αίτημα των Τουρκοκυπρίων. Η Κυβέρνηση θα απόλυε την αποκλειστική άσκηση αρμοδιοτήτων της, όπως θα της είχε ανατεθεί με την εκλογική διαδικασία από την απόφαση της πλειοψηφίας των πολιτών της Κύπρου, δεχόμενη, παρεμβάσεις, απειλές, ακόμα και ένοπλη επίθεση από μια εγγυήτρια δύναμη.¹⁶⁷

Παρατηρείται, ότι η αντιμετώπιση της Συνθήκης Εγγυήσεως στο Σχέδιο Άναν, αποτελεί μια ουσιαστική οπισθοδρόμηση από τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Οποιαδήποτε προηγούμενη πρόταση επίλυσης, αν και δεν καταργούσε, έθετε ως ζητούμενο την αναθεώρηση της συνθήκης με σκοπό την εναρμόνιση της με τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου. Κατά τη διαπραγμάτευση του Σχεδίου Ανάν είχαν γίνει επίμονες προσπάθειες από την Ελληνοκυπριακή πλευρά να ενσωματωθεί διατύπωση με την οποία θα απαγορευόταν σε οποιαδήποτε εγγυήτρια δύναμη το δικαίωμα για στρατιωτική επέμβαση. Με επιμονή η Τουρκία απόρριπτε κάθε τέτοιο ενδεχόμενο, με αποτέλεσμα να γίνει δεκτή η θέση της από το Γ. Γ. του ΟΗΕ. Φυσικά, το ενδεχόμενο ένοπλης επέμβασης, όπως αναλύθηκε και στη παρούσα μελέτη¹⁶⁸, αποκλείεται από το ΧτΗΕ, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και επομένως αποτελεί παράνομη πράξη και απαγορεύεται να ασκηθεί από οποιοδήποτε κράτος. Όμως, η προγενέστερη συμπεριφορά της Τουρκίας, με την ένοπλη εισβολή το 1974, δημιουργεί ιστορικό συγκεκριμένης συμπεριφοράς που θα έπρεπε να υπάρχει πρόβλεψη αποτροπής της. Επιπλέον, με την κατάληξη του εν λόγω σχεδίου, η κατάληξη της παράνομης πράξης της, θα «επιβραβευόταν», όχι μονάχα από την εξασφάλιση επαυξημένων δικαιωμάτων της Τουρκοκυπριακής μειονότητας του 18%

¹⁶⁶ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Η Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960*, σελ.117.

¹⁶⁷ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, σελ. 110 – 112.

¹⁶⁸ Βλ. παρούσα εργασία Κεφ. Γ, Μέρος Ι.

του νησιού με την αναγνώριση ως ισάξια συνιστώσα, αλλά πολύ περισσότερο δημιουργούνταν οι προϋποθέσεις για Τουρκική επέμβαση στο μέλλον.¹⁶⁹

Σε κείμενο που συνέταξε το Διεθνές Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων, το οποίο είχε συγκληθεί από την Επιτροπή για μια ευρωπαϊκή λύση στην Κύπρο, ασκείται κριτική στο Σχέδιο Ανάν. Η Επιτροπή εργάστηκε από το καλοκαίρι του 2004 έως το φθινόπωρο του 2005 και στα αποτελέσματα αναφέρει χαρακτηριστικά με τις ανεπάρκειες του Σχεδίου ότι,

«11. Το Σχέδιο Ανάν βασίζεται πάνω στη κατάργηση της νόμιμης και αναγνωρισμένης Κυπριακής Δημοκρατίας. Επιπλέον, το δικαίωμα της επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου, το οποίο διατηρούν η Ελλάδα, η Τουρκία και η Μεγάλη Βρετανία ως εγγυήτριες δυνάμεις σύμφωνα με την Ιδρυτική Συνθήκη της 16 Αυγούστου 1960 και το οποίο με το Σχέδιο Ανάν επεκτείνεται έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνει την εδαφική ακεραιότητα, την ασφάλεια και την συνταγματική τάξη τόσο της ομοσπονδιακής "Ενωμένης Δημοκρατίας της Κύπρου" όσο και των ομόσπονδων κρατιδίων, αποτελεί σημαντικό περιορισμό της κυριαρχίας και ανεξαρτησίας της Κύπρου και προσβολή της διεθνούς και ευρωπαϊκής έννομης τάξης. Αυτό γίνεται ακόμα πιο αισθητό με την προτεινόμενη δημιουργία μιας Εποπτικής Επιτροπής, αποτελούμενης από αντιπροσώπους των εγγυητριών δυνάμεων, των ομόσπονδων κρατών και του ΟΗΕ, για να επιβλέπει την εφαρμογή της διευθέτησης του Σχεδίου Ανάν και με την δυνατότητα να κάνει συστάσεις.»¹⁷⁰

Η απόρριψη του Σχεδίου Ανάν με το δημοψήφισμα των Ελληνοκυπρίων, δεν έπαυσε τις όποιες διαπραγματευτικές προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού. Συγκεκριμένα, τη παρούσα χρονική περίοδο, βρίσκεται σε εξέλιξη μια ακόμη προσπάθεια. Σύμφωνα με δηλώσεις των αρμόδιων της Ελλάδας και της Τουρκίας, από τα κεφάλαια της διαπραγμάτευσης, η Συνθήκη Εγγυήσεως αποτελεί ένα από τα ιδιαίτερα ζητήματα τριβής μεταξύ των διαπραγματευτικών μερών, γεγονός που προσδιορίζει και τις εκ δια μέτρου αντίθετες επιδιώξεις τους. Από την έως τώρα μελέτη του θέματος στη παρούσα εργασία φαίνεται η ιδιαίτερα δύσκολη αντιμετώπιση του ζητήματος της εγγυήσεως. Το γεγονός ότι η Συνθήκη Εγγυήσεως αποτελεί αναχρονιστικό θεσμό του διεθνούς δικαίου, εμπίπτει σε ρήξη με το καταστατικό Χάρτη των ΗΕ, διαμορφώνει παράνομες προϋποθέσεις επέμβασης τρίτου κράτους, έρχονται σε αντίθεση με την πολιτική διαπραγμάτευση, που προσπαθεί να συγκεράσει διαφορετικά συμφέροντα. Ο Κύπρος Χρυσοστομίδης τονίζει ότι θα πρέπει ο χειρισμός του θέματος των εγγυήσεων να γίνει με πολύ

¹⁶⁹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 85 – 87.

¹⁷⁰ Βλ. οπ. π. ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ

προσεκτικούς χειρισμούς, με τρόπο που να μη διαταράσσονται τα θεμέλια της κρατικής υπόστασης της Κυπριακής Δημοκρατίας.¹⁷¹

¹⁷¹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 89.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΓΓΥΗΣΕΩΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η Συνθήκη Εγγυήσεως στην εν εξέλιξη διαπραγματευτική διαδικασία.

Οι διεργασίες για ένα νέο κύκλο διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό πρόβλημα άρχισαν στις 11 Φεβρουαρίου 2016 υπό την αιγίδα των Η.Ε. με την πρώτη επίσημη συνάντηση μεταξύ του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Ν. Αναστασιάδης και του Δρ. Ντ. Έρογλου, ηγέτη των Τουρκοκυπρίων. Σε αυτή την πρώτη συνάντηση υιοθετήθηκε «Κοινή Δήλωση» των ηγετών των δύο κοινοτήτων, η οποία θέτει το πλαίσιο της νέας διαπραγματευτικής διαδικασίας, επαναβεβαιώνει τις βασικές αρχές λύσης και αποσαφηνίζει τη μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί. Η Κυπριακή Δημοκρατία, στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, ερμηνεύει την Κοινή Δήλωση και προβάλλει τα βασικά της σημεία. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι,

«...η Κοινή Δήλωση επαναλαμβάνει ότι η διευθέτηση θα βασίζεται στη σύσταση μίας δικοινοτικής, διζωνικής, ομοσπονδίας με πολιτική ισότητα, όπως καθορίζεται από τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις Συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου και ότι η ενωμένη Κύπρος, ως μέλος των Ηνωμένων Εθνών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα έχει μία διεθνή νομική προσωπικότητα, μία κυριαρχία και μία ιθαγένεια. Η Κοινή Δήλωση υπογραμμίζει επίσης ότι η διευθέτηση του προβλήματος θα πρέπει να κατοχυρώνει πρωτίστως τον σεβασμό στις δημοκρατικές αρχές και τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των πολιτών της Ομοσπονδίας, καθώς επίσης και την ομαλή και αποτελεσματική συμμετοχή της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.»¹⁷²

Επιπλέον, όπως αναφέρει το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, η Κοινή Διακήρυξη προβλέπει μία αλληλένδετη διαπραγμάτευση «εφ' όλων των διαφόρων πτυχών του κυπριακού προβλήματος, περιλαμβανομένων των ενοτήτων διακυβέρνησης και καταμερισμού αρμοδιοτήτων, του περιουσιακού, θεμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης και οικονομίας, του εδαφικού και της διεθνούς πτυχής της ασφάλειας». Συνεχίζοντας, τονίζει ιδιαίτερα ότι η Διακήρυξη, προβλέπει ρητά, ότι όποια λύση κι αν προκριθεί θα πρέπει να είναι συμφωνημένη και από τις δύο πλευρές και ότι «οποιασδήποτε μορφής επιδιαιτησία αποκλείεται». Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας, το προτεινόμενο σχέδιο επίλυσης θα τεθεί για έγκριση στους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, μέσα από τη διεξαγωγή δύο

¹⁷² Κυπριακό Υπουργείο Εξωτερικών, *Το Κυπριακό Πρόβλημα. Τελευταίες Εξελίξεις*, στο http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2016.nsf/mfa09_gr/mfa09_gr?OpenDocument, τελευταία επίσκεψη 10/11/16.

διαφορετικών δημοψηφισμάτων, τα οποία θα διεξαχθούν χωριστά για κάθε κοινότητα, αλλά και ταυτόχρονα.¹⁷³

Παρά την ύπαρξη της Κοινής Δήλωσης, οι διαπραγματεύσεις τέθηκαν υπό αμφισβήτηση και διεκόπησαν τον Οκτώβριο του 2014, εξαιτίας τουρκικών προκλήσεων και παραβιάσεων της κυπριακής ΑΟΖ που διήρκεσαν συνολικά επτά σχεδόν μήνες. Η επαναπροσέγγιση του ζητήματος και επανέναρξη των διαπραγματεύσεων κατέστη δυνατή στις 15 Μαΐου 2015. Ο νέος κύκλος συζητήσεων θα διεξάγονταν μεταξύ των δύο ηγετών, τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Αναστασιάδη και του Τουρκοκύπριου ηγέτη, κ. Ακιντζί. Η πρόοδος των διαπραγματεύσεων δεν φαίνεται να είναι εύκολη και σύντομη διαδικασία. Όπως είχε δηλώσει ο Πρόεδρος κ. Αναστασιάδης, στις 24 Ιουνίου 2016, «είναι πρόωρο να καταλήξει κανείς σε ασφαλή συμπεράσματα από την πρόοδο που παρατηρείται».

Αποτελεί γεγονός ότι, τη στιγμή που γράφεται αυτή η μελέτη, οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων, διεξάγονται με μία συνέχεια και διαφαίνεται μια ώθηση της διεθνούς κοινότητας για εξεύρεση γρήγορα μιας λύσης. Το γεγονός αυτό, όσο και να φαίνεται ελπιδοφόρο για την θέληση της διεθνούς κοινότητας να προωθήσει την επίλυση του κυπριακού προβλήματος, δημιουργεί ερωτήματα. Θέτει υπό εξέταση, κατά πόσο η διεθνής πίεση για την επίλυση των μεγάλων ανοιχτών ζητημάτων, στα οποία υπάρχει διάσταση απόψεων των δύο πλευρών, όπως για παράδειγμα το θέμα των εγγυήσεων και της ασφάλειας, μπορούν να αντιμετωπισθούν στη βάση των αρχών του διεθνούς δικαίου, σύμφωνα με τα ψηφίσματα των ΗΕ, αλλά και τις αρχές της ΕΕ. Εκτιμάται ότι θα ασκηθούν πιέσεις για υποχωρήσεις των μερών, γεγονός που δημιουργεί ερωτήματα για το κατά πόσον είναι ορθό να ζητείται να υποχωρήσει το θύμα, η Κυπριακή Δημοκρατία και όχι η Τουρκία, η οποία εδώ και 42 συνεχή έτη παραβαίνει τις αρχές του διεθνούς δικαίου.

Η Ελληνική Δημοκρατία, προσεγγίζει το θέμα του κυπριακού προβλήματος με πρόθεση για εξεύρεση ενός συστήματος ασφάλειας και διεθνούς φιλίας της Κύπρου, θεωρώντας ως τη μόνη ρεαλιστική, βιάσιμη και θετική πρόταση για επίλυση. Η πρόταση θα αφορά όλο τον πληθυσμό της Κύπρου, δει τις δύο κοινότητές της, καθώς επίσης και τις τρεις μειονότητες που υφίστανται στο νησί. Σταθερά, σε αυτή τη προσέγγιση τοποθετήθηκε με δηλώσεις του, ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας, κ. Τσίπρας, κατά την επίσκεψη του Γενικού Γραμματέα Η.Ε., κ. Μπαν Κι Μουν, στην Ελλάδα, στις 18 Ιουνίου 2016, στη οποία συζήτησαν για το Κυπριακό πρόβλημα. Συγκεκριμένα ανέφερε ότι,

¹⁷³ Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, *Το Κυπριακό Ζήτημα*, στο <http://www.mfa.gr/kypriako/>, τελευταία ενημέρωση, 10/11/16.

*«το κυπριακό πρόβλημα είναι κυρίως πρόβλημα εισβολής και παράνομης κατοχής και ότι η Ελλάδα στηρίζει τις δικαιοδικές συνομιλίες στην Κύπρο, «με στόχο μια δίκαιη και βιώσιμη λύση επί τη βάση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και της ιδιότητας της Κύπρου ως κράτους-μέλους της ΕΕ. Μια λύση που θα εμπεδώσει το αίσθημα ασφαλείας σε όλο τον κυπριακό λαό, Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους, χωρίς κατοχικά στρατεύματα και έξω από αναχρονιστικούς θεσμούς, όπως οι εγγυήσεις».*¹⁷⁴

Οι Ελληνικές θέσεις εκφράστηκαν και με πρόσφατο έγγραφο του Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας, κ. Νίκο Κοτζιά, προς την Κυπριακή Κυβέρνηση, όπως δημοσίευσε η εφημερίδα «Ο Φιλελεύθερος» της Κύπρου. Αναφορικά με την επίλυση του κυπριακού προβλήματος και ειδικότερα για τις εγγυήσεις, τονίζεται ότι,

*«Πρόταση η οποία στηρίζεται πάνω σε αρχές και αξίες, αφού προϋποθέτει και απαιτεί την οριστική απομάκρυνση του τουρκικού στρατού κατοχής καθώς και την κατάργηση του αναχρονιστικού συστήματος των εγγυήσεων. Την κατάργηση κάθε συστήματος επιβολής εν είδη εγγυήσεων που παρέχει επεμβατικές δυνατότητες σε τρίτους σε βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, που υπονομεύει κάθε έννοια κυριαρχίας και εμποδίζει την ανάδειξη της κυριαρχίας μιας Κυπριακής Δημοκρατίας σε όλο το μήκος και πλάτος της κυπριακής επικράτειας.*¹⁷⁵

Ειδικότερα όσον αφορά το ζήτημα των εγγυήσεων, ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών, στο κείμενο αναφέρεται ότι, οι τρεις εγγυήτριες δυνάμεις δεν έχουν δικαιώματα επί των εσωτερικών εξελίξεων της Κύπρου, γεγονός που εξετάσθηκε στη παρούσα εργασία. Επιπλέον, οι τρεις χώρες δεν θα πρέπει να επηρεάζουν τη διαμόρφωση καθώς και τις μελλοντικές εξελίξεις της ίδιας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο κ. Κοτζιάς, σημειώνει ότι «Οι τρεις δυνάμεις δεν δικαιούνται να έχουν παρεμβατικό λόγο ως προς τη λύση του Κυπριακού», διευκρινίζοντας ότι υπάρχουν μονάχα δύο εξαιρέσεις. Ως πρώτη εξαίρεση αποτελεί το σύστημα εγγυήσεων, το οποίο θα πρέπει να εξετάσουν όλα τα συμβαλλόμενα μέρη, καθώς και η εφαρμογή των κανόνων του κοινοτικού κεκτημένου της ΕΕ σε όλο το νησί.

Επί αυτού του θέματος, ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών σημειώνει, ότι η Ελλάδα λόγω της ιστορικής εμπλοκής της στη Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960, βρίσκεται μέσω πιέσεων για την δημιουργία ενός ανανεωμένου συστήματος εγγυήσεων. Ουσιαστικά αναφέρεται σε «εκβιασμό», ο οποίος θα ασκηθεί κατά της Ελλάδας, με σκοπό να αποδεχτεί μια κατάσταση προέκτασης της παρουσίας

¹⁷⁴ Βλ. οπ. π. Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών.

¹⁷⁵ Βενιζέλος Κώστας, *Αποκαλύπτουμε το έγγραφο του Έλληνα ΥΠΕΞ για τις εγγυήσεις*, εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, Κύπρος 23 Οκτωβρίου 2016, <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/337157/apokalyptoume-to-engrafo-tou-ellina-yplex-gia-tis-engyiseis>, τελευταία πρόσβαση 05/11/16.

τουρκικών δυνάμεων στο νησί. Τονίζει, ότι αυτός ο εκβιασμός μπορεί να γίνει στη βάση δύο κύριων επιχειρημάτων. Το πρώτο, αναφέρεται στο επιχείρημα της παρουσίας μικρής στρατιωτικής δύναμης της Ελλάδας και της Τουρκίας στη Κύπρο, όπως προβλεπόταν στο Σχέδιο Ανάν. Πολύ εύστοχα, ο κ. Κοτζιάς, σημειώνει ότι η παραμονή στρατιωτικής παρουσίας στο νησί θα αποδείκνυε την ανικανότητα διασφάλισης της λειτουργίας του κράτους, όπως θα έχει διαμορφωθεί με το σχέδιο επίλυσης. Επομένως, μια τέτοια λύση, η οποία δεν θα μπορεί να εξασφαλίσει την δημοκρατία στη Κύπρο, παρά μόνο με την παρουσία στρατού τρίτων κρατών, δεν πρέπει να θεωρείται ως λύση του προβλήματος.¹⁷⁶

Αναφερόμενος επί του ίδιου επιχειρήματος, τονίζει ότι η διαπραγματευτική διαδικασία έχει ξεκινήσει «αντίστροφα», με αφετηρία της συζήτησης να αποτελεί η επίλυση των υπολοίπων ζητημάτων, πέραν των δύσκολων θεμάτων εγγυήσεων και κατοχικών στρατευμάτων, γεγονός το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε αδιέξοδο. Αποτελεί πιθανό γεγονός, να υπάρξει πρόοδος των διαπραγματεύσεων, χωρίς την επίλυση των καίριων αυτών ζητημάτων, το οποίο θα οδηγήσει, τους «καλοθελητές», να ασκήσουν πίεση προς την ελληνική πλευρά να προχωρήσει σε συμβιβασμούς για να μη χαθεί η «ευκαιρία», όπως θα τη χαρακτηρίζουν, εφόσον τα υπόλοιπα ζητήματα θα προχωρούν. Μια τέτοια πρόταση δεν θα αποτελεί μια πραγματική λύση, εφόσον η συνέχιση ύπαρξης εγγυητριών δυνάμεων και η παρουσία Τουρκικών στρατευμάτων στο νησί, θα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις ελέγχου, τόσο των Τουρκοκυπρίων, όσο και της νέας διαμορφωθείσας Κυβέρνησης και ουσιαστικά εν του συνόλου του νέου Κυπριακού κράτους, το οποίο θα αποτελεί επίσης και μέλος της ΕΕ.

Συνεχίζοντας, κατά το δεύτερο επιχείρημα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκβιάσει την ελληνική πλευρά, ο Υπουργός Εξωτερικών αναφέρει την περίπτωση που δεν θα αποσυρθούν οι Τουρκικές ένοπλες δυνάμεις, γεγονός που θα οδηγεί και την Ελλάδα στην συνέχιση της στρατιωτικής παρουσίας στο νησί. Υπό αυτές τις εξελίξεις, θα καταγγείλουν την Ελλάδα τόσο, ότι η άρνηση του καθεστώτος των εγγυήσεων θα την κατατάσσει συνυπεύθυνη σε τυχόν περίπτωση που θα μείνει η Κύπρος με αποκλειστικά τουρκικά στρατεύματα, όσο και ότι, η παραμονή των στρατευμάτων θα δηλώνει ότι αποδέχεται το σύστημα εγγυήσεων. Ο κ. Κοτζιάς τονίζει ιδιαίτερα ότι η «μονοδιάστατη παρουσία» της Τουρκίας στο νησί, δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς συμφωνία της Ελλάδας.

«Όμως το ζήτημα των εγγυήσεων είναι θέμα των εγγυητριών δυνάμεων, τόσο πολιτικά και νομικά, σε συνεργασία ασφαλώς με την Κυπριακή Δημοκρατία, αλλά όχι χωρίς αυτές και μάλιστα χωρίς μίας εξ' αυτών. Η Ελλάδα, λοιπόν, έχει λόγο ως προς

¹⁷⁶ Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, Καταπέλτης το Έγγραφο του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών. Η Άριστη Τεκμηριωμένη Θέση της Ελλάδας για τα Στρατεύματα και τις Εγγυήσεις, 27 Οκτ 16, σελ. 11, στο http://www.eleftheria.co.uk/pdf/1027201673655Eleftheria_860.pdf, τελευταίας επίσκεψη 10/11/16.

αυτό το ζήτημα. Εξάλλου το επιχείρημα αυτό έχει την ανάστροφη λειτουργία του: πώς μπορεί κανείς να συμφωνήσει την παραμονή των τουρκικών στρατευμάτων και μόνο, στρατευμάτων σήμερα κατοχής επί της νήσου; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι, βέβαια, απλή: να φύγει ολικά ο στρατός κατοχής.»¹⁷⁷

Το έγγραφο, θέτει το περίγραμμα των στρατηγικών στόχων της ελληνικής πλευράς. Τονίζει ευκρινώς και ιδιαίτερα ότι η ελληνική θέση είναι η κατάργηση των εγγυήσεων για το νέο Κυπριακό κράτος. Σημειώνει επιπλέον, ότι όσον αφορά τη Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960, έχει παραβιαστεί και κατά προέκταση έχει καταργηθεί *«de facto»*. Η τουρκική επίκληση του καθεστώτος εγγυήσεων είναι αυθαίρετη και γίνεται μόνο για να δικαιολογηθούν οι παρανομίες του στρατού κατοχής. Η κατάργηση του καθεστώτος εγγυήσεων και η απομάκρυνση του στρατού κατοχής αποτελεί ζητούμενο μιας δημοκρατικής λύσης του Κυπριακού, *«η Ελλάδα δεν ζητά απλά την κατάργηση των εγγυήσεων αλλά δηλώνει εξ αρχής τη μη συμμετοχή της σε κάθε μελλοντικό τέτοιο καθεστώς, αν προταθεί εκ νέου από οπουδήποτε»*. Επίσης, η Ελληνική Κυβέρνηση έθεσε επί πραγματικής βάσης το πρόβλημα του Κυπριακού, σημειώνοντας ότι αποτελεί πρωτίστως ζήτημα *«παρέμβασης τρίτων κρατών στα εσωτερικά της Κύπρου, καθώς και της παρουσίας του κατοχικού στρατού της Τουρκίας στην βόρεια Κύπρο»*. Τονίζει δε, ότι το κυπριακό πρόβλημα αποτελεί μία περίπτωση κατοχής, σε παράβαση του Χάρτη των ΗΕ και εν γένει του διεθνούς δικαίου και όχι μια διακοινοτική διαφορά, όπως συνηθίζεται να εξετάζεται τα τελευταία χρόνια.

Για τους ανωτέρω λόγους, οι τρεις εγγυήτριες δυνάμεις δεν θα πρέπει να έχουν δικαιώματα επί των εσωτερικών εξελίξεων της Κύπρου και δεν θα πρέπει να έχουν παρεμβατικό λόγο. Το Ην. Βασίλειο *«σε ένα βαθμό»* έχει αντιληφθεί τον αναχρονιστικό χαρακτήρα της Συνθήκης Εγγυήσεως και προσαρμόζει ανάλογα τη στάση του. Αντίθετα, η θέση της Τουρκίας είναι σαφή, προς μια συνεχείς παρέμβαση στους όρους που θα προβληθούν ως επίλυση του κυπριακού προβλήματος. ΜΕ αυτές τις διεργασίες η Τουρκία επηρεάζει συνεχώς την Τουρκοκυπριακή πλευρά, η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εργάζεται ως ανεξάρτητη αρχή, σε αντίθεση με την άλλη πλευρά της διαπραγμάτευσης που αποτελείται από την ανεξάρτητη Κυπριακή Δημοκρατία. Επομένως, αποτελεί ζητούμενο η λύση του Κυπριακού, να σημαίνει λύση προς όφελος όλων των πολιτών της Κύπρου, μακριά από παρεμβατικές δυνατότητες και παρεμβατικά δικαιώματα τρίτων κρατών.

Ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας, σε πρόσφατες δηλώσεις του, στις 15 Νοεμβρίου 2016, στο πλαίσιο της συνάντησης του με τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπου αντάλλαξαν απόψεις αναφορικά με τις συνομιλίες που

¹⁷⁷ Βλ. οπ. π. Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

διεξήχθησαν την προηγούμενη εβδομάδα σε ελβετικό έδαφος, ανάμεσα στις δύο Κοινότητες, τόνισε ιδιαίτερα το ζήτημα της Συνθήκη Εγγυήσεως. Ως σταθερά των ελληνικών θέσεων, επανέλαβε την υποστήριξη προς την Κυπριακή Κυβέρνηση για την εξεύρεση μίας βιώσιμης λύσης. Τόνισε δε, ότι η καλύτερη εγγύηση για το κράτος της Κύπρου θα αποτελέσει η ίδια η συμφωνία που θα δημιουργήσει το ενιαίο Κυπριακό κράτος, «χωρίς κατοχικά τουρκικά στρατεύματα και με κατάργηση του αναχρονιστικού συστήματος των εγγυήσεων».

Ειδικότερα, όσον αφορά με τη συνέχιση της διαδικασίας της διαπραγματεύσεως και όσον αφορά τη συμμετοχή της Ελλάδας, δήλωσε,

«Θέλω να επισημάνω ότι η Ελλάδα εμπλέκεται και θα εμπλακεί ενεργά, συγκεκριμένα στο διεθνές ζήτημα της ασφάλειας. Ωστόσο, θέλω να είμαι σαφής για μια ακόμη φορά ότι το ζήτημα αυτό μπορεί να διευθετηθεί σε πολυμερές πλαίσιο μόνο στη βάση συμφωνίας για την κατάργηση του αναχρονιστικού συστήματος των εγγυήσεων και για την πλήρη αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από το νησί.»¹⁷⁸

Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Αναστασιάδης, κατά την ίδια συνάντηση τόνισε στις δηλώσεις του την διαφορά που υφίσταται μεταξύ των θέσεων της Ελλάδας και των Ελληνοκύπριων από τη μία πλευρά και της Τουρκίας από την άλλη, αναφορικά με το ζήτημα των εγγυήσεων. Συγκεκριμένα ανέφερε ότι,

«Αλλά και να δοθεί ο χρόνος, έτσι ώστε να γίνουν διαβουλεύσεις και επί του θέματος των εγγυήσεων, της απαίτησης από τη μια της Τουρκίας να συνεχίσει να είναι εγγυήτρια και από την άλλη της δικής μας απολύτου θέσεως ότι δεν νοείται ευρωπαϊκό κράτος να είναι υπό την εγγύηση της οποιασδήποτε χώρας, ιδιαίτερα δε η παρουσία κατοχικών στρατευμάτων στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας».

Σε ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση βρίσκονται οι θέσεις του Τουρκοκύπριου ηγέτη κ. Ακιντζί, αναφορικά με το ζήτημα των εγγυήσεων. Σε κοινή συνάντησή του με τον Τούρκο Πρόεδρο, κ. Ερντογάν, στην Κωνσταντινούπολη, συμφώνησαν ότι είναι σημαντικό να διατηρηθούν οι εγγυήσεις.¹⁷⁹ Σε δήλωσή του στα κατεχόμενα ο κ. Ακιντζί υπογράμμισε τη σημασία του να επιτευχθεί μια λύση με την οποία οι Τουρκοκύπριοι να νιώθουν ασφάλεια. Συγκεκριμένα ανέφερε ότι, «Οι Τουρκοκύπριοι βλέπουν την ασφάλειά τους μέσω της συνέχισης των εγγυήσεων της Τουρκίας». Η επιχειρηματολογία του Τουρκοκύπριου ηγέτη με σκοπό να

¹⁷⁸ Κοινές δηλώσεις του Πρωθυπουργού και του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Ν. Αναστασιάδη, 17-11-2016,

στο <http://primeminister.gr/2016/11/17/15430>, τελευταία επίσκεψη 17/11/16.

¹⁷⁹ Επιμένουν στις εγγυήσεις της Τουρκίας Ερντογάν – Ακιντζί, στο <http://www.enikonomia.gr/international/124348,epimenoun-stis-engyiseis-tis-tourkias-erntogan-akintzi.html>, τελευταία ενημέρωση 10/11/16.

προσπαθήσει να δικαιολογήσει τη θέση του αυτή, αναφέρει ότι αποτελεί ανάγκη των Τουρκοκυπρίων. Επί της βάσης αυτής, καλή την διεθνή γνώμη να στηρίξει το αίτημα των Τουρκοκυπρίων και όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, «πρέπει να επιδειχθεί κατανόηση στα αιτήματά τους (Τουρκοκυπρίων) για τις εγγυήσεις και τα θέματα ασφάλειας»¹⁸⁰

Η Συνθήκη Εγγυήσεως υπό τη βάση της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών.

Η Συνθήκη Εγγυήσεως στη περίπτωση του Κυπριακού κράτους, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του συνόλου του Κυπριακού Συντάγματος του 1960. Αποτελεί ένα τμήμα των διευθετήσεων και των ρυθμίσεων των ανοικτών ζητημάτων μεταξύ των μερών, για την τελική δημιουργία και σύσταση του Κυπριακού κράτους του 1960. Η επιβεβαίωση της κυριαρχίας της Κυπριακής Δημοκρατίας υλοποιείται με τη θέσπιση του Συντάγματος του 1960, με το οποίο ρυθμίστηκε το πολιτικό και νομικό θεμέλιο της κρατικής υπόστασης του κράτους. Το γεγονός αυτό δημιουργεί περιορισμούς στον τρόπο διαχείρισης της υπάρχουσας Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960, με σκοπό την επανεξέταση, κατάργηση, είτε τροποποίηση της, κατά τις διεργασίες προτάσεως επίλυσης του κυπριακού ζητήματος.

Όπως έχει υποστηρίξει ο Κύπρος Χρυσοστομίδης «πρέπει πολύ προσεκτικά να χειριστούμε το θέμα των εγγυήσεων». Συνεχίζοντας, τονίζει ότι, η διαχείριση του θέματος πρέπει να γίνει με τρόπο που «δεν θα διαταράσσει τα θεμέλια της κρατικής υπόστασης της Δημοκρατίας», από την άλλη θα πρέπει να επιτρέπει την επίτευξη μίας τροποποίησης, είτε διασαφήνισης της Συνθήκης Εγγυήσεως.¹⁸¹ Παρατηρείται ότι, τίθεται το ζήτημα της διαδικασίας τροποποίησης της Συνθήκης σε σχέση με την υπόσταση του Κυπριακού κράτους. Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969, αναφέρει ότι οφείλουν να τηρηθούν όλοι οι κανόνες που θα πρέπει να ισχύουν για τη σύναψη και τη θέση σε ισχύ διεθνών συμβάσεων, είτε για την τροποποίηση μιας διεθνούς πολυμερούς συνθήκης.¹⁸² Η Συνθήκη της Βιέννης καθορίζει ότι θα πρέπει να γίνεται με σύμφωνη γνώμη όλων των μερών μιας συνθήκης. Εξαιρέσεις αποτελούν οι συνθήκες εκείνες

¹⁸⁰ Ο Ακιντζί "προσγείωσε" τον Αναστασιάδη: Απαραίτητες οι εγγυήσεις της Τουρκίας, στο <http://mignatiou.com/2015/12/o-akintzi-prosgiose-ton-anastasiadi-aparetites-i-engiisis-tis-tourkias/>, τελευταία επίσκεψη 11/11/16.

¹⁸¹ Βλ. οπ. π. Χρυσοστομίδης, *Ανοικτά Ζητήματα*, σελ. 89.

¹⁸² Βλ. ειδικότερα για Σύμβαση Βιέννης του 1969, για το Δίκαιο των Συνθηκών, οπ π. Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, σελ. 68 – 109.

που εμπεριέχουν διαφορετικές ρυθμίσεις για τον τρόπο σύναψης, τροποποίησης, είτε κατάργησής τους.¹⁸³

Η Συνθήκη Εγγυήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, του Συντάγματος του 1960, δεν εμπεριέχει καμία ειδική ρύθμιση αναφορικά με την τροποποίηση της. Το γεγονός αυτό κατατάσσει την Συνθήκη στον γενικό κανόνα περί των συνθηκών, όπως δίδεται στη Συνθήκη της Βιέννης του 1969. Επομένως, απαιτείται η συμμετοχή όλων των μερών της Συνθήκης κατά τη διαπραγματευτική διαδικασία τροποποίησής της. Επομένως, υπό τα ανωτέρω, δεν μπορεί να αποκλείεται κανένα από τα συμβαλλόμενα κράτη – μέρη, δει την Κυπριακή Δημοκρατία, την Ελλάδα, την Τουρκία και το Ην. Βασίλειο, από τη διαπραγματευτική διαδικασία. Σε οποιαδήποτε προσπάθεια για την επίτευξη λύσης στο κυπριακό ζήτημα, θα πρέπει στη συγκεκριμένη συζήτηση που θα διεξαχθεί για το θέμα της Συνθήκης Εγγυήσεως να συμμετάσχουν όλα τα κράτη και τα οποία θα συμφωνήσουν και θα υιοθετήσουν τη νέα συμφωνία για το μέλλον της συνθήκης.

Όπως εξετάσαμε στο Κεφάλαιο Γ, του Δεύτερου Μέρους, της παρούσας εργασίας, στις προτάσεις για τη τροποποίηση της Συνθήκης Εγγυήσεως, στα γνωστά σχέδια έως σήμερα, η διαπραγμάτευση θα γινόταν χωρίς τη συμμετοχή της αναγνωρισμένης από τη διεθνή κοινότητα Κυπριακής Κυβέρνησης. Το γεγονός αυτό δεν συνάδει με τη Σύμβαση της Βιέννης του 1969 και επομένως με το διεθνές δίκαιο και επομένως εάν το αποτέλεσμα οδηγήσει σε μία νέα συνθήκη εγείρονται ερωτήματα αναφορικά με την εγκυρότητά της. Πρέπει να σημειωθεί ότι, οι Εγγυήτριες Δυνάμεις, όπως αυτές ορίζονται από την εν λόγω συνθήκη του 1960, δεν θα πρέπει να συμμετάσχουν στη διαπραγμάτευση εν γένει, αλλά μονάχα στις συζητήσεις για το ζήτημα των εγγυήσεων. Δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι έχουν

¹⁸³ ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ, ΜΕΡΟΣ IV, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ :

«Άρθρον 39 - Γενικός κανών τροποποιήσεως των συνθηκών

Η συνθήκη δύναται να τροποποιηθεί κατόπιν συμφωνίας των συμβαλλομένων μερών. Οι περιεχόμενοι εις το Μέρος II της συμβάσεως κανόνες ισχύουν εις μίαν τοιαύτην συμφωνίαν εκτός εάν άλλως ορίζει η συνθήκη.

Άρθρον 40 - Τροποποίησης πολυμερών συνθηκών

1. Εκτός εάν η συνθήκη άλλως ορίζει η τροποποίησης των πολυμερών συνθηκών θα διέπεται υπό των κατωτέρω παραγράφων.

2. Πάσα πρότασις τροποποιήσεως πολυμερούς συνθήκης μεταξύ όλων των μερών δέον όπως κοινοποιείται εις άπαντα τα συμβαλλόμενα μέρη, έκαστον των οποίων δικαιούται να συμμετέχει:

(α) Εις την λήψιν αποφάσεως επί της δοθησομένης εις την πρότασιν ταύτην συνεχείας.

(β) Εις τας διαπραγματεύσεις και συνομολόγησιν οιασδήποτε συμφωνίας προς τροποποίησιν της συνθήκης...», στο

http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW242/%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%92%CE%B9%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%20%CE%94%CE%AF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%BF%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CF%8E%CE%BD_1969.pdf , τελευταία επίσκεψη 10/11/16.

λόγο στις διαπραγματεύσεις για την επίτευξη μιας ολικής συμφωνίας, για το λόγω ότι, η δημιουργία του νέου ενιαίου κράτους αποτελεί ζητούμενο του κυπριακού λαού και ειδικότερα μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η υποστήριξη των εργασιών και η βοήθεια προς επίτευξη μιας συμφωνίας προς αυτή την κατεύθυνση, αποτελούν θεμιτές πράξεις τόσο από τις Εγγυήτριες Δυνάμεις, όσο και από τη διεθνή κοινότητα. Απεναντίας, ενέργειες τρίτου κράτους με σκοπό τον επηρεασμό και την κατεύθυνση των μερών της διαπραγμάτευσης και των συζητήσεων, πέραν των ορίων της βοήθειας για την εξυπηρέτηση δικών του στόχων, συνιστούν παρέμβαση.

Παρατηρείται ότι, στην κατηγορία της παρέμβασης τοποθετείται η θέση της Τουρκίας κατά την διαπραγμάτευση που είναι σε εξέλιξη. Από κοινού με την Τουρκοκυπριακή ηγεσία θέτουν ως αναγκαία την συζήτηση επί όλων των ανοικτών ζητημάτων σε πενταμερή διάσκεψη, στην οποία θα έπρεπε να συζητηθούν μονάχα τα ζητήματα εγγυήσεως και ασφάλειας. Συγκεκριμένα, με δηλώσεις του ο κ. Ακιντζί, ζητά να επαναληφθεί το μοντέλο πενταμελούς συνάντησης όπως είχε διεξαχθεί κατά τις συζητήσεις για το Σχέδιο Ανάν, στο Μπούργκενστοκ, το 2004, στην οποία και συζητήθηκαν όλα τα ανοικτά ζητήματα. Μια τέτοια εξέλιξη, θα επέτρεπε την άμεση εμπλοκή των εγγυητριών δυνάμεων στην διευθέτηση των θεμάτων, δίνοντας τους, φυσικά, τη δυνατότητα εξασφάλισης των εθνικών τους επιδιώξεων και όχι τη διασφάλιση του συνόλου του κυπριακού λαού και τη διασφάλιση δημιουργίας ενός ενιαίου Κυπριακού κράτους.

Χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις του Τουρκοκύπριου ηγέτη, στα κατεχόμενα, όπου απευθυνόμενος με μήνυμα για την 33η επέτειο της παράνομης ανακήρυξης της αυτό - αποκαλούμενης «*Τουρκικής Δημοκρατίας Βορείου Κύπρου*» (ΤΔΒΚ), την οποία αναγνωρίζει μόνο η Τουρκία από την διεθνή κοινότητα. Στο ζήτημα σύγκλησης της πενταμερής διάσκεψης για τα θέματα ασφάλειας και εγγυήσεων, εντάσσει και σειρά άλλων ανοικτών θεμάτων. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι,

«Σε πενταμερή διάσκεψη για το Κυπριακό, όταν θα συζητηθούν και θέματα ασφάλειας και εγγυήσεων... η πενταμερής θα είναι τύπου Μπούργκενστοκ, όπου το 2004 κατατέθηκε το σχέδιο Ανάν. Στην διάρκειά της, τόσο ο χάρτης όσο και τα θέματα ασφάλειας και εγγυήσεων, θα λάβουν την τελική μορφή τους, δήλωσε. Σε περίπτωση σύγκλησης επί των κριτηρίων για το εδαφικό, προσθέτει ο Μουσταφά Ακιντζί, οι δύο πλευρές θα ετοιμάσουν τους δικούς τους χάρτες και θα καθορίσουν ημερομηνία για πενταμερή διάσκεψη, υπό τα Ηνωμένα Έθνη...»

Συνεχίζει, με την πάγια θέση του, η οποία ταυτίζεται με αυτή της Τουρκίας, αναφορικά με το ζήτημα εγγυήσεων, και προσθέτει επιπλέον στο «*τραπέζι των διαπραγματεύσεων*» της πενταμερής διάσκεψης το θέμα της ανάληψης Προεδρίας, κατά το νέο σχήμα διακυβέρνησης της Κύπρου. Αναφέρει ότι, «*οι εγγυήσεις*

μπορούν να προσαρμοστούν στις συνθήκες του 2016 και όχι να καταργηθούν... χωρίς εκ περιτροπής προεδρία, δεν θα υπάρξει λύση του Κυπριακού».¹⁸⁴

Εκ δια μέτρου αντίθετες οι θέσεις της Ελλάδας, όπως επισήμανε ο Υπουργός Εξωτερικών, κ. Κοτζιάς. Σημείωσε ότι δεν μπορεί να επιτευχθεί κάποια συμφωνία για την Συνθήκη Εγγυήσεως χωρίς τη συμμετοχή της Ελλάδας.¹⁸⁵ Τόνισε δε ότι, θα πρέπει να συμμετέχουν, σε μία πολυμερή διάσκεψη όλες οι Εγγυήτριες Δυνάμεις του καθεστώτος του 1960, καθώς και οι δύο κοινότητες, αλλά ξεκαθάρισε ότι τα μόνα ζητήματα πρέπει να είναι η Συνθήκη Εγγυήσεως και οι κατοχικές στρατιωτικές δυνάμεις στο νησί.

Η γεφύρωση των δύο τελείως αντίθετων απόψεων μεταξύ της ελληνικής και την τουρκικής πλευράς αποτελεί δύσκολη άσκηση, χωρίς να εξασφαλίζει το αίσιο του αποτελέσματος. Εάν δε, ως αναγκαστικώς στόχος τίθεται η επίλυση πάση θυσία, εύκολα καταλαβαίνουμε την μεγάλη πίεση που θα ασκηθεί προς τα μέρη. Εξετάζοντας το ιστορικό πλαίσιο, αλλά και τις τρέχουσες εξελίξεις στη διεθνή σκηνή, μια τέτοια ανελαστική πίεση περισσότερο πιθανόν είναι να ασκηθεί προς την ελληνική πλευρά. Περεταίρω, αυτό που αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι μια τέτοια διαδικασία θα παρεκκλίνει από το διεθνές δίκαιο και ουσιαστικά θα απέχει πολύ από τη διαμόρφωση ενός ανεξάρτητου, κυρίαρχου κράτους δικαίου, το οποίο αποτελεί και την μοναδική και αναγκαία προϋπόθεση για την «Εγγύηση» του συνόλου του κυπριακού πληθυσμού.

¹⁸⁴ Νέα παρασπονδία Ακιντζί: Συνδέει τον χάρτη για το εδαφικό με την ασφάλεια και τις εγγυήσεις, 14/11/2016, στο <http://mignatiou.com/2016/11/nea-paraspondia-akintzi-sindei-ton-charti-gia-to-edafiko-me-tin-asfalia-ke-tis-engiisis/>, τελευταία επίσκεψη 16/11/16.

¹⁸⁵ Βλ. οπ. π. Εφημερίδα Ο Φιλελεύθερος

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το κυρίαρχο κράτος, αποτελεί βασική έννοια στο οικοδόμημα των διεθνών σχέσεων και του διεθνούς δικαίου. Ο ρόλος αυτός αποδίδεται από το διεθνές δίκαιο με ιδιαίτερο και ουσιαστικό τρόπο, υπό τη βασική αρχή της προάσπισης της ανεξαρτησίας και των κυρίαρχων δικαιωμάτων του κράτους. Ενέργειες τρίτων κρατών, όπου παραβιάζουν την εν λόγω αρχή, καθώς επίσης προβαίνουν και σε επέμβαση σε θέματα εσωτερικής και αποκλειστικής αρμοδιότητας του κυρίαρχου κράτους, οδηγούν σε σαφή παραβίαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου. Τούτων λεχθέντα, η ύπαρξη της Συνθήκης Εγγυήσεως στο Κυπριακό Σύνταγμα του 1960 και ιδιαίτερα η ερμηνεία των άρθρων της, όπως ερμηνεύεται από την Τουρκία, αναφορικά με τα απορρέοντα δικαιώματα της τελευταίας επί της Κυπριακής Δημοκρατίας, δείχνει αδιάσειστα τη ρίξει των άρθρων της εν λόγω συνθήκης με τις διατάξεις του ΧτΗΕ και με το διεθνές δίκαιο εν γένει.

Αποτελεί γεγονός ότι, ιστορικά, ο θεσμός της «Ρήτρας Εγγυήσεως» αποτέλεσε μία σύνηθες πρακτική κατά τις αρχές του 20ου αιώνα και απέκτησε ιδιαίτερη αίγλη την περίοδο του μεσοπολέμου, με τις Συμφωνίες του Λοκάρνο το 1925. Σε πολλές από τις περιπτώσεις είτε συνθηκών, είτε συμφωνιών εγγυήσεων, δεν αναφέρονταν ο όρος «εγγύηση», και επί του συνόλου των περιπτώσεων δεν εξασφαλιζόταν η νομική έννοια του όρου, όπως παρουσιάζεται στην περίπτωση της Συνθήκης Εγγυήσεως στη Κυπριακή Δημοκρατία του 1960, αλλά υπήρχε ως πολιτικός όρος. Παρόλα ταύτα, μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρείται μια αλλαγή του εν λόγω θεσμού με την προσπάθεια άσκησης του ρόλου του εγγυητή από τον ΟΗΕ. Παράλληλα, ο θεσμός των «Εγγυήσεων», άρχισε να εξασθενεί και απόδειξη αυτού αποτελεί το γεγονός ότι σήμερα το μοναδικό μοντέλο εγγυήσεων, με τη μορφή διασφάλισης των εδαφών και της ανεξαρτησίας του κράτους, αποτελεί η Συνθήκη Εγγυήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960.

Το γεγονός της διεθνοποίησης του κυπριακού προβλήματος, κατά τα πρώτα στάδια του αγώνα για την ανεξαρτησία από την Βρετανική αποικιοκρατία, εκτιμάται ότι αποτελεί την ορθότερη προσέγγιση αντιμετώπισης του Κυπριακού, την εποχή εκείνη. Έχοντας ως κύριο στόχο την ανεξαρτησία του «Νησιού», αποτελούσε στόχο η δραστηριοποίηση της κοινής διεθνής γνώμης, όπου θα πρόσφερε τη διασφάλιση της εξέτασης του ζητήματος επί τη βάση του διεθνούς δικαίου και επομένως θα μπορούσε να επιτύχει την αποφυγή διαμόρφωσης και επιβολής κανόνων αντίθετων αυτού, όπως τελικώς συνέβη με τη διαμόρφωση της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960. Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες της Ελλάδας, την περίοδο από το 1955 έως το 1960, να συζητηθεί το θέμα στον ΟΗΕ, αυτό δεν κατέστη δυνατόν. Η μικρή αριθμητικά σύνθεση των κρατών – μελών του Οργανισμού είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει πολυφωνία και να διαδραματίζει καταληκτικό ρόλο η γνώμη των ΗΠΑ, μεσουρανεί του Ψυχρού Πολέμου, της οποίας τα συμφέροντα εκείνη τη χρονική

περίοδο δεν είχαν ως μέλημα την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, αλλά την απόλυτη επικράτηση επί της αντιπάλου ΕΣΣΔ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εγείρει το γεγονός ότι η διεθνοποίηση στις μέρες μας, του κυπριακού προβλήματος της κατοχής των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων περιοχών της βόρειας Κύπρου, αναζητείται πάλι μέσα από τον ρόλο του ΟΗΕ, και συγκεκριμένα μέσα από τις τελευταίες τρέχουσες διαπραγματεύσεις (Νοέμβριος 2016 – Ιανουάριος 2017), κατά τις οποίες ο ρόλος του Οργανισμού διαμορφώνεται μονάχα σε «καλές υπηρεσίες». Μια ουσιαστική διεθνοποίηση της διαδικασίας επίλυσης του προβλήματος πιθανόν να μπορούσε να εξασφαλίσει ως βάση των συζητήσεων το ζητούμενο των βασικών αρχών του διεθνούς δικαίου, αποφεύγοντας τις αποκλείσεις όπως αντίθετα προκρίνονται σε μία πολιτική διαπραγμάτευση.

Αποτελεί γεγονός ότι το Σύνταγμα του 1960 έφερε ιδιαίτερους περιορισμούς που επιβλήθηκαν στο νεοσύστατο κυπριακό κράτος, οι οποίοι ήταν πέραν του δέοντος αυστηροί και δεν έλαβαν κατάλληλα υπ' όψη το δύσκολο ιστορικό παρελθόν της Κύπρου και την ιδιαίτερα φορτισμένη ατμόσφαιρα στο νησί τη χρονική στιγμή που δόθηκε η ανεξαρτησία. Η Συνθήκη Εγγυήσεως αποτέλεσε, από την αρχή, μια δύσκολη εξίσωση για την βιωσιμότητα της νεοσύστατης δημοκρατίας. Αποτελούσε μια σύνθεση διατάξεων με περιορισμούς και υποχρεώσεις για την κυρίαρχη και ανεξάρτητη, κατ' όνομα, Κυπριακή Δημοκρατία. Η εν λόγω συνθήκη συμπεριλάμβανε τρία επίπεδα εγγυήσεων, κατά τα οποία πρώτων αναφέρονταν στην ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και την ασφάλεια της Κύπρου, δεύτερων στην απαγόρευση κάθε δραστηριότητας που θα μπορούσε να οδηγήσει στην ένωση, μέρους, είτε του συνόλου, της Κύπρου με άλλο κράτος, και τρίτων ουσιαστικά επέτρεπε την επέμβαση στην εσωτερική πολιτική της Κυπριακής Δημοκρατίας, με μοναδική υποχρέωση τη διατήρηση της «κατάστασης πραγμάτων».

Παρόλα ταύτα, οι όποιες αγκυλώσεις του Κυπριακού Συντάγματος καθώς και τα αμφιλεγόμενα άρθρα των πρόσθετων συνθηκών του, δεν μπορούν να επιφέρουν νομικούς περιορισμούς στην ανεξάρτητη Κυπριακή Δημοκρατία και να θέτουν σε οποιαδήποτε αμφιβολία τη διεθνή προσωπικότητα του κράτους. Αντίθετα, οι πράξεις των τρίτων κρατών και συγκεκριμένα των εγγυητριών δυνάμεων, είναι αυτές που αποτελούν παραβίαση τόσο των κανόνων του διεθνούς δικαίου, όσο και ειδικότερα την αρχή της ανεξαρτησίας και κυριαρχίας του κράτους.

Ενδιαφέρον αποτέλεσε η γνωμοδότηση του Νομικού Τμήματος των Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με την εγκυρότητα και την ισχύ των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960. Στην απόφασή του απάντησε θετικά στο κατά πόσο τα άρθρα της Συνθήκης Εγγυήσεως είναι εν ισχύ και ειδικότερα επί των διατάξεων του Άρθρου IV. Επιπλέον, αποφάσισε ότι η Συνθήκη Εγγυήσεως εμπίπτει στην ερμηνεία του Άρθρου 2, Παράγραφοι 3 και 4, του Χάρτη των ΗΕ και σε τυχόν σύγκρουσης τους θα πρέπει να υπερισχύουν τα εν λόγω άρθρα. Το γεγονός αυτό δεν καθιστά

άκυρο το Άρθρο 4 της Συνθήκης Εγγυήσεως, αλλά περιορίζει την όποια ερμηνεία αναφορικά με το δικαίωμα της επέμβασης των εγγυητριών κρατών, σε μέτρα που δεν θα εμπεριέχουν την χρήση, είτε την απειλή χρήσης, βίας και θα προσαρμόζονται σε εκείνα που επιτρέπει ο ΧτΗΕ.

Το ασυμβίβαστο του Άρθρου IV με το Άρθρο 2 του Χάρτη, διαπιστώθηκε στο βαθμό που θα προσδίδεται η ερμηνεία ότι μπορεί να *«εξουσιοδοτεί ένα κράτος να επεμβαίνει σε άλλο κράτος για άλλο λόγο εκτός από την άσκηση του εγγενούς δικαιώματος ατομικής ή συλλογικής αυτοάμυνας»*. Επομένως, επιβεβαιώνεται η αρχή ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει βία ενάντια σε άλλο κράτος του ΟΗΕ, ούτε κατ' ελάχιστον, να προβεί σε απειλή της χρήσης βίας. Η Απαγόρευση της Χρήσης Βίας, ως υποχρεωτική εφαρμογή από τα κράτη είναι απόλυτη, με την ύπαρξη συγκεκριμένων «εξαιρέσεων». Στο διεθνές δίκαιο, προβλέπεται η άσκηση του «φυσικού» δικαιώματος της «Νόμιμης Άμυνας» που μπορεί να εκδηλωθεί ως «ατομική», είτε ως «συλλογική» άμυνα του κράτους και αφού πρώτα έχει δεχτεί επίθεση. Συγκεκριμένα, οι περιπτώσεις που θεωρούνται ως εξαίρεση της γενικής απαγόρευσης της χρήσης βίας εμπίπτουν στο Άρθρο 51 του ΧτΗΕ το οποίο αναφέρεται στην ύπαρξη εξαίρεσης ως άσκηση του δικαιώματος της «Νόμιμης Άμυνας» των κρατών. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα άσκησης χρήσης βίας με απόφαση του ΣΑ των ΗΕ, όπου εξουσιοδοτεί, είτε κράτη, είτε Διεθνείς Οργανισμούς για την χρήση βίας, κατά εφαρμογή του Κεφαλαίου 7 του Χάρτη. Απόρροια των ανωτέρω είναι ότι καμία Συνθήκη Εγγυήσεως δεν μπορεί να υπερβαίνει την γενική αρχή απαγόρευσης της χρήσης βίας, σύμφωνα με τον Χάρτη.

Η υπαγωγή της Συνθήκης Εγγυήσεως, που αφορούσε την Ελλάδα, τη Τουρκία και τη Μ. Βρετανία, καθώς και η Συνθήκη Συμμαχία, που αφορούσε την Ελλάδα και τη Τουρκία, δημιουργούσαν αγκυλώσεις στην άσκηση εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της Κύπρου. Ως απόρροια αυτών, δημιουργήθηκε μια κατάσταση κατά την οποία το νεοσύστατο κράτος της Κυπριακής Δημοκρατίας και μέλος των ΗΕ, βρισκόταν υπό τον συνεχή έλεγχο τρίτων κρατών – μελών του Οργανισμού, όπως αποδεικνύεται εκ των πράξεων και γεγονότων όπως, αδιάψευστα, μαρτυρεί η σύγχρονη ιστορία της Κύπρου, από το 1960 ως τις μέρες μας. Έχουν απόλυτη εφαρμογή τα λόγια του Κύπρου Χρυσόστομиду, *«Δεν υπάρχει εξωτερική πολιτική αξία του ονόματός της εάν δεν είναι λόγω και έργω ανεξάρτητος, έχουσα ως γνώμονα το εθνικόν συμφέρον και μόνον.»*¹⁸⁶

Η θεσμοθέτηση Εγγυητριών Δυνάμεων, έθετε ένα κλοιό που απέτρεπε οποιαδήποτε ελεύθερη βούληση εκδήλωσης εσωτερικής συνταγματικής, αλλά και ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής της Κυπριακής Κυβέρνησης. Από την μία, το δοτό Σύνταγμα θα έπρεπε να παραμένει απαράλλακτο, παρά της ανάγκες του νεοσύστατου κράτους και από την άλλη, οι εξωτερικές σχέσεις του κράτους θα

¹⁸⁶ Βλ. οπ. π., Χρυσόστομиду, *Το Κράτος της Κύπρου* 67, σελ. 132.

ελέγχονταν από τρίτες δυνάμεις, με την άσκηση των καθηκόντων εγγυητριών δυνάμεων. Παρατηρείται μία, εξόφθαλμη, σύγκρουση των άρθρων της Συνθήκης Εγγυήσεως με το Άρθ. 2 (7) του ΧτΗΕ, αναφορικά με την «*αρχή της μη επέμβασης*». Το εν λόγω άρθρο επιβεβαιώνει την κυριαρχία του κράτους και την αποκλειστική άσκηση αρμοδιοτήτων του, απαγορεύοντας στα κράτη – μέλη των ΗΕ να «*επεμβαίνουν σε ζητήματα που ανήκουν ουσιαστικά στην εσωτερική δικαιοδοσία οποιουδήποτε κράτους*».

Ανεξάρτητα από την ύπαρξη και το περιεχόμενο των άρθρων μιας συνθήκης που συνάπτουν τα κράτη, καθώς και την ερμηνεία που δίνουν σε αυτή δεν δημιουργούν οποιαδήποτε καινούρια δικαιώματα εκτός από αυτά που επιτρέπονται από το διεθνές δίκαιο, στη βάση των άρθρων του ΧτΗΕ. Η υπεροχή των διατάξεων του Χάρτη είναι αναμφισβήτητη σύμφωνα με το Άρθρο 103. Το γεγονός αυτό δεν επιτρέπει την όποια αυθαίρετη ερμηνεία συνθηκών και συμφωνιών και δεν μπορεί να αποτελεί δικαιολογητική βάση για παραβατικές πράξεις της Τουρκίας κατά της κυρίαρχης Κυπριακής Δημοκρατίας. Η ύπαρξη της Συνθήκης Εγγυήσεως του 1960, καθώς και οποιαδήποτε όμοιας συνθήκης στο μέλλον, δεν μπορεί να έχει ισχύ καθώς αντίκειται στις αρχές «*μη χρήσης βίας*», «*ισότητας των κρατών*» και «*μη επέμβασης στο εσωτερικά ζητήματα του κράτους*» και επομένως αντίκειται σε βασικούς κανόνες «*jus cogens*» του διεθνούς δικαίου.

Η Έκθεση του μεσολαβητή του ΟΗΕ Γκάλο Πλάζα στις 26 Μαρτίου του 1965, αποτέλεσε το πρώτο επίσημο έγγραφο το οποίο επιβεβαίωνε τις αδυναμίες του δοτού συντάγματος και ανέφερε χαρακτηριστικά ότι, οι προτάσεις του Μακάριου, γνωστά ως «*τα 13 σημεία*», είχαν σκοπό να ρυθμίσουν τις αδυναμίες του Συντάγματος του 1960 που ήταν «*αντίθετες με διεθνώς παραδεκτές δημοκρατικές αρχές και δημιουργούσαν αιτίες ρήξης*» ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Αναγνώρισε ότι η ένταση μεταξύ των δύο κοινοτήτων στο «*Νησί*» αφορούσε διευθέτηση εσωτερικών θεμάτων του κράτους και επομένως οποιαδήποτε ξένη παρέμβαση, όπως οι ενέργειες της Τουρκίας, δεν δικαιολογείται και πρέπει να θεωρείται επέμβαση στο εσωτερικό του Κυπριακού κράτους, σύμφωνα με το Άρθρο 2, Παράγραφο 7, του ΧτΗΕ. Η Έκθεση Πλάζα προχωρώντας σε προτάσεις για ένα βιώσιμο μελλοντικό καθεστώς της Κύπρου με σκοπό την πλήρη ανεξαρτησία και απαγόρευση τόσο της ένωσης, όσο και της διχοτόμησης του νησιού, πρότεινε την κατάργηση των ανεφάρμοστων συμφωνιών της Ζυρίχης – Λονδίνου. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονταν οι Συνθήκες Εγγυήσεως και Συμμαχίας και η θέσπιση καινούριου συντάγματος που θα κατοχύρωνε την ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και την κυριαρχία στο ενιαίο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Τα επόμενα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή, τα βήματα προς την Ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου ήταν αργά αλλά σταθερά, τηρουμένων των καταστάσεων που διεξάγονταν στο νησί. Η Κυπριακή Δημοκρατία, έβλεπε προσοδοφόρα την συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα με απώτερο σκοπό

την διευκόλυνση επίλυσης του εθνικού προβλήματος. Τον ίδιο δρόμο προς την ένταξη φαίνεται να πρόβαλε και η Τουρκία, αν και οι πράξεις της εν γένει δείχνουν το αντίθετο. Ενώ η Κύπρος εργάστηκε για να καλύψει τα απαιτούμενα και πέτυχε την ένταξή της, η Τουρκία δεν δείχνει πρόθυμη να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της και επιπλέον δημιουργεί καταστάσεις που μπορούν να θεωρηθούν εμπόδια στην Ευρωπαϊκή της πορεία, όπως η συνεχή άρνηση της να αναγνωρίσει την μοναδική αναγνωρισμένη κυβέρνηση στο Νησί, την Κυπριακή Κυβέρνηση. Παρά τις όποιες καταστάσεις, η θέση της ΕΕ αναφορικά με το ζήτημα συντάσσεται με τις αποφάσεις των ΗΕ στη βάση του διεθνή δικαίου, εμμένοντας στην αναγνώριση της διεθνούς υπόστασης του Κυπριακού κράτους και της αναγνώρισης της Κυπριακής Κυβέρνησης. Συγκεκριμένα, χαρακτηρίζει την διαμορφωθείσα κατάσταση από την Τουρκία ως «βίαιο διαχωρισμό» της Κύπρου και επιβεβαιώνει ότι δεν αναγνωρίζει την «κυβέρνηση του βορρά».

Η ύπαρξη μιας Συνθήκης Εγγυήσεως στην Κυπριακή Δημοκρατία, σε κράτος – μέλος της ΕΕ, αντιβαίνει επιπλέον και τις αρχές της ένωσης, γεγονός το οποίο δύναται να προκαλεί πληθώρα προβλήματα στη λειτουργία αυτής. Η ύπαρξη μιας Συνθήκης Εγγυήσεως σε κράτος – μέλος της Ένωσης, και δει από τρίτο κράτος μη μέλος αυτής, θα αποδεικνυόταν μια δοκιμασία εφαρμογής των διακηρύξεων και των πολιτικών της ΕΕ. Ένας σημαντικός τομέας πολιτικής, για την εξελικτική πορεία της ΕΕ, αποτελεί η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και στο οποίο θα αποτελούσε τροχοπέδη η ύπαρξη μίας μη λειτουργικής διευθέτησης του Κυπριακού, αναφορικά με την ανεξαρτησία του κράτους και απόρροια αυτού ανεμπόδιστες πολιτικές αποφάσεις ενός κράτους – μέλους. Η ίδια προβληματική, ανακύπτει και σε αριθμό άλλων στρατηγικών της ΕΕ. Παράλληλα, κατά την ενταξιακή πορεία η Τουρκία θα πρέπει να υλοποιήσει τις υποχρεώσεις της, στο πλαίσιο των περιφερειακών θεμάτων και των διεθνών της υποχρεώσεων. Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα για τη Τουρκία αποτελεί η διευθέτηση των παραβιάσεων της Κύπρου, στο πλαίσιο της ειρηνικής επίλυσης των συνοριακών διαφορών, όπως υπαγορεύει η Ένωση. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει εκφράσει τις αρχές, τις προτεραιότητες και τους όρους της «Εταιρικής Σχέσης», αναφορικά με τις υποχρεώσεις της Τουρκίας σε σχέση με τα ζητήματα της Κύπρου.

Στη πάροδο των αιτών, αποτελεί γεγονός ότι όλες οι διαπραγματευτικές προσπάθειες επίλυσης του κυπριακού προβλήματος δεν έμειναν πιστές στις αρχές και στους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Μπορεί να ειπωθεί ότι οι διαπραγματευτικές προσπάθειες περισσότερο είχαν ως στόχο να επιτύχουν μια λύση με οποιοδήποτε τίμημα, οδηγώντας σε απομάκρυνση από κανόνες δικαίου. Η διαδικασία μιας πολιτικής διαπραγμάτευσης δύναται να προκαλέσει αποκλίσεις από τους εν λόγω κανόνες κατά την προσπάθεια σύγκλησης των αντίθετων θέσεων των μερών. Η επιλογή αυτού του τρόπου διαπραγμάτευσης, έχοντας ως μοναδικό σκοπό την επιτυχή σύσταση μιας συμφωνίας με κάθε τρόπο, δύναται να επιφέρει

έκπτωση επί της νομιμότητας των άρθρων που θα προκύψουν, εάν επί τη βάση του δικαίου δεν συμφωνούν και τα δύο διαπραγματευόμενα μέρη.

Ειδικότερα, για το ζήτημα της Συνθήκη Εγγυήσεως, σε κάθε διαπραγματευτική διαδικασία, καθώς και σε αυτή που διεξάγεται την παρούσα χρονική στιγμή, η Τουρκία με πρόσχημα τους Τουρκοκύπριους επιμένει ιδιαίτερα στη διατήρησή της. Η Τουρκία επιδιώκει με αυτό τον τρόπο να εξασφαλίσει τις εθνικές της επιδιώξεις και να της επιτραπεί να συνεχίσει να ασκεί επεμβατικό ρόλο στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Κύπρου. Γεγονότα, όπως η απόρριψη του Σχεδίου Ανάν με το δημοψήφισμα των Ελληνοκυπρίων, το 2004, δεν έπαυσε τις όποιες διαπραγματευτικές προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού. Παρατηρείται, όμως, ότι το πλαίσιο διεξαγωγής των συζητήσεων είναι δύσκολο να οδηγήσει σε μια βιώσιμη λύση, διότι διαμορφώνεται στη βάση των παλαιών αποτυχημένων διαπραγματεύσεων. Η διαμόρφωση μίας Δικοινοτικής, Διζωνικής, Ομοσπονδίας αποτελεί δύσκολο εγχείρημα. Εκτός όλων των άλλων, η Συνθήκη Εγγυήσεως αποτελεί ένα από τα ιδιαίτερα ζητήματα τριβής μεταξύ των διαπραγματευτικών μερών, γεγονός που φανερώνει και προσδιορίζει τις εκ δια μέτρου αντίθετες επιδιώξεις, μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας με την Ελλάδα από τη μία πλευρά και της Τουρκίας με τους Τουρκοκύπριους από την άλλη.

Ολοκληρώνοντας την μελέτη της παρούσας εργασίας θα πρέπει να τονιστεί για ακόμη μία φορά ότι,

«το κυπριακό πρόβλημα είναι κυρίως πρόβλημα εισβολής και παράνομης κατοχής και ότι η Ελλάδα στηρίζει τις δικοινοτικές συνομιλίες στην Κύπρο, με στόχο μια δίκαιη και βιώσιμη λύση επί τη βάση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και της ιδιότητας της Κύπρου ως κράτους-μέλους της ΕΕ. Μια λύση που θα εμπεδώσει το αίσθημα ασφαλείας σε όλο τον κυπριακό λαό, Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους, χωρίς κατοχικά στρατεύματα και έξω από αναχρονιστικούς θεσμούς, όπως οι εγγυήσεις»¹⁸⁷

¹⁸⁷ Βλ. οπ. π. Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έλληνες Συγγραφείς

- Αντωνόπουλος Κ., *Δίκαιο της Χρήσης Βίας*, Κεφ. 16, στο Αντωνόπουλος Κ.– Μακγλιβέρα Κ. (επιμ.) “Το δίκαιο της διεθνούς Κοινωνίας”, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2014
- Θεοφάνους Ανδρέας, *Η Κύπρος η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Διακυβευόμενα Συμφέροντα. Η Ένταξη και η Λύση*, ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, Αθήνα 2006.
- Ιωάννου Κ., Περράκης Στ., *Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής. Γενικό και Ειδικό Διεθνές Δίκαιο*, Τόμος 1, Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990.
- Καραμπαμπούνης Χ., *Κύπρος: Από την Εισβολή στην Ένταξη. Κείμενα και Ανάλυση, 1974-2002*, ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα 2003.
- Κουφουδάκης Βαγγέλης, *Κύπρος: Ένα Σύγχρονο Πρόβλημα σε Ιστορική Προοπτική*, ελληνική εκδ. ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2008.
- Κρανιδιώτης Γ., *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, ΣΙΔΕΡΗ, Αθήνα 1999.
- Λιάκουρας Πέτρος, *Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη. Σε Αναζήτηση Ομοσπονδιακής Επίλυσης*, Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα 2007.
- Οικονομίδης Π. Κ. – Δούση Εμμ., *Το Δίκαιο της Ευθύνης των Κρατών για διεθνείς αδικοπραξίες*, ΣΙΔΕΡΗ, Αθήνα 2007.
- Περράκης Στ., “Θεμελιώδεις πράξεις της διεθνούς δικαιοπραξίας”, *Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής*, Τεύχος 17, ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα – Κομοτηνή 2006.
- Περράκης Στ., *Η Πολεμική Κατοχή στο Σύγχρονο Διεθνές Δίκαιο*, ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα – Κομοτηνή 1990.
- Περράκης Στ., *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα 1945 – 1974: Μια Ανασύνθεση και Μερικές Κριτικές Σκέψεις από τη Σκοπιά του Διεθνούς Δικαίου*, στο, Παπαπολυβίου Π. – Συρίγος Μ. Άγγ. – Χατζηβασιλείου Ευ., *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945 – 1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο*, ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2013.
- Ρούκουνas Εμμανουήλ., *Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2010
- Συρίγος Μ. Άγγελος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, ΠΑΤΑΚΗ, Αθήνα 2015.
- Συρίγος Μ. Άγγελος, *Η Ελληνική Μεραρχία στην Κύπρο (1964-68) και ο Ρόλος των Μεγάλων Δυνάμεων*, στο, Παπαπολυβίου Π. – Συρίγος Μ. Άγγ. – Χατζηβασιλείου Ευ., *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945 – 1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο*, ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2013.
- Συρίγος Μ. Άγγελος, *Σχέδιο Ανάν. Οι Κληρονομίες του Παρελθόντος και οι Προοπτικές του Μέλλοντος*, ΠΑΤΑΚΗ, Αθήνα 2005.

- Τελαλιάν Μαρία, *Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ στις σύγχρονες διεθνείς και εσωτερικές συγκρούσεις*, ΤοΣ τεύχος 4/2001.
- Τενεκίδης Γεώργιος, *Η Νέα Φάσις του Κυπριακού Προβλήματος από τη Σκοπιά του Διεθνούς Δικαίου*, άρθρο Νέα Οικονομία, Μάρτιος 1964, στο Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη, Ο Γεώργιος Τενεκίδης και η Κύπρος. Απάνθισμα Κειμένων, επιμ. Περράκης Στ., ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Κομοτηνή 2002.
- Τενεκίδης Γεώργιος – Κρανιδιώτης Γιάννος, *ΚΥΠΡΟΣ: Ιστορία, Προβλήματα και Αγώνες του Λαού Της*, Τρίτη έκδοση, ΕΣΤΙΑ, Αθήνα 2009.
- Τορναρίτη Γ. Κρίτωνος, *Η Γένεση της Κυπριακής Δημοκρατίας και οι Νομικές Επιπτώσεις της*, στο Τενεκίδης Γεώργιος – Κρανιδιώτης Γιάννος, *ΚΥΠΡΟΣ: Ιστορία, Προβλήματα και Αγώνες του Λαού Της*, Τρίτη έκδοση, ΕΣΤΙΑ, Αθήνα 2009.
- Τριτάρης Δ. Κων/νος, *Πτυχή Εγγυήσεων – Ασφάλειας: Ιστορικό του Θέματος – Προτάσεις Γ.Γ.Η.Ε. – Σχετικές Διατάξεις Σχεδίου Αννάν – Ελληνικές Θέσεις*, στο, Ίδρυμα Διεθνών Νομικών Μελετών Καθηγητού Ηλ. Κρίσπη και Δρ. Α. Σαμαρά – Κρίσπη, *Η Κύπρος σήμερα μετά το Σχέδιο Αννάν. Απόψεις, Κρίσεις, Προοπτικές και Συναφή Ζητήματα*, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2007.
- Χαντζηκωνσταντίνου Κ., *Το Ζήτημα της Στρατιωτικής Κατοχής στην Πρόσφατη Νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου. Υποθέσεις «Τείχος» και Κονγκό/Ουγκάντα*, στο (επιμ.) Στ. Περράκης, “Ουδέν μονιμότερο του προσωρινού;” Καταστάσεις Στρατιωτικής Κατοχής και Διεθνές Δίκαιο, Όστρια, 2014.
- Χατζημιχαήλ Νικήτας, *Ο Ευρωπαϊκός Δικαστικός Χώρος Πολιτικής Δικαιοσύνης και το Κυπριακό Πρόβλημα: Σκέψεις με Αφορμή την Υπόθεση Orams*, στο Σαμαρά Κρίσπη Αναστασία – Κωνσταντινίδης Αριστοτέλης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα σε Εξέλιξη. Διεθνές Διάσταση, Ζητήματα Διακυβέρνησης, Ανθρώπινα Δικαιώματα*, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Λευκωσία - Παν/μιο Κύπρου 2011.
- Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Ανοικτά Ζητήματα. Κυπριακό - Ευρωπαϊκή Ένωση – ΑΟΖ – Τουρκία*, ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ, Αθήνα 2012.
- Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Το Κράτος της Κύπρου στο Διεθνές Δίκαιο*, ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 1994.
- Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Η Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960 και η Νέα της Μορφή στο Σχέδιο Αννάν*, στο, Ίδρυμα Διεθνών Νομικών Μελετών Καθηγητού Ηλ. Κρίσπη και Δρ. Α. Σαμαρά – Κρίσπη, *Η Κύπρος σήμερα μετά το Σχέδιο Αννάν. Απόψεις, Κρίσεις, Προοπτικές και Συναφή Ζητήματα*, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα 2007.

Ξένοι Συγγραφείς

- Μάλλισον Ουίλλιαμ, Πικρές Ελιές. *Η Διπλωματία, η Σύγκρουση των Θεωριών και Η Σύγχρονη Κύπρος*, ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα 2011.
- Πάλεϊ Κλερ, *Μια Παταγώδης Αποτυχία των Διεθνών Σχέσεων. Η Αποστολή Καλών Υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο, 1999 - 2004*, Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 2006.
- Cassese, A., (ed), *The current regulation of the use of force*, Martinus Nijhoff Publishers, 1986.
- D'Amato Anthony, *Nicaragua and International Law: The "Academic" and the "Real"*, 79 American Journal of International Law, 1985.
- Dinstein, Y., *War, aggression and self-defense*, 5th ed, Cambridge University Press, November 2011.
- Dixon, M., McCorquodale, R., Williams, S., *Cases and materials on International Law*, Oxford University Press.
- Franck, T., *Recourse to Force*, Cambridge University Press, 2002.
- Gray, Chr., *International Law and the use of force*, Oxford University Press, 3rd ed, 2008.
- McDonald R. St. J., *International Law and The Conflict in Cyprus*, The Canadian Yearbook of International Law 1981.
- Palley C., *An International Relations Debacle: The UN Secretary-General's Mission of Good Offices in Cyprus 1999-2004*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon 2005.
- Simma B., *Commentary of the United Nations Charter*, Oxford University Press, 1995.
- Steven Barela, *Preemptive or Preventive War: A Discussion of Legal and Moral Standards*, Denver J Int Law Policy 33 no1, 2004.
- Walzer, M., *Just and unjust wars*, Preseus Books Group, 1977.

Επιστημονικά Άρθρα

- Βενιζέλος Κώστας, Αποκαλύπτουμε το έγγραφο του Έλληνα ΥΠΕΞ για τις εγγυήσεις, εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, Κύπρο 23 Οκτωβρίου 2016, <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/337157/apokalyptoume-to-engrafo-tou-ellina-ypex-gia-tis-engyiseis> , τελευταία πρόσβαση 05/11/16.
- ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΣΥΓΚΛΗΘΕΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, *Πλαίσιο αρχών για μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού με γνώμονα το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, στο <http://www.ifestosedu.gr/32ruleoflaw.htm>, τελευταία επίσκεψη 10/11/16.
- Νικολάτου Μ. Μύρωνα (Προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου), *Πενήντα Χρόνια Δικαίου της Ανάγκης στην Κύπρο*, Νοέμβριος 2014, στο, [http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/All/35ADB49A5FF8D1E3C2257D8D002EAEC4/\\$file/%CE%A0%CE%B5%CE%BD%CE%AE%CE%BD%CF%84%CE%B1%20%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1%20%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CE%B7%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF.docx](http://www.supremecourt.gov.cy/Judicial/SC.nsf/All/35ADB49A5FF8D1E3C2257D8D002EAEC4/$file/%CE%A0%CE%B5%CE%BD%CE%AE%CE%BD%CF%84%CE%B1%20%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1%20%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CE%BD%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CE%B7%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF.docx) , τελευταία πρόσβαση 28/10/16.
- Κριτήρια προσχώρησης (κριτήρια της Κοπεγχάγης), http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html?locale=el , τελευταία επίσκεψη 06/11/16.
- Περράκης Στέλιος, *Η Κυπριακή Δημοκρατία αξιοποιεί πολύ καλά το διεθνές δίκαιο*, Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, 8 Δεκ 14, στο <http://www.philenews.com/el-gr/koinonia-anthropoi/443/231677/stelios-perakis-i-kypriaki-dimokratia-axiopoiei-poly-kala-to-diethnes-dikaio>, τελευταία επίσκεψη 05/11/16.
- Κυπριακό: Ανυποχώρητη η Τουρκία στις εγγυήσεις, 11/11/16, *ΗΜΕΡΗΣΙΑ* <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=114243294> , τελευταία επίσκεψη 11/11/16.
- Κυπριακό Υπουργείο Εξωτερικών, *Το Κυπριακό Πρόβλημα. Τελευταίες Εξελίξεις*, στο http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2016.nsf/mfa09_gr/mfa09_gr?OpenDocument , τελευταία επίσκεψη 10/11/16.
- Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, *Το Κυπριακό Ζήτημα*, στο <http://www.mfa.gr/kypriako/> , τελευταία ενημέρωση, 10/11/16.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, *Καταπέλτης το Έγγραφο του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών. Η Αριστη Τεκμηριωμένη Θέση της Ελλάδας για τα Στρατεύματα και τις Εγγυήσεις*, 27 Οκτ 16, σελ. 11, στο http://www.eleftheria.co.uk/pdf/1027201673655Eleftheria_860.pdf, τελευταίας επίσκεψη 10/11/16.
- Κοινές δηλώσεις του Πρωθυπουργού και του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Ν. Αναστασιάδη, 17-11-2016, στο <http://primeminister.gr/2016/11/17/15430>, τελευταία επίσκεψη 17/11/16.

- Επιμένουν στις εγγυήσεις της Τουρκίας Ερντογάν – Ακιντζί, στο <http://www.enikonomia.gr/international/124348,epimenoun-stis-engyiseis-tis-tourkias-erntogan-akintzi.html>, τελευταία ενημέρωση 10/11/16.
- Ο Ακιντζί “προσγείωσε” τον Αναστασιάδη: Απαραίτητες οι εγγυήσεις της Τουρκίας, στο <http://mignatiou.com/2015/12/o-akintzi-prosgiose-ton-anastasiadi-aparetites-i-engiisis-tis-tourkias/>, τελευταία επίσκεψη 11/11/16.
- ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ, ΜΕΡΟΣ IV, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ :http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW242/%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%92%CE%B9%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%20%CE%94%CE%AF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%BF%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CF%8E%CE%BD_1969.pdf , τελευταία επίσκεψη 10/11/16.
- Νέα παρασπονδία Ακιντζί: Συνδέει τον χάρτη για το εδαφικό με την ασφάλεια και τις εγγυήσεις, 14/11/2016, στο <http://mignatiou.com/2016/11/nea-paraspondia-akintzi-sindei-ton-charti-gia-to-edafiko-me-tin-asfalia-ke-tis-engiisis/> , τελευταία επίσκεψη 16/11/16.
- Security Council, *REPORT OF THE UNITED NATIONS MEDIATOR ON CYPRUS TO THE SECRETARY-GENERAL*, S/6253, 26 March 1965, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S6253.pdf> , τελευταία επίσκεψη, 10/11/16.
- Republic of Turkey, Minister of Foreign Affairs, *Cyprus Issues (summary)*, στο, http://www.mfa.gov.tr/cyprus-issue-summary_en.mfa , τελευταία πρόσβαση 29/10/16.
- High Representative/Vice President Federica Mogherini https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/13522/remarks-by-the-high-representativevice-president-federica-mogherini-at-the-joint-press-conference-with-ioannis-kassoulides-minister-of-foreign-affairs-of-cyprus_en , τελευταία πρόσβαση 28/10/16.
- Security Council, *REPORT OF THE UNITED NATIONS MEDIATOR ON CYPRUS TO THE SECRETARY-GENERAL*, S/6253, 26 March 1965, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Cyprus%20S6253.pdf> , τελευταία επίσκεψη, 10/11/16.
- http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/dmlindependence_gr/dmlindependence_gr?OpenDocument